๚ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส๚

ขุทฺทกนิกาเย

เปตวตฺถุปาฬิ

๑. อุรควโคฺค

๑. เขตฺตูปมเปตวตฺถุ

๑. “เขตฺตูปมา อรหนฺโต, ทายกา กสฺสกูปมา;
พีชูปมํ เทยฺยธมฺมํ, เอตฺโต นิพฺพตฺตเต ผลํ๚

๒. “เอตํ พีชํ กสิ เขตฺตํ, เปตานํ ทายกสฺส จ;
ตํ เปตา ปริภุญฺชนฺติ, ทาตา ปุญฺเญน วฑฺฒติ๚

๓. “อิเธว กุสลํ กตฺวา, เปเต จ ปฏิปูชิย;
สคฺคญฺจ กมติ [คมติ (ก.)] ฐานํ, กมฺมํ กตฺวาน ภทฺทก”นฺติ๚

เขตฺตูปมเปตวตฺถุ ปฐมํ๚

๒. สูกรมุขเปตวตฺถุ

๔. “กาโย เต สพฺพโสวณฺโณ, สพฺพา โอภาสเต ทิสา;
มุขํ เต สูกรเสฺสว, กึ กมฺมมกรี ปุเร” [มกรา ปุเร (ก.)]๚

๕. “กาเยน สญฺญโต อาสึ, วาจายาสิมสญฺญโต;
เตน เมตาทิโส วณฺโณ, ยถา ปสฺสสิ นารท๚

๖. “ตํ ตฺยาหํ [ตาหํ (ก.)] นารท พฺรูมิ, สามํ ทิฏฺฐมิทํ ตยา;
มากาสิ มุขสา ปาปํ, มา โข สูกรมุโข อหู”ติ๚

สูกรมุขเปตวตฺถุ ทุติยํ๚

๓. ปูติมุขเปตวตฺถุ

๗. “ทิพฺพํ สุภํ ธาเรสิ วณฺณธาตุํ, เวหายสํ ติฏฺฐสิ อนฺตลิกฺเข;
มุขญฺจ เต กิมโย ปูติคนฺธํ, ขาทนฺติ กึ กมฺมมกาสิ ปุเพฺพ”๚

๘. “สมโณ อหํ ปาโปติทุฏฺฐวาโจ [ปาโป ทุฏฺฐวาโจ (สี.), ปาโป ทุกฺขวาโจ (สฺยา. ปี.)], ตปสฺสิรูโป มุขสา อสญฺญโต;
ลทฺธา จ เม ตปสา วณฺณธาตุ, มุขญฺจ เม เปสุณิเยน ปูติ๚

๙. “ตยิทํ ตยา นารท สามํ ทิฏฺฐํ,

อนุกมฺปกา เย กุสลา วเทยฺยุํ;
‘มา เปสุณํ มา จ มุสา อภาณิ,
ยโกฺข ตุวํ โหหิสิ กามกามี’’’ติฯ

ปูติมุขเปตวตฺถุ ตติยํฯ

๔. ปิฎฺฐธีตลิกเปตวตฺถุ

๑๐. ‘‘ยํ กิญฺจารมฺมณํ กตฺวา, ทชฺชา ทานํ อมจฺฉรี;
ปุพฺพเปเต จ อารพฺภ, อถ วา วตฺถุเทวตาฯ

๑๑. ‘‘จตฺตาโร จ มหาราเช, โลกปาเล ยสสฺสิเน [ยสสฺสิโน (สี. สฺยา.)];
กุเวรํ ธตรฏฺฐญฺจ, วิรูปกฺขํ วิรูฬฺหกํ;
เต เจว ปูชิตา โหนฺติ, ทายกา จ อนิปฺผลาฯ

๑๒. ‘‘น หิ รุณฺณํ วา โสโก วา, ยา จญฺญา ปริเทวนา;
น ตํ เปตสฺส อตฺถาย, เอวํ ติฏฺฐนฺติ ญาตโยฯ

๑๓. ‘‘อยญฺจ โข ทกฺขิณา ทินฺนา, สงฺฆมฺหิ สุปฺปติฏฺฐิตา;
ทีฆรตฺตํ หิตายสฺส, ฐานโส อุปกปฺปตี’’ติฯ

ปิฏฺฐธีตลิกเปตวตฺถุ จตุตฺถํฯ

๕. ติโรกุฏฺฏเปตวตฺถุ

๑๔. [ขุ. ปา. ๗.๑ ขุทฺทกปาเฐ] ‘‘ติโรกุฏฺเฏสุ [ติโรกุฑฺเฑสุ (สี. สฺยา. ปี.)] ติฏฺฐนฺติ,
สนฺธิสิงฺฆาฏเกสุ จ;
ทฺวารพาหาสุ ติฏฺฐนฺติ, อาคนฺตฺวาน สกํ ฆรํฯ

๑๕. ‘‘ปหูเต อนฺนปานมฺหิ, ขชฺชโภเชฺช อุปฏฺฐิเต;
น เตสํ โกจิ สรติ, สตฺตานํ กมฺมปจฺจยาฯ

๑๖. ‘‘เอวํ ททนฺติ ญาตีนํ, เย โหนฺติ อนุกมฺปกา;
สุจึ ปณีตํ กาเลน, กปฺปิยํ ปานโภชนํ;
‘อิทํ โว ญาตีนํ โหตุ, สุขิตา โหนฺตุ ญาตโย’ฯ

๑๗. ‘‘เต จ ตตฺถ สมาคนฺตฺวา, ญาติเปตา สมาคตา;
ปหูเต อนฺนปานมฺหิ, สกฺกจฺจํ อนุโมทเรฯ

๑๘. ‘‘‘จิรํ ชีวนฺตุ โน ญาตี, เยสํ เหตุ ลภามเส;
อมฺหากญฺจ กตา ปูชา, ทายกา จ อนิปฺผลา’ฯ

๑๙. ‘‘‘น หิ ตตฺถ กสิ อตฺถิ, โครเกฺขตฺถ น วิชฺชติ;
วณิชฺชา ตาทิสี นตฺถิ, หิรญฺญูน กยากยํ [กโยกฺกยํ (สี. ก.) กโยกยํ (ขุ. ปา. ๗.๖)];
อิโต ทินฺเนน ยาเปนฺติ, เปตา กาลคตา [กาลกตา (สี. สฺยา. ปี.)] ตหึ’ฯ

๒๐. “‘อุนฺนเม อุทกํ วุฏฺฐํ, ยถา นินฺนํ ปวตฺตติ;
เอวเมว อิโต ทินฺนํ, เปตานํ อุปกปฺปติ’ฯ

๒๑. “‘ยถา วาริวหา ปูรา, ปริปูเรนฺติ สาครํ;
เอวเมว อิโต ทินฺนํ, เปตานํ อุปกปฺปติ’ฯ

๒๒. “‘อทาสิ เม อกาสิ เม, ญาติ มิตฺตา [ญาติ มิโตฺต (?)] สขา จ เม;
เปตานํ ทกฺขิณํ ทชฺชา, ปุพฺเพ กตมนุสฺสรํ’ฯ

๒๓. “‘น หิ รุณฺณํ วา โสโก วา, ยา จญฺญา ปริเทวนา;
น ตํ เปตานมตฺถาย, เอวํ ติฏฺฐนฺติ ญาตโย’ฯ

๒๔. “‘อยญฺจ โข ทกฺขิณา ทินฺนา, สงฺฆมฺหิ สุปฺปติฏฺฐิตา;
ทีฆรตฺตํ หิตายสฺส, ฐานโส อุปกปฺปติ’ฯ

๒๕. “โส ญาติธมฺโม จ อยํ นิทสฺสิโต, เปตาน ปูชา จ กตา อุฬารา;
พลญฺจ ภิกฺขูนมนุปฺปทินฺนํ, ตุเมฺหหิ ปุญฺญํ ปสุตํ อนปฺปก”นฺติฯ

ติโรกุฏฺฏเปตวตฺถุ ปญฺจมํฯ

๖. ปญฺจปุตฺตขาทเปติวตฺถุ

๒๖. “นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสิ, ทุคฺคนฺธา ปูติ วายสิ;
มกฺขิกาหิ ปริกิณฺณา [มกฺขิกาปริกิณฺณา จ (สี.)], กา นุ ตฺวํ อิธ ติฏฺฐสี”ติฯ

๒๗.“อหํ ภทเนฺต [ภทฺทเนฺต (ก.)] เปตีมฺหิ, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตาฯ

๒๘. “กาเลน ปญฺจ ปุตฺตานิ, สายํ ปญฺจ ปุนาปเร;
วิชายิตฺวาน ขาทามิ, เตปิ นา โหนฺติ เม อลํฯ

๒๙. “ปริฑยฺหติ ธูมายติ, ขุทาย [ขุทฺทาย (ก.)] หทยํ มม;
ปานียํ น ลเภ ปาตุํ, ปสฺส มํ พฺยสนํ คต”นฺติฯ

๓๐. “กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, ปุตฺตมํสานิ ขาทสี”ติฯ

๓๑. “สปตี [สปตฺตี (สี.)] เม คพฺภินี อาสิ, ตสฺสา ปาปํ อเจตยิํ;
สาหํ ปทุฏฺฐมนสา, อกริํ คพฺภปาตนํฯ

๓๒. “ตสฺสา เทฺวมาสิโก คโพฺภ, โลหิตเญฺญว ปคฺฆริ;
ตทสฺสา มาตา กุปิตา, มยฺหํ ญาตี สมานยิ;
สปถญฺจ มํ กาเรสิ, ปริภาสาปยี จ มํฯ

๓๓. “สาหํ โฆรญฺจ สปถํ, มุสาวาทํ อภาสิสํ;
ปุตฺตมํสานิ ขาทามิ, สเจ ตํ ปกตํ มยาฯ

๓๔. “ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน [วิปากํ (สฺยา. ก.)], มุสาวาทสฺส จูภยํ;
ปุตฺตมํสานิ ขาทามิ, ปุพฺพโลหิตมกฺขิตา”ติฯ

ปญฺจปุตฺตขาทเปติวตฺถุ [ปญฺจปุตฺตขาทเปตวตฺถุ (สี. สฺยา. ปี.) เอวมุปริปิ] ฉฏฺฐํฯ

๗. สตฺตปุตฺตขาทเปติวตฺถุ

๓๕. “นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสิ, ทุคฺคนฺธา ปูติ วายสิ;
มกฺขิกาหิ ปริกิณฺณา, กา นุ ตฺวํ อิธ ติฏฺฐสี”ติฯ

๓๖. “อหํ ภทนฺต เปตีมฺหิ, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตาฯ

๓๗. “กาเลน สตฺต ปุตฺตานิ, สายํ สตฺต ปุนาปเร;
วิชายิตฺวาน ขาทามิ, เตปิ นา โหนฺติ เม อลํฯ

๓๘. “ปริฑยฺหติ ธูมายติ, ขุทาย หทยํ มม;
นิพฺพุตึ นาธิคจฺฉามิ, อคฺคิทฑฺฒาว อาตเป”ติฯ

๓๙. “กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, ปุตฺตมํสานิ ขาทสี”ติฯ

๔๐. “อหู มยฺหํ ทุเว ปุตฺตา, อุโภ สมฺปตฺตโยพฺพนา;
สาหํ ปุตฺตพลูเปตา, สามิกํ อติมญฺญิสํฯ

๔๑. “ตโต เม สามิโก กุทฺโธ, สปตฺตึ มยฺหมานยิ;
สา จ คพฺภํ อลภิตฺถ, ตสฺสา ปาปํ อเจตยิํฯ

๔๒. “สาหํ ปทุฏฺฐมนสา, อกรึ คพฺภปาตนํ;
ตสฺสา เตมาสิโก คโพฺภ, ปุพฺพโลหิตโก [ปุพฺพโลหิตโก (ก.)] ปติฯ

๔๓. “ตทสฺสา มาตา กุปิตา, มยฺหํ ญาตี สมานยิ;
สปถญฺจ มํ กาเรสิ, ปริภาสาปยี จ มํฯ

๔๔. “สาหํ โฆรญฺจ สปถํ, มุสาวาทํ อภาสิสํ;
‘ปุตฺตมํสานิ ขาทามิ, สเจ ตํ ปกตํ มยา’ฯ

๔๕. “ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน, มุสาวาทสฺส จูภยํ;
ปุตฺตมํสานิ ขาทามิ, ปุพฺพโลหิตมกฺขิตา”ติฯ

สตฺตปุตฺตขาทเปติวตฺถุ สตฺตมํฯ

๘. โคณเปตวตฺถุ

๔๖. “กึ นุ อุมฺมตฺตรูโปว, ลายิตฺวา หริตํ ติณํ;
ขาท ขาทาติ ลปสิ, คตสตฺตํ ชรคฺควํฯ

๔๗.“น หิ อเนฺนน ปาเนน, มโต โคโณ สมุฏฺฐเห;
ตุวํสิ พาโล จ [พาโลว (ก.)] ทุเมฺมโธ, ยถา ตโญฺญว ทุมฺมตี”ติฯ

๔๘. “อิเม ปาทา อิทํ สีสํ, อยํ กาโย สวาลธิ;
เนตฺตา ตเถว ติฏฺฐนฺติ, อยํ โคโณ สมุฏฺฐเหฯ

๔๙. “นายฺยกสฺส หตฺถปาทา, กาโย สีสญฺจ ทิสฺสติ;
รุทํ มตฺติกถูปสฺมิํ, นนุ ตฺวเญฺญว ทุมฺมตี”ติฯ

๕๐. “อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ, ฆตสิตฺตํว ปาวกํ;
วารินา วิย โอสิญฺจํ, สพฺพํ นิพฺพาปเย ทรํฯ

๕๑. “อพฺพหี [อพฺพูฬฺหํ (พหูสุ)] วต เม สลฺลํ, โสกํ หทยนิสฺสิตํ;
โย เม โสกปเรตสฺส, ปิตุโสกํ อปานุทิฯ

๕๒. “สฺวาหํ อพฺพูฬฺหสโลฺลสฺมิ, สีติภูโตสฺมิ นิพฺพุโต;
น โสจามิ น โรทามิ, ตว สุตฺวาน มาณว’ฯ

๕๓. เอวํ กโรนฺติ สปฺปญฺญา, เย โหนฺติ อนุกมฺปกา;
วินิวตฺตยนฺติ โสกมฺหา, สุชาโต ปิตรํ ยถาติฯ

โคณเปตวตฺถุ อฏฺฐมํฯ

๙. มหาเปสการเปติวตฺถุ

๕๔. “คูถญฺจ มุตฺตํ รุหิรญฺจ ปุพฺพํ, ปริภุญฺชติ กิสฺส อยํ วิปาโก;
อยํ นุ กิํ กมฺมมกาสิ นารี, ยา สพฺพทา โลหิตปุพฺพภกฺขาฯ

๕๕. “นวานิ วตฺถานิ สุภานิ เจว, มุทูนิ สุทฺธานิ จ โลมสานิ;
ทินฺนานิ มิสฺสา กิตกา [กิฏกา (ก.)] ภวนฺติ, อยํ นุ กิํ กมฺมมกาสิ นารี”ติฯ

๕๖. “ภริยา มเมสา อหู ภทเนฺต, อทายิกา มจฺฉรินี กทริยา;
สา มํ ททนฺตํ สมณพฺราหฺมณานํ, อโกฺกสติ จ ปริภาสติ จฯ

๕๗.“‘คูถญฺจ มุตฺตํ รุหิรญฺจ ปุพฺพํ, ปริภุญฺช ตุวํ อสุจิํ สพฺพกาลํ;
เอตํ เต ปรโลกสฺมิํ โหตุ, วตฺถา จ เต กิฏกสมา ภวนฺตุ’;
เอตาทิสํ ทุจฺจริตํ จริตฺวา, อิธาคตา จิรรตฺตาย ขาทตี”ติฯ

มหาเปสการเปติวตฺถุ นวมํฯ

๑๐. ขลฺลาฏิยเปติวตฺถุ

๕๘. “กา นุ อโนฺตวิมานสฺมิํ, ติฏฺฐนฺตี นูปนิกฺขมิ;
อุปนิกฺขมสฺสุ ภเทฺท, ปสฺสาม ตํ พหิฏฺฐิต”นฺติฯ

๕๙. “อฏฺฏียามิ หรายามิ, นคฺคา นิกฺขมิตุํ พหิ;
เกเสหมฺหิ ปฏิจฺฉนฺนา, ปุญฺญํ เม อปฺปกํ กต”นฺติฯ

๖๐. “หนฺทุตฺตรียํ ททามิ เต, อิทํ ทุสฺสํ นิวาสย;
อิทํ ทุสฺสํ นิวาเสตฺวา, เอหิ นิกฺขม โสภเน;
อุปนิกฺขมสฺสุ ภเทฺท, ปสฺสาม ตํ พหิฏฺฐิต”นฺติฯ

๖๑. “หเตฺถน หเตฺถ เต ทินฺนํ, น มยฺหํ อุปกปฺปติ;
เอเสตฺถุปาสโก สโทฺธ, สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโกฯ

๖๒. “เอตํ อจฺฉาทยิตฺวาน, มม ทกฺขิณมาทิส;
ตถาหํ [อถาหํ (สี.)] สุขิตา เหสฺสํ, สพฺพกามสมิทฺธินี”ติฯ

๖๓. ตญฺจ เต นฺหาปยิตฺวาน, วิลิมฺเปตฺวาน วาณิชา;
วเตฺถหจฺฉาทยิตฺวาน, ตสฺสา ทกฺขิณมาทิสุํฯ

๖๔. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ [สมนนฺตรา อนุทฺทิเฏฺฐ (สฺยา. ก.)], วิปาโก อุทปชฺชถ [อุปปชฺชถ (สี. สฺยา.)];
โภชนจฺฉาทนปานียํ [โภชนจฺฉาทนํ ปานียํ (สฺยา. ก.)], ทกฺขิณาย อิทํ ผลํฯ

๖๕. ตโต สุทฺธา สุจิวสนา, กาสิกุตฺตมธารินี;
หสนฺตี วิมานา นิกฺขมิ, ‘ทกฺขิณาย อิทํ ผล’”นฺติฯ

๖๖. “สุจิตฺตรูปํ รุจิรํ, วิมานํ เต ปภาสติ;
เทวเต ปุจฺฉิตาจิกฺข, กิสฺส กมฺมสฺสิทํ ผล”นฺติฯ

๖๗. “ภิกฺขุโน จรมานสฺส, โทณินิมฺมชฺชนิํ อหํ;
อทาสิํ อุชุภูตสฺส, วิปฺปสเนฺนน เจตสาฯ

๖๘. “ตสฺส กมฺมสฺส กุสลสฺส, วิปากํ ทีฆมนฺตรํ;
อนุโภมิ วิมานสฺมิํ, ตญฺจ ทานิ ปริตฺตกํฯ

๖๙. “อุทฺธํ จตูหิ มาเสหิ, กาลํกิริยา [กาลํกิริยา (ก.)] ภวิสฺสติ;
เอกนฺตกฏุกํ โฆรํ, นิรยํ ปปติสฺสหํฯ

๗๐. [ม. นิ. ๓.๒๕๐, ๒๖๗; อ. นิ. ๓.๓๖; เป. ว. ๒๔๐, ๖๙๓] “จตุกฺกณฺณํ จตุทฺวารํ, วิภตฺตํ ภาคโส มิตํ;
อโยปาการปริยนฺตํ, อยสา ปฏิกุชฺชิตํฯ

๗๑. “ตสฺส อโยมยา ภูมิ, ชลิตา เตชสา ยุตา;
สมนฺตา โยชนสตํ, ผริตฺวา ติฏฺฐติ สพฺพทาฯ

๗๒. “ตตฺถาหํ ทีฆมทฺธานํ, ทุกฺขํ เวทิสฺส เวทนํ;
ผลญฺจ ปาปกมฺมสฺส, ตสฺมา โสจามหํ ภุส”นฺติฯ

ขลฺลาฏิยเปติวตฺถุ ทสมํฯ

๑๑. นาคเปตวตฺถุ

๗๓. “ปุรโตว [ปุรโต จ (สฺยา.)] เสเตน ปเลติ หตฺถินา, มเชฺฌ ปน อสฺสตรีรเถน;

ปจฺฉา จ กญฺญา สิวิกาย นียติ, โอภาสยนฺตี ทส สพฺพโต [สพฺพโต (ก.)] ทิสาฯ

๗๔. ‘‘ตุเมฺห ปน มุคฺครหตฺถปาณิโน, รุทํมุขา ฉินฺนปภินฺนคตฺตา;
มนุสฺสภูตา กิมกตฺถ ปาปํ, เยนญฺญมญฺญสฺส ปิวาถ โลหิต’’นฺติฯ

๗๕. ‘‘ปุรโตว โย คจฺฉติ กุญฺชเรน, เสเตน นาเคน จตุกฺกเมน;
อมฺหาก ปุโตฺต อหุ เชฏฺฐโก โส [โสว เชโฏฺฐ (ก.)], ทานานิ ทตฺวาน สุขี ปโมทติฯ

๗๖. ‘‘โย โส มเชฺฌ อสฺสตรีรเถน, จตุพฺภิ ยุเตฺตน สุวคฺคิเตน;
อมฺหาก ปุโตฺต อหุ มชฺฌิโม โส, อมจฺฉรี ทานวตี วิโรจติฯ

๗๗. ‘‘ยา สา จ ปจฺฉา สิวิกาย นียติ, นารี สปญฺญา มิคมนฺทโลจนา;
อมฺหาก ธีตา อหุ สา กนิฏฺฐิกา, ภาคฑฺฒภาเคน สุขี ปโมทติฯ

๗๘. ‘‘เอเต จ ทานานิ อทํสุ ปุเพฺพ, ปสนฺนจิตฺตา สมณพฺราหฺมณานํ;
มยํ ปน มจฺฉริโน อหุมฺห, ปริภาสกา สมณพฺราหฺมณานํ;
เอเต จ ทตฺวา ปริจารยนฺติ, มยญฺจ สุสฺสาม นโฬว ฉิโนฺน’’ติ [ขิโตฺตติ (สี.)]ฯ

๗๙. ‘‘กึ ตุมฺหากํ โภชนํ กึ สยานํ, กถญฺจ ยาเปถ สุปาปธมฺมิโน;
ปหูตโภเคสุ อนปฺปเกสุ, สุขํ วิราธาย [วิราคาย (สฺยา. ก.)] ทุกฺขชฺช ปตฺตา’’ติฯ

๘๐. ‘‘อญฺญมญฺญํ วธิตฺวาน, ปิวาม ปุพฺพโลหิตํ;
พหุํ ปิตฺวา น ธาตา โหม, นจฺฉาทิมฺหเส [นรุจฺจาทิมฺหเส (ก.)] มยํฯ

๘๑. ‘‘อิเจฺจว มจฺจา ปริเทวยนฺติ, อทายกา เปจฺจ [มจฺฉริโน (ก.)] ยมสฺส ฐายิโน;
เย เต วิทิจฺจ [วิทิตฺวา (สี.)] อธิคมฺม โภเค, น ภุญฺชเร นาปิ กโรนฺติ ปุญฺญํฯ

๘๒. ‘‘เต ขุปฺปิปาสูปคตา ปรตฺถ, ปจฺฉา [เปตา (สี.)] จิรํ ฌายเร ฑยฺหมานา;
กมฺมานิ กตฺวาน ทุขุทฺรานิ, อนุโภนฺติ ทุกฺขํ กฏุกปฺผลานิฯ

๘๓. ‘‘อิตฺตรํ หิ ธนํ ธญฺญํ, อิตฺตรํ อิธ ชีวิตํ;
อิตฺตรํ อิตฺตรโต ญตฺวา, ทีปํ กยิราถ ปณฺฑิโตฯ

๘๔. ‘‘เย เต เอวํ ปชานนฺติ, นรา ธมฺมสฺส โกวิทา;
เต ทาเน นปฺปมชฺชนฺติ, สุตฺวา อรหตํ วโจ’’ติฯ

นาคเปตวตฺถุ เอกาทสมํฯ

๑๒. อุรคเปตวตฺถุ

๘๕. ‘‘อุรโคว ตจํ ชิณฺณํ, หิตฺวา คจฺฉติ สนฺตนุํ;
เอวํ สรีเร นิโพฺภเค, เปเต กาลงฺกเต สติฯ

๘๖. ‘‘ฑยฺหมาโน น ชานาติ, ญาตีนํ ปริเทวิตํ;
ตสฺมา เอตํ น โรทามิ, คโต โส ตสฺส ยา คติ’’ฯ

๘๗. ‘‘อนพฺภิโต [อนวฺหิโต (สี.)] ตโต อาคา, นานุญฺญาโต อิโต คโต;

ยถาคโต ตถา คโต, ตตฺถ กา [กา ตตฺถ (สี.)] ปริเทวนาฯ

๘๘. “ฑยฺหมาโน น ชานาติ, ญาตีนํ ปริเทวิตํ;
ตสฺมา เอตํ น โรทามิ, คโต โส ตสฺส ยา คติ”ฯ

๘๙. “สเจ โรเท กิสา อสฺสํ, ตตฺถ เม กึ ผลํ สิยา;
ญาติมิตฺตสุหชฺชานํ, ภิโยฺย โน อรตี สิยาฯ

๙๐. “ฑยฺหมาโน น ชานาติ, ญาตีนํ ปริเทวิตํ;
ตสฺมา เอตํ น โรทามิ, คโต โส ตสฺส ยา คติ”ฯ

๙๑. “ยถาปิ ทารโก จนฺทํ, คจฺฉนฺตมนุโรทติ;
เอวํ สมฺปทเมเวตํ, โย เปตมนุโสจติฯ

๙๒. “ฑยฺหมาโน น ชานาติ, ญาตีนํ ปริเทวิตํ;
ตสฺมา เอตํ น โรทามิ, คโต โส ตสฺส ยา คติ”ฯ

๙๓. “ยถาปิ พฺรเหฺม อุทกุมฺภ, ภินฺนุ อปฺปฏิสนฺธิโย;
เอวํ สมฺปทเมเวตํ, โย เปตมนุโสจติฯ

๙๔. “ฑยฺหมาโน น ชานาติ, ญาตีนํ ปริเทวิตํ;
ตสฺมา เอตํ น โรทามิ, คโต โส ตสฺส ยา คตี”ติฯ

อุรคเปตวตฺถุ ทฺวาทสมํฯ

อุรควโคฺค ปฐโม นิฏฺฐิโตฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

เขตฺตญฺจ สูกรํ ปูติ, ปิฏฺฐํ จาปิ ติโรกุฏฺฏํ;
ปญฺจาปิ สตฺตปุตฺตญฺจ, โคณํ เปสการกญฺจ;
ตถา ขลฺลาฏิยํ นาคํ, ทฺวาทสํ อุรคญฺจวาติฯ

๒. อุพฺพริวโคฺค

๑. สํสารโมจกเปติวตฺถุ

๙๕. “นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสิ, กิสา ธมนิสนฺถตา;
อุปฺผาสุลิเก [อุปฺปาสุฬิเก (ก.)] กิสิเก, กา นุ ตฺวํ อิธ ติฏฺฐสี”ติฯ

๙๖. “อหํ ภทนฺเต เปตีมฺหิ, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา”ติฯ

๙๗. “กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คตา”ติฯ

๙๘. “อนุกมฺปกา มยฺหํ นาเหสุํ ภนฺเต, ปิตา จ มาตา อถวาปิ ญาตกา;
เย มํ นิโยเชยฺยุํ ททาหิ ทานํ, ปสนฺนจิตฺตา สมณพฺราหฺมณานํฯ

๙๙. “อิโต อหํ วสฺสสตานิ ปญฺจ, ยํ เอวรูปา วิจรามิ นคฺคา;
ขุทาย ตณฺหาย จ ขชฺชมานา, ปาปสฺส กมฺมสฺส ผลํ มเมทํฯ

๑๐๐. “วนฺทามิ ตํ อยฺย ปสนฺนจิตฺตา, อนุกมฺป มํ วีร มหานุภาว;
ทตฺวา จ เม อาทิส ยํ หิ กิญฺจิ, โมเจหิ มํ ทุคฺคติยา ภทนฺเต”ติฯ

๑๐๑. สาธูติ โส ปฏิสฺสุตฺวา, สาริปุตฺโตนุกมฺปโก;
ภิกฺขูนํ อาโลปํ ทตฺวา, ปาณิมตฺตญฺจ โจฬกํ;
ถาลกสฺส จ ปานียํ, ตสฺสา ทกฺขิณมาทิสิฯ

๑๐๒. สมนนฺตรานุทฺทิฏฺเฐ, วิปาโก อุทปชฺชถ;
โภชนจฺฉาทนปานียํ, ทกฺขิณาย อิทํ ผลํฯ

๑๐๓. ตโต สุทฺธา สุจิวสนา, กาสิกุตฺตมธารินี;
วิจิตฺตวตฺถาภรณา, สาริปุตฺตํ อุปสงฺกมิฯ

๑๐๔. “อภิกฺกนฺเตน วณฺเณน, ยา ตฺวํ ติฏฺฐสิ เทวเต;
โอภาเสนฺตี ทิสา สพฺพา, โอสธี วิย ตารกาฯ

๑๐๕. “เกน เตตาทิโส วณฺโณ, เกน เต อิธ มิชฺฌติ;
อุปฺปชฺชนฺติ จ เต โภคา, เย เกจิ มนโส ปิยาฯ

๑๐๖. “ปุจฺฉามิ ตํ เทวิ มหานุภาเว, มนุสฺสภูตา กิมกาสิ ปุญฺญํ;
เกนาสิ เอวํ ชลิตานุภาวา, วณฺโณ จ เต สพฺพทิสา ปภาสตี”ติฯ

๑๐๗. “อุปฺปณฺฑุกึ กิสํ ฉาตํ, นคฺคํ สมฺปติตจฺฉวึ [อาปติตจฺฉวึ (สี.)];
มุนิ การุณิโก โลเก, ตํ มํ อทฺทกฺขิ ทุคฺคตํฯ

๑๐๘. “ภิกฺขูนํ อาโลปํ ทตฺวา, ปาณิมตฺตญฺจ โจฬกํ;
ถาลกสฺส จ ปานียํ, มม ทกฺขิณมาทิสิฯ

๑๐๙.‘‘อาโลปสฺส ผลํ ปสฺส, ภตฺตํ วสฺสสตํ ทส;
ภุญฺชามิ กามกามินี, อเนกรสพฺยญฺชนํฯ

๑๑๐.‘‘ปาณิมตฺตสฺส โจฬสฺส, วิปากํ ปสฺส ยาทิสํ;
ยาวตา นนฺทราชสฺส, วิชิตสฺมิํ ปฏิจฺฉทาฯ

๑๑๑.‘‘ตโต พหุตรา ภนฺเต, วตฺถานจฺฉาทนานิ เม;
โกเสยฺยกมฺพลียานิ, โขมกปฺปาสิกานิ จฯ

๑๑๒.‘‘วิปุลา จ มหคฺฆา จ, เตปากาเสวลมฺพเร;
สาหํ ตํ ปริทหามิ, ยํ ยํ หิ มนโส ปิยํฯ

๑๑๓.‘‘ถาลกสฺส จ ปานียํ, วิปากํ ปสฺส ยาทิสํ;
คมฺภีรา จตุรสฺสา จ, โปกฺขรโญฺญ สุนิมฺมิตาฯ

๑๑๔.‘‘เสโตทกา สุปฺปติตฺถา, สีตา อปฺปฏิคนฺธิยา;
ปทุมุปฺปลสญฺฉนฺนา, วาริกิญฺชกฺขปูริตาฯ

๑๑๕.‘‘สาหํ รมามิ กีฬามิ, โมทามิ อกุโตภยา;
มุนิํ การุณิกํ โลเก, ภนฺเต วนฺทิตุมาคตา’’ติฯ

สํสารโมจกเปติวตฺถุ ปฐมํฯ

๒. สาริปุตฺตตฺเถรมาตุเปติวตฺถุ

๑๑๖.‘‘นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสิ, กิสา ธมนิสนฺถตา;
อุปฺผาสุลิเก กิสิเก, กา นุ ตฺวํ อิธ ติฏฺฐสิ’’ฯ

๑๑๗.‘‘อหํ เต สกิยา มาตา, ปุเพฺพ อญฺญาสุ ชาตีสุ;
อุปปนฺนา เปตฺติวิสยํ, ขุปฺปิปาสสมปฺปิตาฯ

๑๑๘.‘‘ฉฑฺฑิตํ ขิปิตํ เขฬํ, สิงฺฆาณิกํ สิเลสุมํ;
วสญฺจ ฑยฺหมานานํ, วิชาตานญฺจ โลหิตํฯ

๑๑๙.‘‘วณิกานญฺจ ยํ ฆาน-สีสจฺฉินฺนาน โลหิตํ;
ขุทาปเรตา ภุญฺชามิ, อิตฺถิปุริสนิสฺสิตํฯ

๑๒๐.‘‘ปุพฺพโลหิตํ ภกฺขามิ [ปุพฺพโลหิตภกฺขาสฺมิ (สี.)], ปสูนํ มานุสาน จ;
อเลณา อนคารา จ, นีลมญฺจปรายณาฯ

๑๒๑.‘‘เทหิ ปุตฺตก เม ทานํ, ทตฺวา อนฺวาทิสาหิ เม;
อเปฺปว นาม มุเจฺจยฺยํ, ปุพฺพโลหิตโภชนา’’ติฯ

๑๒๒.มาตุยา วจนํ สุตฺวา, อุปติสฺโสนุกมฺปโก;
อามนฺตยิ โมคฺคลฺลานํ, อนุรุทฺธญฺจ กปฺปินํฯ

๑๒๓.จตสฺโส กุฏิโย กตฺวา, สเงฺฆ จาตุทฺทิเส อทา;

กุฏิโย อนฺนปานญฺจ, มาตุ ทกฺขิณมาทิสีฯ

๑๒๔. สุมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ, วิปาโก อุทปชฺชถ;
โภชนํ ปานียํ วตฺถํ, ทกฺขิณาย อิทํ ผลํฯ

๑๒๕. ตโต สุทฺธา สุจิวสนา, กาสิกุตฺตมธารินี;
วิจิตฺตวตฺถาภรณา, โกลิตํ อุปสงฺกมิฯ

๑๒๖. ‘‘อภิกฺกเนฺตน วเณฺณน, ยา ตฺวํ ติฎฺฐสิ เทวเต;
โอภาเสนฺตี ทิสา สพฺพา, โอสธี วิย ตารกาฯ

๑๒๗. ‘‘เกน เตตาทิโส วโณฺณ, เกน เต อิธ มิชฺฌติ;
อุปฺปชฺชนฺติ จ เต โภคา, เย เกจิ มนโส ปิยาฯ

๑๒๘. ‘‘ปุจฺฉามิ ตํ เทวิ มหานุภาเว, มนุสฺสภูตา กิมกาสิ ปุญฺญํ;
เกนาสิ เอวํ ชลิตานุภาวา, วโณฺณ จ เต สพฺพทิสา ปภาสตี’’ติฯ

๑๒๙. ‘‘สาริปุตฺตสฺสาหํ มาตา, ปุเพฺพ อญฺญาสุ ชาตีสุ;
อุปปนฺนา เปตฺติวิสยํ, ขุปฺปิปาสสมปฺปิตาฯ

๑๓๐. ‘‘ฉฑฺฑิตํ ขิปิตํ เขฬํ, สิงฺฆาณิกํ สิเลสุมํ;
วสญฺจ ฑยฺหมานานํ, วิชาตานญฺจ โลหิตํฯ

๑๓๑. ‘‘วณิกานญฺจ ยํ ฆาน-สีสจฺฉินฺนาน โลหิตํ;
ขุทาปเรตา ภุญฺชามิ, อิตฺถิปุริสนิสฺสิตํฯ

๑๓๒. ‘‘ปุพฺพโลหิตํ ภกฺขิสฺสํ, ปสูนํ มานุสาน จ;
อเลณา อนคารา จ, นีลมญฺจปรายณาฯ

๑๓๓. ‘‘สาริปุตฺตสฺส ทาเนน, โมทามิ อกุโตภยา;
มุนิํ การุณิกํ โลเก, ภเนฺต วนฺทิตุมาคตา’’ติฯ

สาริปุตฺตเตฺถรสฺส มาตุเปติวตฺถุ ทุติยํฯ

๓. มตฺตาเปติวตฺถุ

๑๓๔. ‘‘นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสิ, กิสา ธมนิสนฺถตา;
อุปฺผาสุลิเก กิสิเก, กา นุ ตฺวํ อิธ ติฎฺฐสี’’ติฯ

๑๓๕. ‘‘อหํ มตฺตา ตุวํ ติสฺสา, สปตฺตี เต ปุเร อหุํ;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๑๓๖. ‘‘กิํ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฎํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๑๓๗. ‘‘จณฺฑี จ ผรุสา จาสิํ, อิสฺสุกี มจฺฉรี สฐา [สฐี (สี.)];
ตาหํ ทุรุตฺตํ วตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๑๓๘.สพฺพํ [สจฺจํ (ก.)] อหมฺปิ ชานามิ, ยถา ตฺวํ จณฺฑิกา อหุ;
อญฺญญฺจ โข ตํ ปุจฺฉามิ, เกนาสิ ปํสุกุนฺถิตา’’ติฯ

๑๓๙.‘‘สีสํนฺหาตา ตฺวํ อาสิ, สุจิวตฺถา อลงฺกตา;
อหญฺจ โข [โข ตํ (สี. ก.)] อธิมตฺตํ, สมลงฺกตตรา ตยาฯ

๑๔๐.‘‘ตสฺสา เม เปกฺขมานาย, สามิเกน สมนฺตยิ;
ตโต เม อิสฺสา วิปุลา, โกโธ เม สมชายถฯ

๑๔๑.‘‘ตโต ปํสุํ คเหตฺวาน, ปํสุนา ตํ หิ โอกิรึ [ตํ วิกีรึหํ (สฺยา. ก.)];
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, เตนมฺหิ ปํสุกุนฺถิตา’’ติฯ

๑๔๒.‘‘สจฺจํ อหมฺปิ ชานามิ, ปํสุนา มํ ตฺวโมกิริ;
อญฺญญฺจ โข ตํ ปุจฺฉามิ, เกน ขชฺชสิ กจฺฉุยา’’ติฯ

๑๔๓.‘‘เภสชฺชหารี อุภโย, วนนฺตํ อคมิมฺหเส;
ตฺวญฺจ เภสชฺชมาหริ, อหญฺจ กปิกจฺฉุโนฯ

๑๔๔.‘‘ตสฺสา ตฺยาชานมานาย, เสยฺยํ ตฺยาหํ สโมกิรึ;
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, เตน ขชฺชามิ กจฺฉุยา’’ติฯ

๑๔๕.‘‘สจฺจํ อหมฺปิ ชานามิ, เสยฺยํ เม ตฺวํ สโมกิริ;
อญฺญญฺจ โข ตํ ปุจฺฉามิ, เกนาสิ นคฺคิยา ตุว’’นฺติฯ

๑๔๖.‘‘สหายานํ สมโย อาสิ, ญาตีนํ สมิตี อหุ;
ตฺวญฺจ อามนฺติตา อาสิ, สสามินี โน จ โข อหํฯ

๑๔๗.‘‘ตสฺสา ตฺยาชานมานาย, ทุสฺสํ ตฺยาหํ อปานุทึ;
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, เตนมฺหิ นคฺคิยา อห’’นฺติฯ

๑๔๘.‘‘สจฺจํ อหมฺปิ ชานามิ, ทุสฺสํ เม ตฺวํ อปานุทิ;
อญฺญญฺจ โข ตํ ปุจฺฉามิ, เกนาสิ คูถคนฺธินี’’ติฯ

๑๔๙.‘‘ตว คนฺธญฺจ มาลญฺจ, ปจฺจคฺฆญฺจ วิเลปนํ;
คูถกูเป อธาเรสิํ [อธาเรสึ (ก.)], ตํ ปาปํ ปกตํ มยา;
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, เตนมฺหิ คูถคนฺธินี’’ติฯ

๑๕๐.‘‘สจฺจํ อหมฺปิ ชานามิ, ตํ ปาปํ ปกตํ ตยา;
อญฺญญฺจ โข ตํ ปุจฺฉามิ, เกนาสิ ทุคฺคตา ตุว’’นฺติฯ

๑๕๑.‘‘อุภินฺนํ สมกํ อาสิ, ยํ เคเห วิชฺชเต ธนํ;
สนฺเตสุ เทยฺยธมฺเมสุ, ทีปํ นากาสิมตฺตโน;
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, เตนมฺหิ ทุคฺคตา อหํฯ

๑๕๒.‘‘ตเทว มํ ตฺวํ อวจ, ‘ปาปกมฺมํ นิเสวสิ;
น หิ ปาเปหิ กมฺเมหิ, สุลภา โหติ สุคฺคตี’’’ติฯ

๑๕๓.“วามโต มํ ตฺวํ ปเจฺจสิ, อโถปิ มํ อุสูยสิ;
ปสฺส ปาปานํ กมฺมานํ, วิปาโก โหติ ยาทิโสฯ

๑๕๔.“เต ฆรา ตา จ ทาสิโย [เต ฆรทาสิโย อาสุํ (สี. สฺยา.), เต ฆเร ทาสิโย เจว (ก.)], ตาเนวาภรณานิเม;
เต อเญฺญ ปริจาเรนฺติ, น โภคา โหนฺติ สสฺสตาฯ

๑๕๕.“อิทานิ ภูตสฺส ปิตา, อาปณา เคหเมหิติ;
อเปฺปว เต ทเท กิญฺจิ, มา สุ ตาว อิโต อคา”ติฯ

๑๕๖.“นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปามฺหิ, กิสา ธมนิสนฺถตา;
โกปีนเมตํ อิตฺถีนํ, มา มํ ภูตปิตาทฺทสา”ติฯ

๑๕๗.“หนฺท กึ วา ตฺยาหํ [กึ ตฺยาหํ (สี. สฺยา.), กึ วตาหํ (ก.)] ทมฺมิ, กึ วา เตธ [กึ วา จ เต (สี. สฺยา.), กึ วิธ เต (ก.)] กโรมหํ;
เยน ตฺวํ สุขิตา อสฺส, สพฺพกามสมิทฺธินี”ติฯ

๑๕๘.“จตฺตาโร ภิกฺขู สงฺฆโต, จตฺตาโร ปน ปุคฺคลา;
อฎฺฐ ภิกฺขู โภชยิตฺวา, มม ทกฺขิณมาทิส;
ตทาหํ สุขิตา เหสฺสํ, สพฺพกามสมิทฺธินี”ติฯ

๑๕๙.สาธูติ สา ปฎิสฺสุตฺวา, โภชยิตฺวาฎฺฐ ภิกฺขโว;
วเตฺถหจฺฉาทยิตฺวาน, ตสฺสา ทกฺขิณมาทิสีฯ

๑๖๐.สมนนฺตรานุทฺทิเฎฺฐ , วิปาโก อุทปชฺชถ;
โภชนจฺฉาทนปานียํ, ทกฺขิณาย อิทํ ผลํฯ

๑๖๑.ตโต สุทฺธา สุจิวสนา, กาสิกุตฺตมธารินี;
วิจิตฺตวตฺถาภรณา, สปตฺตึ อุปสงฺกมิฯ

๑๖๒.“อภิกฺกเนฺตน วเณฺณน, ยา ตฺวํ ติฎฺฐสิ เทวเต;
โอภาเสนฺตี ทิสา สพฺพา, โอสธี วิย ตารกาฯ

๑๖๓.“เกน เตตาทิโส วโณฺณ, เกน เต อิธ มิชฺฌติ;
อุปฺปชฺชนฺติ จ เต โภคา, เย เกจิ มนโส ปิยาฯ

๑๖๔.“ปุจฺฉามิ ตํ เทวิ มหานุภาเว, มนุสฺสภูตา กิมกาสิ ปุญฺญํ;
เกนาสิ เอวํ ชลิตานุภาวา, วโณฺณ จ เต สพฺพทิสา ปภาสตี”ติฯ

๑๖๕.“อหํ มตฺตา ตฺวํ ติสฺสา, สปตฺตี เต ปุเร อหุํ;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตาฯ

๑๖๖.“ตว ทิเนฺนน ทาเนน, โมทามิ อกุโตภยา;
จิรํ ชีวาหิ ภคินิ, สห สเพฺพหิ ญาติภิ;
อโสกํ วิรชํ ฐานํ, อาวาสํ วสวตฺตินํฯ

๑๖๗.“อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน, ทานํ ทตฺวาน โสภเน;

วิเนยฺย มเจฺฉรมลํ สมูลํ, อนินฺทิตา สคฺคมุเปหิ ฐาน’’นฺติฯ

มตฺตาเปติวตฺถุ ตติยํฯ

๔. นนฺทาเปติวตฺถุ

๑๖๘. ‘‘กาฬี ทุพฺพณฺณรูปาสิ, ผรุสา ภีรุทสฺสนา;
ปิงฺคลาสิ กฬาราสิ, น ตํ มญฺญามิ มานุสิ’’นฺติฯ

๑๖๙. ‘‘อหํ นนฺทา นนฺทิเสน, ภริยา เต ปุเร อหุํ;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๑๗๐. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๑๗๑. ‘‘จณฺฑี จ ผรุสา จาสึ [จณฺฑี ผรุสวาจา จ (สี.)], ตยิ จาปิ อคารวา;
ตาหํ ทุรุตฺตํ วตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๑๗๒. ‘‘หนฺทุตฺตรียํ ททามิ เต, อิมํ [อิทํ (สี. อฏฺฐ.)] ทุสฺสํ นิวาสย;
อิมํ ทุสฺสํ นิวาเสตฺวา, เอหิ เนสฺสามิ ตํ ฆรํฯ

๑๗๓. ‘‘วตฺถญฺจ อนฺนปานญฺจ, ลจฺฉสิ ตฺวํ ฆรํ คตา;
ปุตฺเต จ เต ปสฺสิสฺสสิ, สุณิสาโย จ ทกฺขสี’’ติฯ

๑๗๔. ‘‘หตฺเถน หตฺเถ เต ทินฺนํ, น มยฺหํ อุปกปฺปติ;
ภิกฺขู จ สีลสมฺปนฺเน, วีตราเค พหุสฺสุเตฯ

๑๗๕. ‘‘ตปฺเปหิ อนฺนปาเนน, มม ทกฺขิณมาทิส;
ตทาหํ สุขิตา เหสฺสํ, สพฺพกามสมิทฺธินี’’ติฯ

๑๗๖. สาธูติ โส ปฏิสฺสุตฺวา, ทานํ วิปุลมากิริ;
อนฺนํ ปานํ ขาทนียํ, วตฺถเสนาสนานิ จ;
ฉตฺตํ คนฺธญฺจ มาลญฺจ, วิวิธา จ อุปาหนาฯ

๑๗๗. ภิกฺขู จ สีลสมฺปนฺเน, วีตราเค พหุสฺสุเต;
ตปฺเปตฺวา อนฺนปาเนน, ตสฺสา ทกฺขิณมาทิสีฯ

๑๗๘. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ, วิปาโก อุทปชฺชถ;
โภชนจฺฉาทนปานียํ, ทกฺขิณาย อิทํ ผลํฯ

๑๗๙. ตโต สุทฺธา สุจิวสนา, กาสิกุตฺตมธารินี;
วิจิตฺตวตฺถาภรณา, สามิกํ อุปสงฺกมิฯ

๑๘๐. ‘‘อภิกฺกนฺเตน วณฺเณน, ยา ตฺวํ ติฏฺฐสิ เทวเต;
โอภาเสนฺตี ทิสา สพฺพา, โอสธี วิย ตารกาฯ

๑๘๑. ‘‘เกน เตตาทิโส วณฺโณ, เกน เต อิธ มิชฺฌติ;

อุปฺปชฺชนฺติ จ เต โภคา, เย เกจิ มนโส ปิยาฯ

๑๘๒. ‘‘ปุจฺฉามิ ตํ เทวิ มหานุภาเว, มนุสฺสภูตา กิมกาสิ ปุญฺญํ;
เกนาสิ เอวํ ชลิตานุภาวา, วโณฺณ จ เต สพฺพทิสา ปภาสตี’’ติฯ

๑๘๓. ‘‘อหํ นนฺทา นนฺทิเสน, ภริยา เต ปุเร อหุํ;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตาฯ

๑๘๔. ‘‘ตว ทินฺเนน ทาเนน, โมทามิ อกุโตภยา;
จิรํ ชีว คหปติ, สห สพฺเพหิ ญาติภิ;
อโสกํ วิรชํ เขมํ, อาวาสํ วสวตฺตินํฯ

๑๘๕. ‘‘อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน, ทานํ ทตฺวา คหปติ;
วิเนยฺย มจฺเฉรมลํ สมูลํ, อนินฺทิโต สคฺคมุเปหิ ฐาน’’นฺติฯ

นนฺทาเปติวตฺถุ จตุตฺถํฯ

๕. มฏฺฐกุณฺฑลีเปตวตฺถุ

๑๘๖. [วิ. ว. ๑๒๐๗] ‘‘อลงฺกโต มฏฺฐกุณฺฑลี, มาลธารี หริจนฺทนุสฺสโท;
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทสิ, วนมชฺเฌ กึ ทุกฺขิโต ตุว’’นฺติฯ

๑๘๗. ‘‘โสวณฺณมโย ปภสฺสโร, อุปฺปนฺโน รถปญฺชโร มม;
ตสฺส จกฺกยุคํ น วินฺทามิ, เตน ทุเกฺขน ชหามิ ชีวิต’’นฺติฯ

๑๘๘. ‘‘โสวณฺณมยํ มณิมยํ, โลหิตกมยํ [โลหิตงฺคมยํ (สฺยา.), โลหิตงฺกมยํ (สี.), โลหมยํ (กตฺถจิ)] อถ รูปิยมยํ;
อาจิกฺข เม ภทฺทมาณว, จกฺกยุคํ ปฏิปาทยามิ เต’’ติฯ

๑๘๙. โส มาณโว ตสฺส ปาวทิ, ‘‘จนฺทสูริยา อุภเยตฺถ ทิสฺสเร;
โสวณฺณมโย รโถ มม, เตน จกฺกยุเคน โสภตี’’ติฯ

๑๙๐. ‘‘พาโล โข ตฺวํ อสิ มาณว, โย ตฺวํ ปตฺถยเส อปตฺถิยํ;
มญฺญามิ ตุวํ มริสฺสสิ, น หิ ตฺวํ ลจฺฉสิ จนฺทสูริเย’’ติฯ

๑๙๑. ‘‘คมนาคมนมฺปิ ทิสฺสติ, วณฺณธาตุ อุภยตฺถ วีถิยา;
เปโต กาลกโต น ทิสฺสติ, โก นิธ กนฺทตํ พาลฺยตโร’’ติฯ

๑๙๒. ‘‘สจฺจํ โข วเทสิ มาณว, อหเมว กนฺทตํ พาลฺยตโร;
จนฺทํ วิย ทารโก รุทํ, เปตํ กาลกตาภิปตฺถยิ’’นฺติฯ

๑๙๓. ‘‘อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ, ฆตสิตฺตํว ปาวกํ;
วารินา วิย โอสิญฺจํ, สพฺพํ นิพฺพาปเย ทรํฯ

๑๙๔. ‘‘อพฺพหี [อพฺพูฬฺหํ (สฺยา. ก.)] วต เม สลฺลํ, โสกํ หทยนิสฺสิตํ;
โย เม โสกปเรตสฺส, ปุตฺตโสกํ อปานุทิฯ

๑๙๕. ‘‘สฺวาหํ อพฺพูฬฺหสลฺลสฺมิ, สีติภูโตสฺมิ นิพฺพุโต;
น โสจามิ น โรทามิ, ตว สุตฺวาน มาณวา’’ติฯ

๑๙๖. ‘‘เทวตา นุสิ คนฺธพฺโพ, อทุ สกฺโก ปุรินฺทโท;
โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปุตฺโต, กถํ ชาเนมุ ตํ มย’’นฺติฯ

๑๙๗. ‘‘ยญฺจ กนฺทสิ ยญฺจ โรทสิ, ปุตฺตํ อาฬาหเน สยํ ทหิตฺวา;
สฺวาหํ กุสลํ กริตฺวา กมฺมํ, ติทสานํ สหพฺยตํ คโต’’ติฯ

๑๙๘. ‘‘อปฺปํ วา พหุํ วา นาทฺทสาม, ทานํ ททนฺตสฺส สเก อคาเร;
อุโปสถกมฺมํ วา ตาทิสํ, เกน กมฺเมน คโตสิ เทวโลก’’นฺติฯ

๑๙๙. ‘‘อาพาธิโกหํ ทุกฺขิโต คิลาโน, อาตุรรูโปมฺหิ สเก นิเวสเน;
พุทฺธํ วิคตรชํ วิติณฺณกงฺขํ, อทฺทกฺขึ สุคตํ อโนมปญฺญํฯ

๒๐๐. ‘‘สฺวาหํ มุทิตมโน ปสนฺนจิตฺโต, อญฺชลึ อกรึ ตถาคตสฺส;
ตาหํ กุสลํ กริตฺวาน กมฺมํ, ติทสานํ สหพฺยตํ คโต’’ติฯ

๒๐๑. ‘‘อจฺฉริยํ วต อพฺภุตํ วต, อญฺชลิกมฺมสฺส อยมีทิโส วิปาโก;
อหมฺปิ มุทิตมโน ปสนฺนจิตฺโต, อเชฺชว พุทฺธํ สรณํ วชามี’’ติฯ

๒๐๒. ‘‘อเชฺชว พุทฺธํ สรณํ วชาหิ, ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ ปสนฺนจิตฺโต;
ตเถว สิกฺขาย ปทานิ ปญฺจ, อขณฺฑผุลฺลานิ สมาทิยสฺสุฯ

๒๐๓. ‘‘ปาณาติปาตา วิรมสฺสุ ขิปฺปํ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยสฺสุ;
อมชฺชโป มา จ มุสา ภณาหิ, สเกน ทาเรน จ โหหิ ตุฏฺโฐ’’ติฯ

๒๐๔. ‘‘อตฺถกาโมสิ เม ยกฺข, หิตกาโมสิ เทวเต;
กโรมิ ตุยฺหํ วจนํ, ตฺวํสิ อาจริโย มมาติฯ

๒๐๕. ‘‘อุเปมิ สรณํ พุทฺธํ, ธมฺมญฺจาปิ อนุตฺตรํ;
สงฺฆญฺจ นรเทวสฺส, คจฺฉามิ สรณํ อหํฯ

๒๐๖. ‘‘ปาณาติปาตา วิรมามิ ขิปฺปํ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยามิ;
อมชฺชโป โน จ มุสา ภณามิ; สเกน ทาเรน จ โหมิ ตุฏฺโฐ’’ติฯ

มฏฺฐกุณฺฑลีเปตวตฺถุ ปญฺจมํฯ

๖. กณฺหเปตวตฺถุ

๒๐๗. ‘‘อุฏฺเฐหิ กณฺห กึ เสสิ, โก อตฺโถ สุปเนน เต;
โย จ ตุยฺหํ สโก ภาตา, หทยํ จกฺขุ จ [จกฺขุํว (อฏฺฐ.)] ทกฺขิณํ;
ตสฺส วาตา พลียนฺติ, สสํ ชปฺปติ [ฆโฏ ชปฺปติ (ก.)] เกสวา’’ติฯ

๒๐๘. ‘‘ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา, โรหิเณยฺยสฺส เกสโว;
ตรมานรูโป วุฏฺฐาสิ, ภาตุโสเกน อฏฺฏิโตฯ

๒๐๙.“กึ นุ อุมฺมตฺตรูโปว, เกวลํ ทฺวารกํ อิมํ;
สโส สโสติ ลปสิ, กีทิสํ สสมิจฺฉสิฯ

๒๑๐.“โสวณฺณมยํ มณิมยํ, โลหมยํ อถ รูปิยมยํ;
สงฺขสิลาปวาฬมยํ, การยิสฺสามิ เต สสํฯ

๒๑๑.“สนฺติ อเญฺญปิ สสกา, อรญฺญวนโคจรา;
เตปิ เต อานยิสฺสามิ, กีทิสํ สสมิจฺฉสี’’ติฯ

๒๑๒.“นาหเมเต สเส อิจฺฉ, เย สสา ปถวิสฺสิตา;
จนฺทโต สสมิจฺฉามิ, ตํ เม โอหร เกสวา’’ติฯ

๒๑๓.“โส นูน มธุรํ ญาติ, ชีวิตํ วิชหิสฺสสิ;
อปตฺถิยํ ปตฺถยสิ, จนฺทโต สสมิจฺฉสี’’ติฯ

๒๑๔.“เอวํ เจ กณฺห ชานาสิ, ยถญฺญมนุสาสสิ;
กสฺมา ปุเร มตํ ปุตฺตํ, อชฺชาปิ มนุโสจสิฯ

๒๑๕.“น ยํ ลพฺภา มนุสฺเสน, อมนุสฺเสน วา ปน;
ชาโต เม มา มริ ปุตฺโต, กุโต ลพฺภา อลพฺภิยํฯ

๒๑๖.“น มนฺตา มูลเภสชฺชา, โอสเธหิ ธเนน วา;
สกฺกา อานยิตุํ กณฺห, ยํ เปตมนุโสจสิฯ

๒๑๗.“มหทฺธนา มหาโภคา, รฏฺฐวนฺโตปิ ขตฺติยา;
ปหูตธนธญฺญาเส, เตปิ โน [นเตฺถตฺถปาฐเภโท] อชรามราฯ

๒๑๘.“ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสา, สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา;
เอเต จเญฺญ จ ชาติยา, เตปิ โน อชรามราฯ

๒๑๙.“เย มนฺตํ ปริวเตฺตนฺติ, ฉฬงฺคํ พฺรหฺมจินฺติตํ;
เอเต จเญฺญ จ วิชฺชาย, เตปิ โน อชรามราฯ

๒๒๐.“อิสโย วาปิ [อิสโย จาปิ (วิมานวตฺถุ ๙๙)] เย สนฺตา, สญฺญตตฺตา ตปสฺสิโน;
สรีรํ เตปิ กาเลน, วิชหนฺติ ตปสฺสิโนฯ

๒๒๑.“ภาวิตตฺตา อรหนฺโต, กตกิจฺจา อนาสวา;
นิกฺขิปนฺติ อิมํ เทหํ, ปุญฺญปาปปริกฺขยา’’ติฯ

๒๒๒.“อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ, ฆตสิตฺตํว ปาวกํ;
วารินา วิย โอสิญฺจํ, สพฺพํ นิพฺพาปเย ทรํฯ

๒๒๓.“อพฺพหี วต เม สลฺลํ, โสกํ หทยนิสฺสิตํ;
โย เม โสกปเรตสฺส, ปุตฺตโสกํ อปานุทิฯ

๒๒๔.“สฺวาหํ อพฺพูฬฺหสโลฺลสฺมิ, สีติภูโตสฺมิ นิพฺพุโต;
น โสจามิ น โรทามิ, ตว สุตฺวาน ภาติก’’ [ภาสิตํ (สฺยา.)]ฯ

๒๒๕อวํ กโรนฺติ สปฺปญฺญา, เย โหนฺติ อนุกมฺปกา;
นิวตฺตยนฺติ โสกมฺหา, ฆโฏ เชฏฺฐํว ภาตรํฯ

๒๒๖ยสฺส เอตาทิสา โหนฺติ, อมจฺจา ปริจารกา;
สุภาสิเตน อเนฺวนฺติ, ฆโฏ เชฏฺฐํว ภาตรนฺติฯ

กณฺหเปตวตฺถุ ฉฏฺฐํฯ

๗. ธนปาลเสฏฺฐิเปตวตฺถุ

๒๒๗.‘‘นโคฺค ทุพฺพณฺณรูโปสิ, กิโส ธมนิสนฺถโต;
อุปฺผาสุฬิโก กิสิโก, โก นุ ตฺวมสิ มาริส’’ฯ

๒๒๘.‘‘อหํ ภทนฺเต เปโตมฺหิ, ทุคฺคโต ยมโลกิโก;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คโต’’ฯ

๒๒๙.‘‘กิํ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คโต’’ฯ

๒๓๐.‘‘นครํ อตฺถิ ปณฺณานํ [ทสนฺนานํ (สี. สฺยา. ปี.)], เอรกจฺฉนฺติ วิสฺสุตํ;
ตตฺถ เสฏฺฐิ ปุเร อาสิํ, ธนปาโลติ มํ วิทูฯ

๒๓๑.‘‘อสีติ สกฏวาหานํ, หิรญฺญสฺส อโหสิ เม;
ปหูตํ เม ชาตรูปํ, มุตฺตา เวฬุริยา พหูฯ

๒๓๒.‘‘ตาว มหทฺธนสฺสาปิ, น เม ทาตุํ ปิยํ อหุ;
ปิทหิตฺวา ทฺวารํ ภุญฺชิํ [ภุญฺชามิ (สี. สฺยา.)], มา มํ ยาจนกาทฺทสุํฯ

๒๓๓.‘‘อสฺสโทฺธ มจฺฉรี จาสิํ, กทริโย ปริภาสโก;
ททนฺตานํ กโรนฺตานํ, วารยิสฺสํ พหุ ชเน [พหุชฺชนํ (สี. สฺยา.)]ฯ

๒๓๔.‘‘วิปาโก นตฺถิ ทานสฺส, สํยมสฺส กุโต ผลํ;
โปกฺขรโญฺญทปานานิ, อารามานิ จ โรปิเต;
ปปาโย จ วินาเสสิํ, ทุเคฺค สงฺกมนานิ จฯ

๒๓๕.‘‘สฺวาหํ อกตกลฺยาโณ, กตปาโป ตโต จุโต;
อุปปโนฺน เปตฺติวิสยํ, ขุปฺปิปาสสมปฺปิโตฯ

๒๓๖.‘‘ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ, ยโต กาลงฺกโต อหํ;
นาภิชานามิ ภุตฺตํ วา, ปีตํ วา ปน ปานิยํฯ

๒๓๗.‘‘โย สํยโม โส วินาโส,โย วินาโส โส สํยโม;
เปตา หิ กิร ชานนฺติ, โย สํยโม โส วินาโสฯ

๒๓๘.‘‘อหํ ปุเร สํยมิสฺสํ, นาทาสิํ พหุเก ธเน;
สเนฺตสุ เทยฺยธเมฺมสุ, ทีปํ นากาสิมตฺตโน;
สฺวาหํ ปจฺฉานุตปฺปามิ, อตฺตกมฺมผลูปโคฯ

๒๓๙. [เป. ว. ๖๙] “อุทฺธํ จตูหิ มาเสหิ, กาลํกิริยา ภวิสฺสติ;
เอกนฺตกฏุกํ โฆรํ, นิรยํ ปปติสฺสหํฯ

๒๔๐. [เป. ว. ๗๐] “จตุกฺกณฺณํ จตุทฺวารํ, วิภตฺตํ ภาคโส มิตํ;
อโยปาการปริยนฺตํ, อยสา ปฏิกุชฺชิตํฯ

๒๔๑. [เป. ว. ๗๑] “ตสฺส อโยมยา ภูมิ, ชลิตา เตชสา ยุตา;
สมนฺตา โยชนสตํ, ผริตฺวา ติฏฺฐติ สพฺพทาฯ

๒๔๒. [เป. ว. ๗๒] “ตตฺถาหํ ทีฆมทฺธานํ, ทุกฺขํ เวทิสฺส เวทนํ;
ผลํ ปาปสฺส กมฺมสฺส, ตสฺมา โสจามหํ ภุสํฯ

๒๔๓. “ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว, ยาวนฺเตตฺถ สมาคตา;
มากตฺถ ปาปกํ กมฺมํ, อาวิ วา ยทิ วา รโหฯ

๒๔๔. “สเจ ตํ ปาปกํ กมฺมํ, กริสฺสถ กโรถ วา;
น โว ทุกฺขา ปมุตฺยตฺถิ [ปมุตฺตตฺถิ (สพฺพตฺถ) อุทา. ๔๔ ปสฺสิตพฺพํ], อุปฺปจฺจาปิ [อุเปจฺจาปิ (สฺยา. ก.)] ปลายตํฯ

๒๔๕. “มเตฺตยฺยา โหถ เปเตฺตยฺยา, กุเล เชฏฺฐาปจายิกา;
สามญฺญา โหถ พฺรหฺมญฺญา, เอวํ สคฺคํ คมิสฺสถา”ติฯ

ธนปาลเสฏฺฐิเปตวตฺถุ สตฺตมํฯ

๘. จูฬเสฏฺฐิเปตวตฺถุ

๒๔๖. “นโคฺค กิโส ปพฺพชิโตสิ ภเนฺต, รตฺติํ กุหิํ คจฺฉสิ กิสฺส เหตุ;
อาจิกฺข เม ตํ อปิ สกฺกุเณมุ, สเพฺพน วิตฺตํ ปฏิปาทเย ตุว”นฺติฯ

๒๔๗. “พาราณสี นครํ ทูรฆุฏฺฐํ, ตตฺถาหํ คหปติ อฑฺฒโก อหุ ทีโน;
อทาตา เคธิตมโน อามิสสฺมิํ, ทุสฺสีเลฺยน ยมวิสยมฺหิ ปโตฺตฯ

๒๔๘. “โส สูจิกาย กิลมิโต เตหิ,
เตเนว ญาตีสุ ยามิ อามิสกิญฺจิกฺขเหตุ;
อทานสีลา น จ สทฺทหนฺติ,
ทานผลํ โหติ ปรมฺหิ โลเกฯ

๒๔๙. “ธีตา จ มยฺหํ ลปเต อภิกฺขณํ, ‘ทสฺสามิ ทานํ ปิตูนํ ปิตามหานํ’;
ตมุปกฺขฏํ ปริวิสยนฺติ พฺราหฺมณา [พฺราหฺมเณ (สี.)], ‘ยามิ อหํ อนฺธกวินฺทํ โภตฺตุ’”นฺติฯ

๒๕๐. ตมโวจ ราชา “อนุภวิยาน ตมฺปิ,
เอยฺยาสิ ขิปฺปํ อหมปิ กสฺสํ ปูชํ;
อาจิกฺข เม ตํ ยทิ อตฺถิ เหตุ,
สทฺธายิตํ เหตุวโจ สุโณมา”ติฯ

๒๕๑. ‘ตถา’ติ วตฺวา อคมาสิ ตตฺถ, ภุญฺชึสุ ภตฺตํ น จ ทกฺขิณารหา;
ปจฺจาคมิ ราชคหํ ปุนาปรํ, ปาตุรโหสิ ปุรโต ชนาธิปสฺสฯ

๒๕๒. ทิสฺวาน เปตํ ปุนเทว อาคตํ, ราชา อโวจ ‘‘อหมฺปิ กึ ททามิ;
อาจิกฺข เม ตํ ยทิ อตฺถิ เหตุ, เยน ตุวํ จิรตรํ ปีณิโต สิยา’’ติฯ

๒๕๓. ‘‘พุทฺธญฺจ สงฺฆํ ปริวิสิยาน ราช, อนฺเนน ปาเนน จ จีวเรน;
ตํ ทกฺขิณํ อาทิส เม หิตาย, เอวํ อหํ จิรตรํ ปีณิโต สิยา’’ติฯ

๒๕๔. ตโต จ ราชา นิปติตฺวา ตาวเท [ตาวเทว (สฺยา.), ตเทว (ก.)], ทานํ สหตฺถา อตุลํ ททิตฺวา [อตุลญฺจ ทตฺวา (สฺยา. ก.)] สงฺเฆ;
อาโรเจสิ ปกตํ [อาโรจยี ปกตึ (สี. สฺยา.)] ตถาคตสฺส, ตสฺส จ เปตสฺส ทกฺขิณํ อาทิสิตฺถฯ

๒๕๕. โส ปูชิโต อติวิย โสภมาโน, ปาตุรโหสิ ปุรโต ชนาธิปสฺส;
‘‘ยกฺโขหมสฺมิ ปรมิทฺธิปตฺโต, น มยฺหมตฺถิ สมา สทิสา [มยฺหมิทฺธิสมสทิสา (สี. สฺยา.)] มานุสาฯ
๒๕๖. ‘‘ปสฺสานุภาวํ อปริมิตํ มมยิทํ, ตยานุทิฏฺฐํ อตุลํ ทตฺวา สงฺเฆ;
สนฺตปฺปิโต สตตํ สทา พหูหิ, ยามิ อหํ สุขิโต มนุสฺสเทวา’’ติฯ

จูฬเสฏฺฐิเปตวตฺถุ อฏฺฐมํ นิฏฺฐิตํฯ

ภาณวารํ ปฐมํ นิฏฺฐิตํฯ

๙. องฺกุรเปตวตฺถุ

๒๕๗. ‘‘ยสฺส อตฺถาย คจฺฉาม, กมฺโพชํ ธนหารกา;
อยํ กามททโท ยกฺโข, อิมํ ยกฺขํ นยามเสฯ

๒๕๘. ‘‘อิมํ ยกฺขํ คเหตฺวาน, สาธุเกน ปสยฺห วา;
ยานํ อาโรปยิตฺวาน, ขิปฺปํ คจฺฉาม ทฺวารก’’นฺติฯ

๒๕๙. [ชา. ๑.๑๐.๑๕๑; ๑.๑๔.๑๙๖; ๒.๑๘.๑๕๓; ๒.๒๒.๑๐] ‘‘ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย, นิสีเทยฺย สเยยฺย วา;
น ตสฺส สาขํ ภญฺเชยฺย, มิตฺตทุโพฺภ หิ ปาปโก’’ติฯ

๒๖๐. ‘‘ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย, นิสีเทยฺย สเยยฺย วา;
ขนฺธมฺปิ ตสฺส ฉินฺเทยฺย, อโตฺถ เจ ตาทิโส สิยา’’ติฯ

๒๖๑. ‘‘ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย, นิสีเทยฺย สเยยฺย วา;
น ตสฺส ปตฺตํ ภินฺเทยฺย [หึเสยฺย (ก.)], มิตฺตทุโพฺภ หิ ปาปโก’’ติฯ

๒๖๒. ‘‘ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย, นิสีเทยฺย สเยยฺย วา;
สมูลมฺปิ ตํ อพฺพุเห [อุพฺพเห (?)], อโตฺถ เจ ตาทิโส สิยา’’ติฯ

๒๖๓. ‘‘ยเสฺสกรตฺติมฺปิ ฆเร วเสยฺย, ยตฺถนฺนปานํ ปุริโส ลเภถ;

น ตสฺส ปาปํ มนสาปิ จินฺตเย, กตญฺญุตา สปฺปุริเสหิ วณฺณิตาฯ

๒๖๔. ‘‘ยเสฺสกรตฺติมฺปิ ฆเร วเสยฺย, อเนฺนน ปาเนน อุปฏฺฐิโต สิยา;
น ตสฺส ปาปํ มนสาปิ จินฺตเย, อทุพฺภปาณี ทหเต มิตฺตทุพฺภิํฯ

๒๖๕. ‘‘โย ปุเพฺพ กตกลฺยาโณ, ปจฺฉา ปาเปน หิํสติ;
อลฺลปาณิหโต [อทุพฺภิปาณีหโต (ก)] โปโส, น โส ภทฺรานิ ปสฺสตี’’ติฯ

๒๖๖. ‘‘นาหํ เทเวน วา มนุเสฺสน วา, อิสฺสริเยน วาหํ สุปฺปสโยฺห;
ยโกฺขหมสฺมิ ปรมิทฺธิปโตฺต, ทูรงฺคโม วณฺณพลูปปโนฺน’’ติฯ

๒๖๗. ‘‘ปาณิ เต สพฺพโส วโณฺณ, ปญฺจธาโร มธุสฺสโว;
นานารสา ปคฺฆรนฺติ, มเญฺญหํ ตํ ปุรินฺทท’’นฺติฯ

๒๖๘. ‘‘นามฺหิ เทโว น คนฺธโพฺพ, นาปิ สโกฺก ปุรินฺทโท;
เปตํ มํ องฺกุร ชานาหิ, โรรุวมฺหา [เหรุวมฺหา (สี.)] อิธาคต’’นฺติฯ

๒๖๙. ‘‘กิํสีโล กิํสมาจาโร, โรรุวสฺมิํ ปุเร ตุวํ;
เกน เต พฺรหฺมจริเยน, ปุญฺญํ ปาณิมฺหิ อิชฺฌตี’’ติฯ

๒๗๐. ‘‘ตุนฺนวาโย ปุเร อาสิํ, โรรุวสฺมิํ ตทา อหํ;
สุกิจฺฉวุตฺติ กปโณ, น เม วิชฺชติ ทาตเวฯ

๒๗๑. ‘‘นิเวสนญฺจ [อาเวสนญฺจ (สี.)] เม อาสิ, อสยฺหสฺส อุปนฺติเก;
สทฺธสฺส ทานปติโน, กตปุญฺญสฺส ลชฺชิโนฯ

๒๗๒. ‘‘ตตฺถ ยาจนกา ยนฺติ, นานาโคตฺตา วนิพฺพกา;
เต จ มํ ตตฺถ ปุจฺฉนฺติ, อสยฺหสฺส นิเวสนํฯ

๒๗๓. ‘‘กตฺถ คจฺฉาม ภทฺทํ โว, กตฺถ ทานํ ปทียติ;
เตสาหํ ปุโฏฺฐ อกฺขามิ, อสยฺหสฺส นิเวสนํฯ

๒๗๔. ‘‘ปคฺคยฺห ทกฺขิณํ พาหุํ, เอตฺถ คจฺฉถ ภทฺทํ โว;
เอตฺถ ทานํ ปทียติ, อสยฺหสฺส นิเวสเนฯ

๒๗๕. ‘‘เตน ปาณิ กามทโท, เตน ปาณิ มธุสฺสโว;
เตน เม พฺรหฺมจริเยน, ปุญฺญํ ปาณิมฺหิ อิชฺฌตี’’ติฯ

๒๗๖. ‘‘น กิร ตฺวํ อทา ทานํ, สกปาณีหิ กสฺสจิ;
ปรสฺส ทานํ อนุโมทมาโน, ปาณิํ ปคฺคยฺห ปาวทิฯ

๒๗๗. ‘‘เตน ปาณิ กามทโท, เตน ปาณิ มธุสฺสโว;
เตน เต พฺรหฺมจริเยน, ปุญฺญํ ปาณิมฺหิ อิชฺฌติฯ

๒๗๘. ‘‘โย โส ทานมทา ภเนฺต, ปสโนฺน สกปาณิภิ;
โส หิตฺวา มานุสํ เทหํ, กิํ นุ โส ทิสตํ คโต’’ติฯ

๒๗๙. ‘‘นาหํ ปชานามิ อสยฺหสาหิโน, องฺคีรสสฺส คตึ อาคตึ วา;
สุตญฺจ เม เวสฺสวณสฺส สนฺติเก, สกฺกสฺส สหพฺยตํ คโต อสโยฺห’’ติฯ

๒๘๐. ‘‘อลเมว กาตุํ กลฺยาณํ, ทานํ ทาตุํ ยถารหํ;
ปาณึ กามททํ ทิสฺวา, โก ปุญฺญํ น กริสฺสติฯ

๒๘๑. ‘‘โส หิ นูน อิโต คนฺตฺวา, อนุปฺปตฺวาน ทฺวารกํ;
ทานํ ปฏฺฐปยิสฺสามิ, ยํ มมสฺส สุขาวหํฯ

๒๘๒. ‘‘ทสฺสามนฺนญฺจ ปานญฺจ, วตฺถเสนาสนานิ จ;
ปปญฺจ อุทปานญฺจ, ทุคฺเค สงฺกมนานิ จา’’ติฯ

๒๘๓. ‘‘เกน เต องฺคุลี กุณา [กุณฺฐา (สี. สฺยา.)], มุขญฺจ กุณลีกตํ [กุณฺฑลีกตํ (สี. สฺยา. ก.)];
อกฺขีนิ จ ปคฺฆรนฺติ, กึ ปาปํ ปกตํ ตยา’’ติฯ

๒๘๔. ‘‘องฺคีรสสฺส คหปติโน, สทฺธสฺส ฆรเมสิโน;
ตสฺสาหํ ทานวิสฺสเคฺค, ทาเน อธิกโต อหุํฯ

๒๘๕. ‘‘ตตฺถ ยาจนเก ทิสฺวา, อาคเต โภชนตฺถิเก;
เอกมนฺตํ อปกฺกมฺม, อกาสึ กุณลึ มุขํฯ

๒๘๖. ‘‘เตน เม องฺคุลี กุณา, มุขญฺจ กุณลีกตํ;
อกฺขีนิ เม ปคฺฆรนฺติ, ตํ ปาปํ ปกตํ มยา’’ติฯ

๒๘๗. ‘‘ธเมฺมน เต กาปุริส, มุขญฺจ กุณลีกตํ;
อกฺขีนิ จ ปคฺฆรนฺติ, ยํ ตํ ปรสฺส ทานสฺส;
อกาสิ กุณลึ มุขํฯ

๒๘๘. ‘‘กถํ หิ ทานํ ททมาโน, กเรยฺย ปรปตฺติยํ;
อนฺนํ ปานํ ขาทนียํ, วตฺถเสนาสนานิ จฯ

๒๘๙. ‘‘โส หิ นูน อิโต คนฺตฺวา, อนุปฺปตฺวาน ทฺวารกํ;
ทานํ ปฏฺฐปยิสฺสามิ, ยํ มมสฺส สุขาวหํฯ

๒๙๐. ‘‘ทสฺสามนฺนญฺจ ปานญฺจ, วตฺถเสนาสนานิ จ;
ปปญฺจ อุทปานญฺจ, ทุคฺเค สงฺกมนานิ จา’’ติฯ

๒๙๑. ตโต หิ โส นิวตฺติตฺวา, อนุปฺปตฺวาน ทฺวารกํ;
ทานํ ปฏฺฐปยิ องฺกุโร, ยํตุมสฺส [ยํ ตํ อสฺส (สฺยา.), ยนฺตมสฺส (ก.)] สุขาวหํฯ

๒๙๒. อทา อนฺนญฺจ ปานญฺจ, วตฺถเสนาสนานิ จ;
ปปญฺจ อุทปานญฺจ, วิปฺปสเนฺนน เจตสาฯ

๒๙๓. ‘‘โก ฉาโต โก จ ตสิโต, โก วตฺถํ ปริทหิสฺสติ;
กสฺส สนฺตานิ โยคฺคานิ, อิโต โยเชนฺตุ วาหนํฯ

๒๙๔. โก ฉตฺติจฺฉติ คนฺธญฺจ, โก มาลํ โก อุปาหนํ;
อิติสฺสุ ตตฺถ โฆเสนฺติ, กปฺปกา สูทมาคธา [ปาฎวา (ก.)];
สทา สายญฺจ ปาโต จ, องฺกุรสฺส นิเวสเน ฯ

๒๙๕. ‘‘สุขํ สุปติ องฺกุโร’, อิติ ชานาติ มํ ชโน;
ทุกฺขํ สุปามิ สินฺธก [สนฺทุก, สินฺธุก (ก.)], ยํ น ปสฺสามิ ยาจเก ฯ

๒๙๖. ‘‘สุขํ สุปติ องฺกุโร’, อิติ ชานาติ มํ ชโน;
ทุกฺขํ สินฺธก สุปามิ, อปฺปเก สุ วนิพฺพเก’’ติ ฯ

๒๙๗. ‘‘สโกฺก เจ เต วรํ ทชฺชา, ตาวตึสานมิสฺสโร;
กิสฺส สพฺพสฺส โลกสฺส, วรมาโน วรํ วเร’’ติ ฯ

๒๙๘. ‘‘สโกฺก เจ เม วรํ ทชฺชา, ตาวตึสานมิสฺสโร;
กาลุฏฺฐิตสฺส เม สโต, สุริยุคฺคมนํ ปติ;
ทิพฺพา ภกฺขา ปาตุภเวยฺยุํ, สีลวโนฺต จ ยาจกา ฯ

๒๙๙. ‘‘ททโต เม น ขีเยถ, ทตฺวา นานุตเปยฺยหํ;
ททํ จิตฺตํ ปสาเทยฺยํ, เอตํ สกฺกํ วรํ วเร’’ติ ฯ

๓๐๐. ‘‘น สพฺพวิตฺตานิ ปเร ปเวจฺฉ, ทเทยฺย ทานญฺจ ธนญฺจ รเกฺข;
ตสฺมา หิ ทานา ธนเมว เสโยฺย, อติปฺปทาเนน กุลา น โหนฺติ ฯ

๓๐๑. ‘‘อทานมติทานญฺจ, นปฺปสํสนฺติ ปณฺฑิตา;
ตสฺมา หิ ทานา ธนเมว เสโยฺย, สเมน วเตฺตยฺย ส ธีรธโมฺม’’ติ ฯ

๓๐๒. ‘‘อโห วต เร อหเมว ทชฺชํ, สโนฺต จ มํ สปฺปุริสา ภเชยฺยุํ;
เมโฆว นินฺนานิ ปริปูรยโนฺต [ภิปูรยโนฺต (สี.), หิ ปูรยโนฺต (สฺยา.)], สนฺตปฺปเย สพฺพวนิพฺพกานํ ฯ

๓๐๓. ‘‘ยสฺส ยาจนเก ทิสฺวา, มุขวโณฺณ ปสีทติ;
ทตฺวา อตฺตมโน โหติ, ตํ ฆรํ วสโต สุขํ ฯ

๓๐๔. ‘‘ยสฺส ยาจนเก ทิสฺวา, มุขวโณฺณ ปสีทติ;
ทตฺวา อตฺตมโน โหติ, เอสา ยญฺญสฺส [ปุญฺญสฺส (สี.)] สมฺปทา ฯ

๓๐๕. [อ. นิ. ๖.๓๗] ‘‘ปุเพฺพว ทานา สุมโน, ททํ จิตฺตํ ปสาทเย;
ทตฺวา อตฺตมโน โหติ, เอสา ยญฺญสฺส [ปุญฺญสฺส (สี.)] สมฺปทา’’ติ ฯ

๓๐๖. สฎฺฐิ วาหสหสฺสานิ, องฺกุรสฺส นิเวสเน;
โภชนํ ทียเต นิจฺจํ, ปุญฺญเปกฺขสฺส ชนฺตุโน ฯ

๓๐๗. ติสหสฺสานิ สูทานิ หิ [สูทานิ (สฺยา. ก.)], อามุตฺตมณิกุณฺฑลา;
องฺกุรํ อุปชีวนฺติ, ทาเน ยญฺญสฺส วาวฎา [พฺยาวฎา (สี.), ปาวฎา (สฺยา.)] ฯ

๓๐๘. สฎฺฐิ ปุริสสหสฺสานิ, อามุตฺตมณิกุณฺฑลา;
องฺกุรสฺส มหาทาเน, กฎฺฐํ ผาเลนฺติ มาณวา ฯ

๓๐๙. โสฬสิตฺถิสหสฺสานิ, สพฺพาลงฺการภูสิตา;
องฺกุรสฺส มหาทาเน, วิธา ปิเณฺฑนฺติ นาริโยฯ

๓๑๐. โสฬสิตฺถิสหสฺสานิ, สพฺพาลงฺการภูสิตา;
องฺกุรสฺส มหาทาเน, ทพฺพิคาหา อุปฏฺฐิตาฯ

๓๑๑. พหุํ พหูนํ ปาทาสิ, จิรํ ปาทาสิ ขตฺติโย;
สกฺกจฺจญฺจ สหตฺถา จ, จิตฺตีกตฺวา ปุนปฺปุนํฯ

๓๑๒. พหู มาเส จ ปกฺเข จ, อุตุสํวจฺฉรานิ จ;
มหาทานํ ปวเตฺตสิ, องฺกุโร ทีฆมนฺตรํฯ

๓๑๓. เอวํ ทตฺวา ยชิตฺวา จ, องฺกุโร ทีฆมนฺตรํ;
โส หิตฺวา มานุสํ เทหํ, ตาวติํสูปโค อหุฯ

๓๑๔. กฏจฺฉุภิกฺขํ ทตฺวาน, อนุรุทฺธสฺส อินฺทโก;
โส หิตฺวา มานุสํ เทหํ, ตาวติํสูปโค อหุฯ

๓๑๕. ทสหิ ฐาเนหิ องฺกุรํ, อินฺทโก อติโรจติ;
รูเป สเทฺท รเส คเนฺธ, โผฏฺฐเพฺพ จ มโนรเมฯ

๓๑๖. อายุนา ยสสา เจว, วเณฺณน จ สุเขน จ;
อาธิปเจฺจน องฺกุรํ, อินฺทโก อติโรจติฯ

๓๑๗. ตาวติํเส ยทา พุโทฺธ, สิลายํ ปณฺฑุกมฺพเล;
ปาริจฺฉตฺตกมูลมฺหิ, วิหาสิ ปุริสุตฺตโมฯ

๓๑๘. ทสสุ โลกธาตูสุ, สนฺนิปติตฺวาน เทวตา;
ปยิรุปาสนฺติ สมฺพุทฺธํ, วสนฺตํ นคมุทฺธนิฯ

๓๑๙. น โกจิ เทโว วเณฺณน, สมฺพุทฺธํ อติโรจติ;
สเพฺพ เทเว อติกฺกมฺม [อธิคยฺห (สี.), อติคฺคยฺห (ก)], สมฺพุโทฺธว วิโรจติฯ

๓๒๐. โยชนานิ ทส เทฺว จ, องฺกุโรยํ ตทา อหุ;
อวิทูเรว พุทฺธสฺส [อวิทูเร สมฺพุทฺธสฺส (ก.)], อินฺทโก อติโรจติฯ

๓๒๑. โอโลเกตฺวาน สมฺพุโทฺธ, องฺกุรญฺจาปิ อินฺทกํ;
ทกฺขิเณยฺยํ สมฺภาเวโนฺต [ปภาเวโนฺต (สี.)], อิทํ วจนมพฺรวิฯ

๓๒๒. ‘‘มหาทานํ ตยา ทินฺนํ, องฺกุร ทีฆมนฺตรํ;
อติทูเร [สุวิทูเร (ก.)] นิสิโนฺนสิ, อาคจฺฉ มม สนฺติเก’’ติฯ

๓๒๓. โจทิโต ภาวิตเตฺตน, องฺกุโร อิทมพฺรวิ;
‘‘กิํ มยฺหํ เตน ทาเนน, ทกฺขิเณยฺเยน สุญฺญตํฯ

๓๒๔. ‘‘อยํ โส อินฺทโก ยโกฺข, ทชฺชา ทานํ ปริตฺตกํ;
อติโรจติ อเมฺหหิ, จโนฺท ตารคเณ ยถา’’ติฯ

๓๒๕. ‘‘อุชฺชงฺคเล ยถา เขเตฺต, พีชํ พหุมฺปิ โรปิตํ;
น วิปุลผลํ โหติ, นปิ โตเสติ กสฺสกํฯ

๓๒๖. ‘‘ตเถว ทานํ พหุกํ, ทุสฺสีเลสุ ปติฏฺฐิตํ;
น วิปุลผลํ โหติ, นปิ โตเสติ ทายกํฯ

๓๒๗. ‘‘ยถาปิ ภทฺทเก เขเตฺต, พีชํ อปฺปมฺปิ โรปิตํ;
สมฺมา ธารํ ปเวจฺฉเนฺต, ผลํ โตเสติ กสฺสกํฯ

๓๒๘. ‘‘ตเถว สีลวเนฺตสุ, คุณวเนฺตสุ ตาทิสุ;
อปฺปกมฺปิ กตํ การํ, ปุญฺญํ โหติ มหปฺผล’’นฺติฯ

๓๒๙. วิเจยฺย ทานํ ทาตพฺพํ, ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ;
วิเจยฺย ทานํ ทตฺวาน, สคฺคํ คจฺฉนฺติ ทายกาฯ

๓๓๐. วิเจยฺย ทานํ สุคตปฺปสตฺถํ, เย ทกฺขิเณยฺยา อิธ ชีวโลเก;
เอเตสุ ทินฺนานิ มหปฺผลานิ, พีชานิ วุตฺตานิ ยถา สุเขเตฺตติฯ

องฺกุรเปตวตฺถุ นวมํฯ

๑๐. อุตฺตรมาตุเปติวตฺถุ

๓๓๑. ทิวาวิหารคตํ ภิกฺขุํ, คงฺคาตีเร นิสินฺนกํ;
ตํ เปตี อุปสงฺกมฺม, ทุพฺพณฺณา ภีรุทสฺสนาฯ

๓๓๒. เกสา จสฺสา อติทีฆา [อหู ทีฆา (ก.)], ยาวภูมาวลมฺพเร [ยาว ภูมฺยา’วลมฺพเร (?)];
เกเสหิ สา ปฏิจฺฉนฺนา, สมณํ เอตทพฺรวิฯ

๓๓๓. ‘‘ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ, ยโต กาลงฺกตา อหํ;
นาภิชานามิ ภุตฺตํ วา, ปีตํ วา ปน ปานิยํ;
เทหิ ตฺวํ ปานิยํ ภเนฺต, ตสิตา ปานิยาย เม’’ติฯ

๓๓๔. ‘‘อยํ สีโตทิกา คงฺคา, หิมวนฺตโต [หิมวนฺตาว (ก.)] สนฺทติ;
ปิว เอโตฺต คเหตฺวาน, กิํ มํ ยาจสิ ปานิย’’นฺติฯ

๓๓๕. ‘‘สจาหํ ภเนฺต คงฺคาย, สยํ คณฺหามิ ปานิยํ;
โลหิตํ เม ปริวตฺตติ, ตสฺมา ยาจามิ ปานิย’’นฺติฯ

๓๓๖. ‘‘กิํ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, คงฺคา เต โหติ โลหิต’’นฺติฯ

๓๓๗. ‘‘ปุโตฺต เม อุตฺตโร นาม [ปุโตฺต เม ภเนฺต อุตฺตโร (ก.)], สโทฺธ อาสิ อุปาสโก;
โส จ มยฺหํ อกามาย, สมณานํ ปเวจฺฉติฯ

๓๓๘. ‘‘จีวรํ ปิณฺฑปาตญฺจ, ปจฺจยํ สยนาสนํ;
ตมหํ ปริภาสามิ, มเจฺฉเรน อุปทฺทุตาฯ

๓๓๙. ‘‘ยํ ตฺวํ มยฺหํ อกามาย, สมณานํ ปเวจฺฉสิ;
จีวรํ ปิณฺฑปาตญฺจ, ปจฺจยํ สยนาสนํฯ

๓๔๐. ‘‘เอตํ เต ปรโลกสฺมิํ, โลหิตํ โหตุ อุตฺตร;
ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน, คงฺคา เม โหติ โลหิต’’นฺติฯ

อุตฺตรมาตุเปติวตฺถุ ทสมํฯ

๑๑. สุตฺตเปตวตฺถุ

๓๔๑. ‘‘อหํ ปุเร ปพฺพชิตสฺส ภิกฺขุโน, สุตฺตํ อทาสิํ อุปสงฺกมฺม ยาจิตา;
ตสฺส วิปาโก วิปุลผลูปลพฺภติ, พหุกา จ เม อุปฺปชฺชเร [พหู จ เม อุปฺปชฺชเร (สี.)]
วตฺถโกฏิโยฯ

๓๔๒. ‘‘ปุปฺผาภิกิณฺณํ รมิตํ [รมฺมมิทํ (ก.)] วิมานํ, อเนกจิตฺตํ นรนาริเสวิตํ;
สาหํ ภุญฺชามิ จ ปารุปามิ จ, ปหูตวิตฺตา น จ ตาว ขียติฯ

๓๔๓. ‘‘ตสฺเสว กมฺมสฺส วิปากมนฺวยา, สุขญฺจ สาตญฺจ อิธูปลพฺภติ;
สาหํ คนฺตฺวา ปุนเทว มานุสํ, กาหามิ ปุญฺญานิ นยยฺยปุตฺต ม’’นฺติฯ

๓๔๔. ‘‘สตฺต ตุวํ วสฺสสตา อิธาคตา,
ชิณฺณา จ วุฑฺฒา จ ตหิํ ภวิสฺสสิ;
สเพฺพว เต กาลกตา จ ญาตกา,
กิํ ตตฺถ คนฺตฺวาน อิโต กริสฺสสี’’ติฯ

๓๔๕. ‘‘สเตฺตว วสฺสานิ อิธาคตาย เม, ทิพฺพญฺจ สุขญฺจ สมปฺปิตาย;
สาหํ คนฺตฺวาน ปุนเทว มานุสํ, กาหามิ ปุญฺญานิ นยยฺยปุตฺต ม’’นฺติฯ

๓๔๖. โส ตํ คเหตฺวาน ปสยฺห พาหายํ, ปจฺจานยิตฺวาน เถริํ สุทุพฺพลํ;
‘‘วเทฺชสิ อญฺญมฺปิ ชนํ อิธาคตํ, ‘กโรถ ปุญฺญานิ สุขูปลพฺภติ’’ฯ

๓๔๗. ‘‘ทิฏฺฐา มยา อกเตน สาธุนา, เปตา วิหญฺญนฺติ ตเถว มนุสฺสา;
กมฺมญฺจ กตฺวา สุขเวทนียํ, เทวา มนุสฺสา จ สุเข ฐิตา ปชา’’ติฯ

สุตฺตเปตวตฺถุ เอกาทสมํฯ

๑๒. กณฺณมุณฺฑเปติวตฺถุ

๓๔๘. ‘‘โสณฺณโสปานผลกา , โสณฺณวาลุกสนฺถตา;
ตตฺถ โสคนฺธิยา วคฺคู, สุจิคนฺธา มโนรมาฯ

๓๔๙. ‘‘นานารุกฺเขหิ สญฺฉนฺนา, นานาคนฺธสเมริตา;
นานาปทุมสญฺฉนฺนา, ปุณฺฑรีกสโมตตา [สโมหตา (ก.)]ฯ

๓๕๐. ‘‘สุรภิํ สมฺปวายนฺติ, มนุญฺญา มาลุเตริตา;
หํสโกญฺจาภิรุทา จ, จกฺกวกฺกาภิกูชิตาฯ

๓๕๑. ‘‘นานาทิชคณากิณฺณา , นานาสรคณายุตา;
นานาผลธรา รุกฺขา, นานาปุปฺผธรา วนาฯ

๓๕๒. ‘‘น มนุสฺเสสุ อีทิสํ, นครํ ยาทิสํ อิทํ;
ปาสาทา พหุกา ตุยฺหํ, โสวณฺณรูปิยามยา;
ททฺทลฺลมานา อาเภนฺติ [อาภนฺติ (ก.)], สมนฺตา จตุโร ทิสาฯ

๓๕๓. ‘‘ปญฺจ ทาสิสตา ตุยฺหํ, ยา เตมา ปริจาริกา;
ตา [กา (ก.)] กมฺพุกายูรธรา [กมฺพุเกยูรธรา (สี.)], กญฺจนาเวฬภูสิตาฯ

๓๕๔. ‘‘ปลฺลงฺกา พหุกา ตุยฺหํ, โสวณฺณรูปิยามยา;
กทลิมิคสญฺฉนฺนา [กาทลิมิคสญฺฉนฺนา (สี.)], สชฺชา โคนกสนฺถตาฯ

๓๕๕. ‘‘ยตฺถ ตุวํ วาสูปคตา, สพฺพกามสมิทฺธินี;
สมฺปตฺตายฑฺฒรตฺตาย [... รตฺติยา (ก.)], ตโต อุฏฺฐาย คจฺฉสิฯ

๓๕๖. ‘‘อุยฺยานภูมึ คนฺตฺวาน, โปกฺขรญฺญา สมนฺตโต;
ตสฺสา ตีเร ตุวํ ฐาสิ, หริเต สทฺทเล สุเภฯ

๓๕๗. ‘‘ตโต เต กณฺณมุโณฺฑ สุนโข, องฺคมงฺคานิ ขาทติ;
ยทา จ ขายิตา อาสิ, อฏฺฐิสงฺขลิกา กตา;
โอคาหสิ โปกฺขรณึ, โหติ กาโย ยถา ปุเรฯ

๓๕๘. ‘‘ตโต ตุวํ องฺคปจฺจงฺคี [องฺคปจฺจงฺคา (ก.)], สุจารุ ปิยทสฺสนา;
วตฺเถน ปารุปิตฺวาน, อายาสิ มม สนฺติกํฯ

๓๕๙. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, กณฺณมุโณฺฑ สุนโข ตวองฺคมงฺคานิ ขาทตี’’ติฯ

๓๖๐. ‘‘กิมิลายํ [กิมฺพิลายํ (สี. สฺยา.)] คหปติ, สโทฺธ อาสิ อุปาสโก;
ตสฺสาหํ ภริยา อาสึ, ทุสฺสีลา อติจารินีฯ

๓๖๑. ‘‘โส มํ อติจรมานาย [เอวมาติจรมานาย (สฺยา. ปี.)], สามิโก เอตทพฺรวิ;
‘เนตํ ฉนฺนํ [เนตํ ฉนฺนํ น (สี.), เนตํ ฉนฺนํ เนตํ (ก.)] ปติรูปํ, ยํ ตุวํ อติจราสิ มํ’ฯ

๓๖๒. ‘‘สาหํ โฆรญฺจ สปถํ, มุสาวาทญฺจ ภาสิสํ;
‘นาหํ ตํ อติจรามิ, กาเยน อุท เจตสาฯ
๓๖๓. ‘‘‘สจาหํ ตํ อติจรามิ, กาเยน อุท เจตสา;
กณฺณมุโณฺฑ ยํ สุนโข, องฺคมงฺคานิ ขาทตุ’ฯ

๓๖๔. ‘‘ตสฺส กมฺมสฺส วิปากํ, มุสาวาทสฺส จูภยํ;
สเตฺตว วสฺสสตานิ, อนุภูตํ ยโต หิ เม;
กณฺณมุโณฺฑ จ สุนโข, องฺคมงฺคานิ ขาทติฯ

๓๖๕. ‘‘ตฺวญฺจ เทว พหุกาโร, อตฺถาย เม อิธาคโต;
สุมุตฺตาหํ กณฺณมุณฺฑสฺส, อโสกา อกุโตภยาฯ

๓๖๖.“ตาหํ เทว นมสฺสามิ, ยาจามิ ปญฺชลีกตา;
ภุญฺช อมานุเส กาเม, รม เทว มยา สหา”ติฯ

๓๖๗.“ภุตฺตา อมานุสา กามา, รมิโตมฺหิ ตยา สห;
ตาหํ สุภเค ยาจามิ, ขิปฺปํ ปฏินยาหิ ม”นฺติฯ

กณฺณมุณฺฑเปติวตฺถุ ทฺวาทสมํฯ

๑๓. อุพฺพริเปตวตฺถุ

๓๖๘.อหุ ราชา พฺรหฺมทตฺโต, ปญฺจาลานํ รเถสโภ;
อโหรตฺตานมจฺจยา, ราชา กาลมกฺรุพฺพถ [ราชา กาลงฺกรี ตทา (สี.)]ฯ

๓๖๙.ตสฺส อาฬาหนํ คนฺตฺวา, ภริยา กนฺทติ อุพฺพรี [อุปฺปริ (ก.)];
พฺรหฺมทตฺตํ อปสฺสนฺตี, พฺรหฺมทตฺตาติ กนฺทติฯ

๓๗๐.อิสิ จ ตตฺถ อาคจฺฉิ, สมฺปนฺนจรโณ มุนิ;
โส จ ตตฺถ อปุจฺฉิตฺถ, เย ตตฺถ สุสมาคตาฯ

๓๗๑.“กสฺส อิทํ อาฬาหนํ, นานาคนฺธสเมริตํ;
กสฺสายํ กนฺทติ ภริยา, อิโต ทูรคตํ ปตึ;
พฺรหฺมทตฺตํ อปสฺสนฺตี, ‘พฺรหฺมทตฺตา’ติ กนฺทติ”ฯ

๓๗๒.เต จ ตตฺถ วิยากํสุ, เย ตตฺถ สุสมาคตา;
“พฺรหฺมทตฺตสฺส ภทฺเนฺต [ภทฺทเนฺต (ก.)], พฺรหฺมทตฺตสฺส มาริสฯ
๓๗๓.“ตสฺส อิทํ อาฬาหนํ, นานาคนฺธสเมริตํ;
ตสฺสายํ กนฺทติ ภริยา, อิโต ทูรคตํ ปตึ;
พฺรหฺมทตฺตํ อปสฺสนฺตี, ‘พฺรหฺมทตฺตา’ติ กนฺทติ”ฯ

๓๗๔.“ฉฬาสีติสหสฺสานิ, พฺรหฺมทตฺตสฺสนามกา;
อิมสฺมึ อาฬาหเน ทฑฺฒา, เตสํ กมนุโสจสี”ติฯ

๓๗๕.“โย ราชา จูฬนีปุตฺโต, ปญฺจาลานํ รเถสโภ;
ตํ ภเนฺต อนุโสจามิ, ภตฺตารํ สพฺพกามท”นฺติฯ

๓๗๖.“สเพฺพ วาเหสุํ ราชาโน, พฺรหฺมทตฺตสฺสนามกา;
สเพฺพวจูฬนีปุตฺตา, ปญฺจาลานํ รเถสภาฯ

๓๗๗.“สเพฺพสํ อนุปุเพฺพน, มเหสิตฺตมการยิ;
กสฺมา ปุริมเก หิตฺวา, ปจฺฉิมํ อนุโสจสี”ติฯ

๓๗๘.“อาตุเม อิตฺถิภูตาย, ทีฆรตฺตาย มาริส;
ยสฺสา เม อิตฺถิภูตาย, สํสาเร พหุภาสสี”ติฯ

๓๗๙.“อหุ อิตฺถี อหุ ปุริโส, ปสุโยนิมฺปิ อาคมา;
เอวเมตํ อตีตานํ, ปริยโนฺต น ทิสฺสตี”ติฯ
๓๘๐.“อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ, ฆตสิตฺตํว ปาวกํ;

วารินา วิย โอสิญฺจํ, สพฺพํ นิพฺพาปเย ทรํฯ

๓๘๑. ‘‘อพฺพหี วต เม สลฺลํ, โสกํ หทยนิสฺสิตํ;
โย เม โสกปเรตาย, ปติโสกํ อปานุทิฯ

๓๘๒. ‘‘สาหํ อพฺพูฬฺหสลฺลาสฺมิ, สีติภูตาสฺมิ นิพฺพุตา;
น โสจามิ น โรทามิ, ตว สุตฺวา มหามุนี’’ติฯ

๓๘๓. ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา, สมณสฺส สุภาสิตํ;
ปตฺตจีวรมาทาย, ปพฺพชิ อนคาริยํฯ

๓๘๔. สา จ ปพฺพชิตา สนฺตา, อคารสฺมา อนคาริยํ;
เมตฺตาจิตฺตํ อภาเวสิ, พฺรหฺมโลกูปปตฺติยาฯ

๓๘๕. คามา คามํ วิจรนฺตี, นิคเม ราชธานิโย;
อุรุเวลา นาม โส คาโม, ยตฺถ กาลมกุรุพฺพถฯ

๓๘๖. เมตฺตาจิตฺตํ อาภาเวตฺวา, พฺรหฺมโลกูปปตฺติยา;
อิตฺถิจิตฺตํ วิราเชตฺวา, พฺรหฺมโลกูปคา อหูติฯ

อุพฺพริเปตวตฺถุ เตรสมํฯ

อุพฺพริวคฺโค ทุติโย นิฏฺฐิโตฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

โมจกํ [ปณฺฑุ (สพฺพตฺถ)] มาตา มตฺตา [ปิตา (สี. ก.), ปติยา (สฺยา.)] จ, นนฺทา กุณฺฑลีนา ฆโฏ;
เทฺว เสฏฺฐี ตุนฺนวาโย จ, อุตฺตร [วิหาร (สพฺพตฺถ)] สุตฺตกณฺณ [โสปาน (สพฺพตฺถ)] อุพฺพรีติฯ

๓. จูฬวคฺโค

๑. อภิชฺชมานเปตวตฺถุ

๓๘๗. ‘‘อภิชฺชมาเน วาริมฺหิ, คงฺคาย อิธ คจฺฉสิ;
นคฺโค ปุพฺพทฺธเปโตว มาลธารี อลงฺกโต;
กุหึ คมิสฺสสิ เปต, กตฺถ วาโส ภวิสฺสตี’’ติฯ

๓๘๘. ‘‘จุนฺทฏฺฐิลํ [จุนฺทฏฺฐิกํ (สี.)] คมิสฺสามิ, เปโต โส อิติ ภาสติ;
อนฺตเร วาสภคามํ, พาราณสึ จ [พาราณสิยา จ (สี. สฺยา.)] สนฺติเก’’ฯ

๓๘๙. ตญฺจ ทิสฺวา มหามตฺโต, โกลิโย อิติ วิสฺสุโต;
สตฺตุํ ภตฺตญฺจ เปตสฺส, ปีตกญฺจ ยุคํ อทาฯ

๓๙๐. นาวาย ติฏฺฐมานาย, กปฺปกสฺส อทาปยิ;
กปฺปกสฺส ปทินฺนมฺหิ, ฐาเน เปตสฺส ทิสฺสถ [เปตสฺสุ’ทิสฺสถ (สี.), เปตสฺสุ’ทิจฺฉถ (?)]ฯ

๓๙๑. ตโต สุวตฺถวสโน, มาลธารี อลงฺกโต;
ฐาเน ฐิตสฺส เปตสฺส, ทกฺขิณา อุปกปฺปถ;
ตสฺมา ทชฺเชถ เปตานํ, อนุกมฺปาย ปุนปฺปุนํฯ

๓๙๒. สาตุนฺนวสนา [สาหุนฺนวาสิโน (สฺยา. ปี.), สาหุนฺทวาสิโน (ก.)] เอเก, อญฺเญ เกส นิวาสนา [เกสนิวาสิโน (สฺยา. ก.)];
เปตา ภตฺตาย คจฺฉนฺติ, ปกฺกมนฺติ ทิโสทิสํฯ

๓๙๓. ทูเร เอเก [ทูเร เปตา (ก.)] ปธาวิตฺวา, อลทฺธาว นิวตฺตเร;
ฉาตา ปมุจฺฉิตา ภนฺตา, ภูมิยํ ปฏิสุมฺภิตาฯ

๓๙๔. เต จ [เกจิ (สี. สฺยา.)] ตตฺถ ปปติตา [ปปติตฺวา (สี.), จ ปติตา (สฺยา.)], ภูมิยํ ปฏิสุมฺภิตา;
ปุพฺเพ อกตกลฺยาณา, อคฺคิทฑฺฒาว อาตเปฯ

๓๙๕. ‘‘มยํ ปุพฺเพ ปาปธมฺมา, ฆรณี กุลมาตโร;
สนฺเตสุ เทยฺยธมฺเมสุ, ทีปํ นากมฺห อตฺตโนฯ

๓๙๖. ‘‘ปหูตํ อนฺนปานมฺปิ, อปิสฺสุ อวกิรียติ;
สมฺมคฺคเต ปพฺพชิเต, น จ กิญฺจิ อทมฺหเสฯ

๓๙๗. ‘‘อกมฺมกามา อลสา, สาทุกามา มหคฺฆสา;
อาโลปปิณฺฑทาตาโร, ปฏิคฺคเห ปริภาสิมฺหเส [ปริภาสิตา (สฺยา. ก.)]ฯ

๓๙๘. ‘‘เต ฆรา ตา จ ทาสิโย, ตาเนวาภรณานิ โน;
เต อญฺเญ ปริจาเรนฺติ, มยํ ทุกฺขสฺส ภาคิโนฯ

๓๙๙. ‘‘เวณี วา อวญฺญา โหนฺติ, รถการี จ ทุพฺภิกา;

จณฺฑาลี กปณา โหนฺติ, กปฺปกา [นฺหาปิกา (สี.)] จ ปุนปฺปุนํฯ

๔๐๐. ‘‘ยานิ ยานิ นิหีนานิ, กุลานิ กปณานิ จ;
เตสุ เตเสฺวว ชายนฺติ, เอสา มจฺฉริโน คติฯ

๔๐๑. ‘‘ปุพฺเพ จ กตกลฺยาณา, ทายกา วีตมจฺฉรา;
สคฺคํ เต ปริปูเรนฺติ, โอภาเสนฺติ จ นนฺทนํฯ

๔๐๒. ‘‘เวชยนฺเต จ ปาสาเท, รมิตฺวา กามกามิโน;
อุจฺจากุเลสุ ชายนฺติ, สโภเคสุ ตโต จุตาฯ

๔๐๓. ‘‘กูฏาคาเร จ ปาสาเท, ปลฺลงฺเก โคนกตฺถเต;
พีชิตงฺคา [วีชิตงฺคา (สี. สฺยา.)] โมรหตฺถหิ, กุเล ชาตา ยสสฺสิโนฯ

๔๐๔. ‘‘องฺกโต องฺกํ คจฺฉนฺติ, มาลธารี อลงฺกตา;
ธาติโย อุปติฏฺฐนฺติ, สายํ ปาตํ สุเขสิโนฯ

๔๐๕. ‘‘นยิทํ อกตปุญฺญานํ, กตปุญฺญานเมวิทํ;
อโสกํ นนฺทนํ รมฺมํ, ติทสานํ มหาวนํฯ

๔๐๖. ‘‘สุขํ อกตปุญฺญานํ, อิธ นตฺถิ ปรตฺถ จ;
สุขญฺจ กตปุญฺญานํ, อิธ เจว ปรตฺถ จฯ

๔๐๗. ‘‘เตสํ สหพฺยกามานํ, กตฺตพฺพํ กุสลํ พหุํ;
กตปุญฺญา หิ โมทนฺติ, สเคฺค โภคสมงฺคิโน’’ติฯ

อภิชฺชมานเปตวตฺถุ ปฐมํฯ

๒. สาณวาสีเถรเปตวตฺถุ

๔๐๘. กุณฺฑินาคริโย เถโร, สาณวาสิ [สานุวาสิ (สี.), สานวาสิ (สฺยา.)] นิวาสิโก;
โปฏฺฐปาโทติ นาเมน, สมโณ ภาวิตินฺทฺริโยฯ

๔๐๙. ตสฺส มาตา ปิตา ภาตา, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตาฯ

๔๑๐. เต ทุคฺคตา สูจิกฏฺฏา, กิลนฺตา นคฺคิโน กิสา;
อุตฺตสนฺตา [โอตฺตปฺปนฺตา (สฺยา. ก.)] มหตฺตาสา [มหาตาสา (สี.)], น ทเสฺสนฺติ กุรูริโน [กุรุทฺทิโน (ก.)]ฯ

๔๑๑. ตสฺส ภาตา วิตริตฺวา, นโคฺค เอกปเถกโก;
จตุกุณฺฑิโก ภวิตฺวาน, เถรสฺส ทสฺสยีตุมํฯ

๔๑๒. เถโร จามนสิกตฺวา, ตุณฺหีภูโต อติกฺกมิ;
โส จ วิญฺญาปยี เถรํ, ‘ภาตา เปตคโต อหํ’ฯ

๔๑๓. ‘‘มาตา ปิตา จ เต ภนฺเต, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;

ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตาฯ

๔๑๔. ‘‘เต ทุคฺคตา สูจิกฏฺฏา, กิลนฺตา นคฺคิโน กิสา;
อุตฺตสนฺตา มหตฺตาสา, น ทเสฺสนฺติ กุรูริโนฯ

๔๑๕. ‘‘อนุกมฺปสฺสุ การุณิโก, ทตฺวา อนฺวาทิสาหิ โน;
ตว ทินฺนน ทาเนน, ยาเปสฺสนฺติ กุรูริโน’’ติฯ

๔๑๖. เถโร จริตฺวา ปิณฺฑาย, ภิกฺขู อเญฺญ จ ทฺวาทส;
เอกชฺฌํ สนฺนิปตึสุ, ภตฺตวิสฺสคฺคการณาฯ

๔๑๗. เถโร สเพฺพว เต อาห, ‘‘ยถาลทฺธํ ททาถ เม;
สงฺฆภตฺตํ กริสฺสามิ, อนุกมฺปาย ญาตินํ’’ฯ

๔๑๘. นิยฺยาทยึสุ เถรสฺส, เถโร สงฺฆํ นิมนฺตยิ;
ทตฺวา อนฺวาทิสิ เถโร, มาตุ ปิตุ จ ภาตุโน;
‘‘อิทํ เม ญาตีนํ โหตุ, สุขิตา โหนฺตุ ญาตโย’’ฯ
๔๑๙. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ, โภชนํ อุทปชฺชถ;
สุจิํ ปณีตํ สมฺปนฺนํ, อเนกรสพฺยญฺชนํฯ

๔๒๐. ตโต อุทฺทสฺสยี [อุทฺทิสยี (สี. ก.), อุทฺทิสฺสติ (สฺยา. ก.)] ภาตา, วณฺณวา พลวา สุขี;
‘‘ปหูตํ โภชนํ ภเนฺต, ปสฺส นคฺคามฺหเส มยํ;
ตถา ภเนฺต ปรกฺกม, ยถา วตฺถํ ลภามเส’’ติฯ

๔๒๑. เถโร สงฺการกูฏมฺหา, อุจฺจินิตฺวาน นนฺตเก;
ปิโลติกํ ปฏํ กตฺวา, สเงฺฆ จาตุทฺทิเส อทาฯ

๔๒๒. ทตฺวา อนฺวาทิสี เถโร, มาตุ ปิตุ จ ภาตุโน;
‘‘อิทํ เม ญาตีนํ โหตุ, สุขิตา โหนฺตุ ญาตโย’’ฯ
๔๒๓. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ, วตฺถานิ อุทปชฺชิสุํ;
ตโต สุวตฺถวสโน, เถรสฺส ทสฺสยีตุมํฯ

๔๒๔. ‘‘ยาวตา นนฺทราชสฺส, วิชิตสฺมิํ ปฏิจฺฉทา;
ตโต พหุตรา ภเนฺต, วตฺถานจฺฉาทนานิ โนฯ

๔๒๕. ‘‘โกเสยฺยกมฺพลียานิ, โขม กปฺปาสิกานิ จ;
วิปุลา จ มหคฺฆา จ, เตปากาเสวลมฺพเรฯ

๔๒๖. ‘‘เต มยํ ปริทหาม, ยํ ยํ หิ มนโส ปิยํ;
ตถา ภเนฺต ปรกฺกม, ยถา เคหํ ลภามเส’’ติฯ

๔๒๗. เถโร ปณฺณกุฏิํ กตฺวา, สเงฺฆ จาตุทฺทิเส อทา;
ทตฺวา อนฺวาทิสี เถโร, มาตุ ปิตุ จ ภาตุโน;
‘‘อิทํ เม ญาตีนํ โหตุ, สุขิตา โหนฺตุ ญาตโย’’ฯ
๔๒๘. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ , ฆรานิ อุทปชฺชิสุํ;

กูฏาคารนิเวสนา, วิภตฺตา ภาคโส มิตาฯ

๔๒๙. ‘‘น มนุเสฺสสุ อีทิสา, ยาทิสา โน ฆรา อิธ;
อปิ ทิเพฺพสุ ยาทิสา, ตาทิสา โน ฆรา อิธฯ

๔๓๐. ‘‘ททฺทลฺลมานา อาเภนฺติ [อาภนฺติ (ก.)], สมนฺตา จตุโร ทิสา;
‘ตถา ภเนฺต ปรกฺกม, ยถา ปานียํ ลภามเส’’ติฯ
๔๓๑. เถโร กรณํ [กรกํ (สี. สฺยา. ปี.)] ปูเรตฺวา, สเงฺฆ จาตุทฺทิเส อทา;
ทตฺวา อนฺวาทิสี เถโร, มาตุ ปิตุ จ ภาตุโน;
‘‘อิทํ เม ญาตีนํ โหตุ, สุขิตา โหนฺตุ ญาตโย’ฯ
๔๓๒. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ, ปานียํ อุทปชฺชถ;
คมฺภีรา จตุรสฺสา จ, โปกฺขรโญฺญ สุนิมฺมิตาฯ

๔๓๓. สีโตทิกา สุปฺปติตฺถา, สีตา อปฺปฏิคนฺธิยา;
ปทุมุปฺปลสญฺฉนฺนา, วาริกิญฺชกฺขปูริตาฯ

๔๓๔. ตตฺถ นฺหตฺวา ปิวิตฺวา จ, เถรสฺส ปฏิทสฺสยุํ;
‘‘ปหูตํ ปานียํ ภเนฺต, ปาทา ทุกฺขา ผลนฺติ โน’’ฯ
๔๓๕. ‘‘อาหิณฺฑมานา ขญฺชาม, สกฺขเร กุสกณฺฏเก;
‘ตถา ภเนฺต ปรกฺกม, ยถา ยานํ ลภามเส’’’ติฯ

๔๓๖. เถโร สิปาฏิกํ ลทฺธา, สเงฺฆ จาตุทฺทิเส อทา;
ทตฺวา อนฺวาทิสี เถโร, มาตุ ปิตุ จ ภาตุโน;
‘‘อิทํ เม ญาตีนํ โหตุ, สุขิตา โหนฺตุ ญาตโย’’ฯ
๔๓๗. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ , เปตา รเถน มาคมุํ;
‘‘อนุกมฺปิตมฺห ภทเนฺต, ภเตฺตนจฺฉาทเนน จฯ
๔๓๘. ‘‘ฆเรน ปานียทาเนน, ยานทาเนน จูภยํ;
มุนิํ การุณิกํ โลเก, ภเนฺต วนฺทิตุมาคตา’’ติฯ

สาณวาสีเถรเปตวตฺถุ ทุติยํฯ

๓. รถการเปติวตฺถุ

๔๓๙. ‘‘เวฬุริยถมฺภํ รุจิรํ ปภสฺสรํ, วิมานมารุยฺห อเนกจิตฺตํ;
ตตฺถจฺฉสิ เทวิ มหานุภาเว, ปถทฺธนิ [สมนฺตโต (ก.)] ปนฺนรเสว จโนฺทฯ

๔๔๐. ‘‘วโณฺณ จ เต กนกสฺส สนฺนิโภ, อุตฺตตฺตรูโป ภุส ทสฺสเนเยฺย;
ปลฺลงฺกเสเฏฺฐ อตุเล นิสินฺนา, เอกา ตุวํ นตฺถิ จ ตุยฺห สามิโกฯ

๔๔๑. ‘‘อิมา จ เต โปกฺขรณี สมนฺตา, ปหูตมลฺยา [ปหูตมาลา (สี. สฺยา.)] พหุปุณฺฑรีกา;
สุวณฺณจุเณฺณหิ สมนฺตโมตฺถตา, น ตตฺถ ปโงฺก ปณโก จ วิชฺชติฯ

๔๔๒. ‘‘หํสา จิเม ทสฺสนียา มโนรมา, อุทกสฺมิมนุปริยนฺติ สพฺพทา;
สมยฺย วคฺคูปนทนฺติ สเพฺพ, พินฺทุสฺสรา ทุนฺทุภีนํว โฆโสฯ

๔๔๓. ‘‘ททฺทลฺลมานา ยสสา ยสสฺสินี, นาวาย จ ตฺวํ อวลมฺพ ติฏฺฐสิ;

อาฬารปเมฺห หสิเต ปิยํวเท, สพฺพงฺคกลฺยาณิ ภุสํ วิโรจสิฯ

๔๔๔. ‘‘อิทํ วิมานํ วิรชํ สเม ฐิตํ, อุยฺยานวนฺตํ [อุยฺยานวนํ (ก.)] รตินนฺทิวฑฺฒนํ;
อิจฺฉามหํ นาริ อโนมทสฺสเน, ตยา สห นนฺทเน อิธ โมทิตุ’’นฺติฯ

๔๔๕. ‘‘กโรหิ กมฺมํ อิธ เวทนียํ, จิตฺตญฺจ เต อิธ นิหิตํ ภวตุ [นตญฺจ โหตุ (ก.), นิตญฺจ โหตุ (สฺยา.)];
กตฺวาน กมฺมํ อิธ เวทนียํ, เอวํ มมํ ลจฺฉสิ กามกามินิ’’นฺติฯ

๔๔๖. ‘‘สาธู’’ติ โส ตสฺสา ปฏิสฺสุณิตฺวา, อกาสิ กมฺมํ ตหิํ เวทนียํ;
กตฺวาน กมฺมํ ตหิํ เวทนียํ, อุปปชฺชิ โส มาณโว ตสฺสา สหพฺยตนฺติฯ

รถการเปติวตฺถุ ตติยํฯ

ภาณวารํ ทุติยํ นิฏฺฐิตํฯ

๔. ภุสเปตวตฺถุ

๔๔๗. ‘‘ภุสานิ เอโก สาลิํ ปุนาปโร, อยญฺจ นารี สกมํสโลหิตํ;
ตุวญฺจ คูถํ อสุจิํ อกนฺตํ [อกนฺติกํ (สี. ปี.)], ปริภุญฺชสิ กิสฺส อยํ วิปาโก’’ติฯ

๔๔๘. ‘‘อยํ ปุเร มาตรํ หิํสติ, อยํ ปน กูฏวาณิโช;
อยํ มํสานิ ขาทิตฺวา, มุสาวาเทน วเญฺจติฯ

๔๔๙. ‘‘อหํ มนุเสฺสสุ มนุสฺสภูตา, อคารินี สพฺพกุลสฺส อิสฺสรา;
สเนฺตสุ ปริคุหามิ, มา จ กิญฺจิ อิโต อทํฯ

๔๕๐. ‘‘มุสาวาเทน ฉาเทมิ, ‘นตฺถิ เอตํ มม เคเห;
สเจ สนฺตํ นิคุหามิ, คูโถ เม โหตุ โภชนํ’ฯ

๔๕๑. ‘‘ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน, มุสาวาทสฺส จูภยํ;
สุคนฺธํ สาลิโน ภตฺตํ, คูถํ เม ปริวตฺตติฯ

๔๕๒. ‘‘อวญฺฌานิ จ กมฺมานิ, น หิ กมฺมํ วินสฺสติ;
ทุคฺคนฺธํ กิมินํ [กิมิชํ (สี.)] มีฬํ, ภุญฺชามิ จ ปิวามิ จา’’ติฯ

ภุสเปตวตฺถุ จตุตฺถํฯ

๕. กุมารเปตวตฺถุ

๔๕๓. อเจฺฉรรูปํ สุคตสฺส ญาณํ, สตฺถา ยถา ปุคฺคลํ พฺยากาสิ;
อุสฺสนฺนปุญฺญาปิ ภวนฺติ เหเก, ปริตฺตปุญฺญาปิ ภวนฺติ เหเกฯ

๔๕๔. อยํ กุมาโร สีวถิกาย ฉฑฺฑิโต, องฺคุฏฺฐเสฺนเหน ยาเปติ รตฺติํ;
น ยกฺขภูตา น สรีสปา [สิริํสปา (สี. สฺยา. ปี.)] วา, วิเหฐเยยฺยุํ กตปุญฺญํ กุมารํฯ

๔๕๕. สุนขาปิมสฺส ปลิหิํสุ ปาเท, ธงฺกา สิงฺคาลา [สิคาลา (สี. สฺยา. ปี.)] ปริวตฺตยนฺติ;

คพฺภาสยํ ปกฺขิคณา หรนฺติ, กากา ปน อกฺขิมลํ หรนฺติฯ

๔๕๖. นยิมสฺส [น อิมสฺส (สฺยา.), นิมสฺส (ก.)] รกฺขํ วิทหิํสุ เกจิ, น โอสธํ สาสปธูปนํ วา;
นกฺขตฺตโยคมฺปิ น อคฺคเหสุํ [น อุคฺคเหสุํ (ก.)], น สพฺพธญฺญานิปิ อากิริํสุฯ

๔๕๗. เอตาทิสํ อุตฺตมกิจฺฉปตฺตํ, รตฺตาภตํ สีวถิกาย ฉฑฺฑิตํ;
โนนีตปิณฺฑํว ปเวธมานํ, สสํสยํ ชีวิตสาวเสสํฯ

๔๕๘. ตมทฺทสา เทวมนุสฺสปูชิโต, ทิสฺวา จ ตํ พฺยากริ ภูริปญฺโญ;
‘‘อยํ กุมาโร นครสฺสิมสฺส, อคฺคกุลิโก ภวิสฺสติ โภคโต จ’’ [โภควา จ (สฺยา. ก.)]ฯ

๔๕๙. ‘‘กิสฺส [กิํ’ส (?)] วตํ กิํ ปน พฺรหฺมจริยํ, กิสฺส สุจิณฺณสฺส อยํ วิปาโก;
เอตาทิสํ พฺยสนํ ปาปุณิตฺวา, ตํ ตาทิสํ ปจฺจนุโภสฺสติทฺธิ’’นฺติฯ

๔๖๐. พุทฺธปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส, ปูชํ อกาสิ ชนตา อุฬารํ;
ตตฺรสฺส จิตฺตสฺสหุ อญฺญถตฺตํ, วาจํ อภาสิ ผรุสํ อสพฺภํฯ

๔๖๑. โส ตํ วิตกฺกํ ปวิโนทยิตฺวา, ปีติํ ปสาทํ ปฏิลทฺธา ปจฺฉา;
ตถาคตํ เชตวเน วสนฺตํ, ยาคุยา อุปฏฺฐาสิ สตฺตรตฺตํฯ

๔๖๒. ตสฺส [ตํ’ส (?)] วตํ ตํ ปน พฺรหฺมจริยํ, ตสฺส สุจิณฺณสฺส อยํ วิปาโก;
เอตาทิสํ พฺยสนํ ปาปุณิตฺวา, ตํ ตาทิสํ ปจฺจนุโภสฺสติทฺธิํฯ

๔๖๓. ฐตฺวาน โส วสฺสสตํ อิเธว, สเพฺพหิ กาเมหิ สมงฺคิภูโต;
กายสฺส เภทา อภิสมฺปรายํ, สหพฺยตํ คจฺฉติ วาสวสฺสาติฯ

กุมารเปตวตฺถุ ปญฺจมํฯ

๖. เสริณีเปตวตฺถุ

๔๖๔. ‘‘นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสิ, กิสา ธมนิสนฺถตา;
อุปฺผาสุลิเก กิสิเก, กา นุ ตฺวํ อิธ ติฏฺฐสี’’ติฯ

๔๖๕. ‘‘อหํ ภทฺทเนฺต เปตีมฺหิ, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๔๖๖. ‘‘กิํ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๔๖๗. ‘‘อนาวเฏสุ ติเตฺถสุ, วิจินิํ อฑฺฒมาสกํ;
สเนฺตสุ เทยฺยธเมฺมสุ, ทีปํ นากาสิมตฺตโนฯ

๔๖๘. ‘‘นทิํ อุเปมิ ตสิตา, ริตฺตกา ปริวตฺตติ;
ฉายํ อุเปมิ อุเณฺหสุ, อาตโป ปริวตฺตติฯ

๔๖๙. ‘‘อคฺคิวโณฺณ จ เม วาโต, ฑหเนฺต อุปวายติ;
เอตญฺจ ภเนฺต อรหามิ, อญฺญญฺจ ปาปกํ ตโตฯ

๔๗๐.‘‘คนฺตฺวาน หตฺถินิํ ปุรํ, วเชฺชสิ มยฺห มาตรํ;
‘ธีตา จ เต มยา ทิฏฺฐา, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’ฯ

๔๗๑.‘‘อตฺถิ เม เอตฺถ นิกฺขิตฺตํ, อนกฺขาตญฺจ ตํ มยา;
จตฺตาริสตสหสฺสานิ, ปลฺลงฺกสฺส จ เหฏฺฐโตฯ

๔๗๒.‘‘ตโต เม ทานํ ททตุ, ตสฺสา จ โหตุ ชีวิกา;
ทานํ ทตฺวา จ เม มาตา, ทกฺขิณํ อนฺทิจฺฉตุ [อนุทิสฺสตุ (สี. ปี.), อนฺวาทิสฺสตุ (สฺยา.)];
ตทาหํ สุขิตา เหสฺสํ, สพฺพกามสมิทฺธินี’’ติฯ

๔๗๓.‘‘สาธู’’ติ โส ปฏิสฺสุตฺวา, คนฺตฺวาน หตฺถินิํ ปุรํ;
อโวจ ตสฺสา มาตรํ –

‘ธีตา จ เต มยา ทิฏฺฐา, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;

ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’ฯ

๔๗๔.สา มํ ตตฺถ สมาทเปสิ, ( ) [(คนฺตฺวาน หตฺถินิํ ปุรํ) (สฺยา. ก.)] วเชฺชสิ มยฺห มาตรํ;
‘ธีตา จ เต มยา ทิฏฺฐา, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’ฯ

๔๗๕.อตฺถิ จ เม เอตฺถ นิกฺขิตฺตํ, อนกฺขาตญฺจ ตํ มยา;
จตฺตาริสตสหสฺสานิ, ปลฺลงฺกสฺส จ เหฏฺฐโตฯ

๔๗๖.‘ตโต เม ทานํ ททตุ, ตสฺสา จ โหตุ ชีวิกา;
ทานํ ทตฺวา จ เม มาตา, ทกฺขิณํ อนฺทิจฺฉตุ ( ) [(ตโต ตฺวํ ทานํ เทหิ, ตสฺสา ทกฺขิณมาทิสี) (ก.)];
‘ตทา สา สุขิตา เหสฺสํ, สพฺพกามสมิทฺธินี’’’ติฯ

๔๗๗.โต หิ สา ทานมทา, ตสฺสา ทกฺขิณมาทิสี;
เปตี จ สุขิตา อาสิ, ตสฺสา จาสิ สุชีวิกาติฯ

เสริณีเปตวตฺถุ ฉฏฺฐํฯ

๗. มิคลุทฺทกเปตวตฺถุ

๔๗๘.นรนาริปุรกฺขโต ยุวา, รชนีเยหิ กามคุเณหิ [กาเมหิ (ก.)] โสภสิ;
ทิวสํ อนุโภสิ การณํ, กิมกาสิ ปุริมาย ชาติยา’’ติฯ

๔๗๙.‘‘อหํ ราชคเห รเมฺม, รมณีเย คิริพฺพเช;
มิคลุทฺโท ปุเร อาสิํ, โลหิตปาณิ ทารุโณฯ

๔๘๐.‘‘อวิโรธกเรสุ ปาณิสุ, ปุถุสเตฺตสุ ปทุฏฺฐมานโส;
วิจริํ อติทารุโณ สทา [ตทา (สี.)], ปรหิํสาย รโต อสญฺญโตฯ

๔๘๑.‘‘ตสฺส เม สหาโย สุหทโย [สุหโท (สี.)], สโทฺธ อาสิ อุปาสโก;
โสปิ [โส หิ (สฺยา.)] มํ อนุกมฺปโนฺต, นิวาเรสิ ปุนปฺปุนํฯ

๔๘๒.‘‘‘มากาสิ ปาปกํ กมฺมํ, มา ตาต ทุคฺคตึ อคา;
สเจ อิจฺฉสิ เปจฺจ สุขํ, วิรม ปาณวธา อสํยมา’ฯ

๔๘๓.‘‘ตสฺสาหํ วจนํ สุตฺวา, สุขกามสฺส หิตานุกมฺปิโน;
นากาสิํ สกลานุสาสนิํ, จิรปาปาภิรโต อพุทฺธิมาฯ

๔๘๔.‘‘โส มํ ปุน ภูริสุเมธโส, อนุกมฺปาย สํยเม นิเวสยิ;
‘สเจ ทิวา หนสิ ปาณิโน, อถ เต รตฺติํ ภวตุ สํยโม’ฯ
๔๘๕.‘‘สฺวาหํ ทิวา หนิตฺวา ปาณิโน, วิรโต รตฺติมโหสิ สญฺญโต;
รตฺตาหํ ปริจาเรมิ, ทิวา ขชฺชามิ ทุคฺคโตฯ

๔๘๖.‘‘ตสฺส กมฺมสฺส กุสลสฺส, อนุโภมิ รตฺติํ อมานุสิํ;
ทิวา ปฏิหตาว [ปฏิหตา จ (ก.)] กุกฺกุรา, อุปธาวนฺติ สมนฺตา ขาทิตุํฯ

๔๘๗.‘‘เย จ เต สตตานุโยคิโน, ธุวํ ปยุตฺตา สุคตสฺส สาสเน;
มญฺญามิ เต อมตเมว เกวลํ, อธิคจฺฉนฺติ ปทํ อสงฺขต’’นฺติฯ

มิคลุทฺทกเปตวตฺถุ สตฺตมํฯ

๘. ทุติยมิคลุทฺทกเปตวตฺถุ

๔๘๘.‘‘กูฏาคาเร จ ปาสาเท, ปลฺลเงฺก โคนกตฺถเต;
ปญฺจงฺคิเกน ตุริเยน, รมสิ สุปฺปวาทิเตฯ

๔๘๙.‘‘ตโต รตฺยา วิวสาเน [วฺยุวสาเน (สี.)], สูริยุคฺคมนํ ปติ;
อปวิโทฺธ สุสานสฺมิํ, พหุทุกฺขํ นิคจฺฉสิฯ

๔๙๐.‘‘กิํ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, อิทํ ทุกฺขํ นิคจฺฉสิ’’ฯ

๔๙๑.‘‘อหํ ราชคเห รเมฺม, รมณีเย คิริพฺพเช;
มิคลุโทฺท ปุเร อาสิํ, ลุโทฺท จาสิมสญฺญโตฯ

๔๙๒.‘‘ตสฺส เม สหาโย สุหทโย, สโทฺธ อาสิ อุปาสโก;
ตสฺส กุลุปโก ภิกฺขุ, อาสิ โคตมสาวโก;
โสปิ มํ อนุกมฺปโนฺต, นิวาเรสิ ปุนปฺปุนํฯ

๔๙๓.‘‘‘มากาสิ ปาปกํ กมฺมํ, มา ตาต ทุคฺคตึ อคา;
สเจ อิจฺฉสิ เปจฺจ สุขํ, วิรม ปาณวธา อสํยมา’ฯ

๔๙๔.‘‘ตสฺสาหํ วจนํ สุตฺวา, สุขกามสฺส หิตานุกมฺปิโน;
นากาสิํ สกลานุสาสนิํ, จิรปาปาภิรโต อพุทฺธิมาฯ

๔๙๕.‘‘โส มํ ปุน ภูริสุเมธโส, อนุกมฺปาย สํยเม นิเวสยิ;

‘สเจ ทิวา หนสิ ปาณิโน, อถ เต รตฺตึ ภวตุ สํยโม’ฯ

๔๙๖. ‘‘สฺวาหํ ทิวา หนิตฺวา ปาณิโน, วิรโต รตฺติมโหสิ สญฺญโต;
รตฺตาหํ ปริจาเรมิ, ทิวา ขชฺชามิ ทุคฺคโตฯ

๔๙๗. ‘‘ตสฺส กมฺมสฺส กุสลสฺส, อนุโภมิ รตฺตึ อมานุสึ;
ทิวา ปฏิหตาว กุกฺกุรา, อุปธาวนฺติ สมนฺตา ขาทิตุํฯ

๔๙๘. ‘‘เย จ เต สตตานุโยคิโน, ธุวํ ปยุตฺตา [ธุวยุตฺตา (สี.)] สุคตสฺส สาสเน;
มญฺญามิ เต อมตเมว เกวลํ, อธิคจฺฉนฺติ ปทํ อสงฺขต’’นฺติฯ

ทุติยมิคลุทฺทกเปตวตฺถุ อฏฺฐมํฯ

๙. กูฏวินิจฺฉยิกเปตวตฺถุ

๔๙๙. ‘‘มาลี กิริฏี กายูรี [เกยูรี (สี.)], คตฺตา เต จนฺทนุสฺสทา;
ปสนฺนมุขวโณฺณสิ, สูริยวโณฺณว โสภสิฯ

๕๐๐. ‘‘อมานุสา ปาริสชฺชา, เย เตเม ปริจารกา;
ทส กญฺญาสหสฺสานิ, ยา เตมา ปริจาริกา;
ตา [กา (ก.)] กมฺพุกายูรธรา, กญฺจนาเวฬภูสิตาฯ

๕๐๑. ‘‘มหานุภาโวสิ ตุวํ, โลมหํสนรูปวา;
ปิฏฺฐิมํสานิ อตฺตโน, สามํ อุกฺกจฺจ [อุกฺกฑฺฒ (สี.)] ขาทสิฯ

๕๐๒. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, ปิฏฺฐิมํสานิ อตฺตโน;
สามํ อุกฺกจฺจ ขาทสี’’ติฯ

๕๐๓. ‘‘อตฺตโนหํ อนตฺถาย, ชีวโลเก อจาริสํ;
เปสุญฺญมุสาวาเทน, นิกติวญฺจนาย จฯ

๕๐๔. ‘‘ตตฺถาหํ ปริสํ คนฺตฺวา, สจฺจกาเล อุปฏฺฐิเต;
อตฺถํ ธมฺมํ นิรากตฺวา [นิรํกตฺวา (ก.) นิ + อา + กร + ตฺวา = นิรากตฺวา], อธมฺมมนุวตฺติสํฯ

๕๐๕. ‘‘เอวํ โส ขาทตตฺตานํ, โย โหติ ปิฏฺฐิมํสิโก;
ยถาหํ อชฺช ขาทามิ, ปิฏฺฐิมํสานิ อตฺตโนฯ

๕๐๖. ‘‘ตยิทํ ตยา นารท สามํ ทิฏฺฐํ, อนุกมฺปกา เย กุสลา วเทยฺยุํ;
มา เปสุณํ มา จ มุสา อภาณิ, มา โขสิ ปิฏฺฐิมํสิโก ตุว’’นฺติฯ

กูฏวินิจฺฉยิกเปตวตฺถุ นวมํฯ

๑๐. ธาตุวิวณฺณเปตวตฺถุ

๕๐๗. ‘‘อนฺตลิกฺขสฺมึ ติฏฺฐนฺโต, ทุคฺคนฺโธ ปูติ วายสิ;
มุขญฺจ เต กิมโย ปูติคนฺธํ, ขาทนฺติ กึ กมฺมมกาสิ ปุพฺเพฯ

๕๐๘. ‘‘ตโต สตฺถํ คเหตฺวาน, โอกฺกนฺตนฺติ ปุนปฺปุนํ;
ขาเรน ปริโปฺผสิตฺวา, โอกฺกนฺตนฺติ ปุนปฺปุนํฯ

๕๐๙. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, อิทํ ทุกฺขํ นิคจฺฉสี’’ติฯ

๕๑๐. ‘‘อหํ ราชคเห รเมฺม, รมณีเย คิริพฺพเช;
อิสฺสโร ธนธญฺญสฺส, สุปหูตสฺส มาริสฯ

๕๑๑. ‘‘ตสฺสายํ เม ภริยา จ, ธีตา จ สุณิสา จ เม;
ตา มาลํ อุปฺปลญฺจาปิ, ปจฺจคฺฆญฺจ วิเลปนํ;
ถูปํ หรนฺติโย วาเรสึ, ตํ ปาปํ ปกตํ มยาฯ

๕๑๒. ‘‘ฉฬาสีติสหสฺสานิ , มยํ ปจฺจตฺตเวทนา;
ถูปปูชํ วิวเณฺณตฺวา, ปจฺจาม นิรเย ภุสํฯ

๕๑๓. ‘‘เย จ โข ถูปปูชาย, วตฺตเนฺต อรหโต มเห;
อาทีนวํ ปกาเสนฺติ, วิเวจเยถ [วิเวจยถ (สี.)] เน ตโตฯ

๕๑๔. ‘‘อิมา จ ปสฺส อายนฺติโย, มาลธารี อลงฺกตา;
มาลาวิปากํนุโภนฺติโย [อนุภวนฺติ (สี. ปี.)], สมิทฺธา จ ตา [สมิทฺธา ตา (สี. สฺยา.)]
ยสสฺสินิโยฯ

๕๑๕. ‘‘ตญฺจ ทิสฺวาน อเจฺฉรํ, อพฺภุตํ โลมหํสนํ;
นโม กโรนฺติ สปฺปญฺญา, วนฺทนฺติ ตํ มหามุนิํฯ

๕๑๖. ‘‘โสหํ นูน อิโต คนฺตฺวา, โยนิํ ลทฺธาน มานุสิํ;
ถูปปูชํ กริสฺสามิ, อปฺปมโตฺต ปุนปฺปุน’’นฺติฯ

ธาตุวิวณฺณเปตวตฺถุ ทสมํฯ จูฬวโคฺค ตติโย นิฎฺฐิโตฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

อภิชฺชมาโน กุณฺฑิโย [โกณฺฑโญฺญ (สพฺพตฺถ)], รถการี ภุเสน จ;
กุมาโร คณิกา เจว, เทฺว ลุทฺทา ปิฎฺฐิปูชนา;
วโคฺค เตน ปวุจฺจตีติฯ

๔. มหาวโคฺค

๑. อมฺพสกฺกรเปตวตฺถุ

๕๑๗. เวสาลี นาม นครตฺถิ วชฺชีนํ, ตตฺถ อหุ ลิจฺฉวิ อมฺพสกฺกโร [อมฺพสกฺขโร (สี. สฺยา.), อปฺปสกฺกโร (ก.)];
ทิสฺวาน เปตํ นครสฺส พาหิรํ, ตเตฺถว ปุจฺฉิตฺถ ตํ การณตฺถิโกฯ

๕๑๘. ‘‘เสยฺยา นิสชฺชา นยิมสฺส อตฺถิ, อภิกฺกโม นตฺถิ ปฏิกฺกโม จ;
อสิตปีตขายิตวตฺถโภคา, ปริจาริกา [ปริจารณา (สี. ปี.)] สาปิ อิมสฺส นตฺถิฯ

๕๑๙. ‘‘เย ญาตกา ทิฏฺฐสุตา สุหชฺชา, อนุกมฺปกา ยสฺส อเหสุํ ปุเพฺพ;
ทฏฺฐุมฺปิ เต ทานิ น ตํ ลภนฺติ, วิราชิตโตฺต [วิราธิตโตฺต (สี. ปี.)] หิ ชเนน เตนฯ

๕๒๐. ‘‘น โอคฺคตตฺตสฺส ภวนฺติ มิตฺตา, ชหนฺติ มิตฺตา วิกลํ วิทิตฺวา;
อตฺถญฺจ ทิสฺวา ปริวารยนฺติ, พหู มิตฺตา อุคฺคตตฺตสฺส โหนฺติฯ

๕๒๑. ‘‘นิหีนโตฺต สพฺพโภเคหิ กิโจฺฉ, สมฺมกฺขิโต สมฺปริภินฺนคโตฺต;
อุสฺสาวพินฺทูว ปลิมฺปมาโน, อชฺช สุเว ชีวิตสฺสูปโรโธฯ

๕๒๒. ‘‘เอตาทิสํ อุตฺตมกิจฺฉปฺปตฺตํ, อุตฺตาสิตํ ปุจิมนฺทสฺส สูเล;
‘อถ ตฺวํ เกน วเณฺณน วเทสิ ยกฺข, ชีว โภ ชีวิตเมว เสโยฺย’’’ติฯ

๕๒๓. ‘‘สาโลหิโต เอส อโหสิ มยฺหํ, อหํ สรามิ ปุริมาย ชาติยา;
ทิสฺวา จ เม การุญฺญมโหสิ ราช, มา ปาปธโมฺม นิรยํ ปตายํ [ปติ + อยํ = ปตายํ]ฯ

๕๒๔. ‘‘อิโต จุโต ลิจฺฉวิ เอส โปโส, สตฺตุสฺสทํ นิรยํ โฆรรูปํ;
อุปปชฺชติ ทุกฺกฏกมฺมการี, มหาภิตาปํ กฏุกํ ภยานกํฯ

๕๒๕. ‘‘อเนกภาเคน คุเณน เสโยฺย, อยเมว สูโล นิรเยน เตน;
เอกนฺตทุกฺขํ กฏุกํ ภยานกํ, เอกนฺตติพฺพํ นิรยํ ปตายํ [ปเต + อยํ = ปตายํ]ฯ

๕๒๖. ‘‘อิทญฺจ สุตฺวา วจนํ มเมโส, ทุกฺขูปนีโต วิชเหยฺย ปาณํ;
ตสฺมา อหํ สนฺติเก น ภณามิ, มา เม กโต ชีวิตสฺสูปโรโธ’’ฯ

๕๒๗. ‘‘อญฺญาโต เอโส [อชฺฌิโต เอส (ก.)] ปุริสสฺส อโตฺถ, อญฺญมฺปิ อิจฺฉามเส ปุจฺฉิตุํ ตุวํ;
โอกาสกมฺมํ สเจ โน กโรสิ, ปุจฺฉาม ตํ โน น จ กุชฺฌิตพฺพ’’นฺติฯ

๕๒๘. ‘‘อทฺธา ปฏิญฺญา เม ตทา อหุ [ปฏิญฺญาตเมตํ ตทาหุ (ก.), ปฏิญฺญา น เมเต ตทา อหุ (?)], นาจิกฺขนา อปฺปสนฺนสฺส โหติ;
อกามา สเทฺธยฺยวโจติ กตฺวา, ปุจฺฉสฺสุ มํ กามํ ยถา วิสยฺห’’นฺติ [วิสยํ (ก.)]ฯ

๕๒๙. ‘‘ยํ กิญฺจหํ จกฺขุนา ปสฺสิสฺสามิ [ปสฺสามิ (ก.)], สพฺพมฺปิ ตาหํ อภิสทฺทเหยฺยํ;
ทิสฺวาว ตํ โนปิ เจ สทฺทเหยฺยํ, กเรยฺยาสิ [กโรหิ (กตฺถจิ)] เม ยกฺข นิยสฺสกมฺม’’นฺติฯ

๕๓๐.“สจฺจปฺปฏิญฺญา ตว เมสา โหตุ, สุตฺวาน ธมฺมํ ลภ สุปฺปสาทํ;
อญฺญตฺถิโก โน จ ปทุฏฺฐจิตฺโต, ยํ เต สุตํ อสุตญฺจาปิ ธมฺมํ;
สพฺพมฺปิ อกฺขิสฺสํ [สพฺพํ อาจิกฺขิสฺสํ (สี.)] ยถา ปชานนฺติฯ

๕๓๑.“เสเตน อเสฺสน อลงฺกเตน, อุปยาสิ สูลาวุตกสฺส สนฺติเก;
ยานํ อิทํ อพฺภุตํ ทสฺสเนยฺยํ, กิเสฺสตํ กมฺมสฺส อยํ วิปาโก”ติฯ

๕๓๒.“เวสาลิยา นครสฺส [ตสฺส นครสฺส (สี. สฺยา. ปี.)] มเชฺฌ, จิกฺขลฺลมเคฺค นรกํ อโหสิ;
โคสีสเมกาหํ ปสนฺนจิโตฺต, เสตํ [เสตุํ (สฺยา. ก.)] คเหตฺวา นรกสฺมิํ นิกฺขิปิํฯ

๕๓๓.“เอตสฺมิํ ปาทานิ ปติฏฺฐเปตฺวา, มยญฺจ อเญฺญ จ อติกฺกมิมฺหา;
ยานํ อิทํ อพฺภุตํ ทสฺสเนยฺยํ, ตเสฺสว กมฺมสฺส อยํ วิปาโก”ติฯ

๕๓๔.“วโณฺณ จ เต สพฺพทิสา ปภาสติ, คโนฺธ จ เต สพฺพทิสา ปวายติ;
ยกฺขิทฺธิปโตฺตสิ มหานุภาโว, นโคฺค จาสิ กิสฺส อยํ วิปาโก”ติฯ

๕๓๕.“อโกฺกธโน นิจฺจปสนฺนจิโตฺต, สณฺหาหิ วาจาหิ ชนํ อุเปมิ;
ตเสฺสว กมฺมสฺส อยํ วิปาโก, ทิโพฺพ เม วโณฺณ สตตํ ปภาสติฯ

๕๓๖.“ยสญฺจ กิตฺติญฺจ ธเมฺม ฐิตานํ, ทิสฺวาน มเนฺตมิ [ทิสฺวา สมเนฺตมิ (ก.)] ปสนฺนจิโตฺต;
ตเสฺสว กมฺมสฺส อยํ วิปาโก, ทิโพฺพ เม คโนฺธ สตตํ ปวายติฯ

๕๓๗.“สหายานํ ติตฺถสฺมิํ นฺหายนฺตานํ, ถเล คเหตฺวา นิทหิสฺส ทุสฺสํ;
ขิฑฺฑตฺถิโก โน จ ปทุฏฺฐจิโตฺต, เตนมฺหิ นโคฺค กสิรา จ วุตฺตี”ติฯ

๕๓๘.“โย กีฬมาโน ปกโรติ ปาปํ, ตเสฺสทิสํ กมฺมวิปากมาหุ;
อกีฬมาโน ปน โย กโรติ, กิํ ตสฺส กมฺมสฺส วิปากมาหู”ติฯ

๕๓๙.“เย ทุฏฺฐสงฺกปฺปมนา มนุสฺสา, กาเยน วาจาย จ สงฺกิลิฏฺฐา;
กายสฺส เภทา อภิสมฺปรายํ, อสํสยํ เต นิรยํ อุเปนฺติฯ

๕๔๐.“อปเร ปน สุคติมาสมานา, ทาเน รตา สงฺคหิตตฺตภาวา;
กายสฺส เภทา อภิสมฺปรายํ, อสํสยํ เต สุคติํ อุเปนฺตี”ติฯ

๕๔๑.“ตํ กินฺติ ชาเนยฺยมหํ อเวจฺจ, กลฺยาณปาปสฺส อยํ วิปาโก;
กิํ วาหํ ทิสฺวา อภิสทฺทเหยฺยํ, โก วาปิ มํ สทฺทหาเปยฺย เอต”นฺติฯ

๕๔๒.“ทิสฺวา จ สุตฺวา อภิสทฺทหสฺสุ, กลฺยาณปาปสฺส อยํ วิปาโก;
กลฺยาณปาเป อุภเย อสเนฺต, สิยา นุ สตฺตา สุคตา ทุคฺคตา วาฯ

๕๔๓.“โน เจตฺถ กมฺมานิ กเรยฺยุํ มจฺจา, กลฺยาณปาปานิ มนุสฺสโลเก;
นาเหสุํ สตฺตา สุคตา ทุคฺคตา วา, หีนา ปณีตา จ มนุสฺสโลเกฯ

๕๔๔.“ยสฺมา จ กมฺมานิ กโรนฺติ มจฺจา, กลฺยาณปาปานิ มนุสฺสโลเก;
ตสฺมา หิ สตฺตา สุคตา ทุคฺคตา วา, หีนา ปณีตา จ มนุสฺสโลเกฯ

๕๔๕. ‘‘ทฺวยชฺช กมฺมานํ วิปากมาหุ, สุขสฺส ทุกฺขสฺส จ เวทนียํ;
ตา เทวตาโย ปริจารยนฺติ, ปจฺจนฺติ พาลา ทฺวยตํ อปสฺสิโนฯ

๕๔๖. ‘‘น มตฺถิ กมฺมานิ สยํกตานิ, ทตฺวาปิ เม นตฺถิ โย [โส (สพฺพตฺถ)] อาทิเสยฺย;
อจฺฉาทนํ สยนมถนฺนปานํ, เตนมฺหิ นโคฺค กสิรา จ วุตฺตี’’ติฯ

๕๔๗. ‘‘สิยา นุ โข การณํ กิญฺจิ ยกฺข, อจฺฉาทนํ เยน ตุวํ ลเภถ;
อาจิกฺข เม ตฺวํ ยทตฺถิ เหตุ, สทฺธายิกํ [สทฺธายิตํ (สี. ปี.)] เหตุวโจ สุโณมา’’ติฯ

๕๔๘. ‘‘กปฺปิตโก [กปฺปินโก (สี.)] นาม อิธตฺถิ ภิกฺขุ, ฌายี สุสีโล อรหา วิมุตฺโต;
คุตฺตินฺทฺริโย สํวุตปาติโมกฺโข, สีติภูโต อุตฺตมทิฏฺฐิปฺปตฺโตฯ

๕๔๙. ‘‘สขิโล วทญฺญู สุวโจ สุมุโข, สฺวาคโม สุปฺปฏิมุตฺตโก จ;
ปุญฺญสฺส เขตฺตํ อรณวิหารี, เทวมนุสฺสานญฺจ ทกฺขิเณยฺโยฯ

๕๕๐. ‘‘สนฺโต วิธูโม อนีโฆ นิราโส, มุตฺโต วิสลฺโล อมโม อวงฺโก;
นิรูปธี สพฺพปปญฺจขีโณ, ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺโต ชุติมาฯ

๕๕๑. ‘‘อปฺปญฺญาโต ทิสฺวาปิ น จ สุชาโน, มุนีติ นํ วชฺชิสุ โวหรนฺติ;
ชานนฺติ ตํ ยกฺขภูตา อเนชํ, กลฺยาณธมฺมํ วิจรนฺตํ โลเกฯ

๕๕๒. ‘‘ตสฺส ตุวํ เอกยุคํ ทุเว วา, มมุทฺทิสิตฺวาน สเจ ทเทถ;
ปฏิคฺคหีตานิ จ ตานิ อสฺสุ, มมญฺจ ปสฺเสถ สนฺนทฺธทุสฺส’’นฺติฯ

๕๕๓. ‘‘กสฺมึ ปเทเส สมณํ วสนฺตํ, คนฺตฺวาน ปสฺเสมุ มยํ อิทานิ;
โย มชฺช [ส มชฺช (สี.)] กงฺขํ วิจิกิจฺฉิตญฺจ, ทิฏฺฐีวิสูกานิ วิโนทเยยฺยา’’ติฯ

๕๕๔. ‘‘เอโส นิสิโนฺน กปินจฺจนายํ, ปริวาริโต เทวตาหิ พหูหิ;
ธมฺมึ กถํ ภาสติ สจฺจนาโม, สกสฺมิมาเจรเก อปฺปมตฺโต’’ติฯ

๕๕๕. ‘‘ตถาหํ [ยถาหํ (ก.)] กสฺสามิ คนฺตฺวา อิทานิ, อจฺฉาทยิสฺสํ สมณํ ยุเคน;
ปฏิคฺคหิตานิ จ ตานิ อสฺสุ, ตุวญฺจ ปสฺเสมุ สนฺนทฺธทุสฺส’’นฺติฯ

๕๕๖. ‘‘มา อกฺขเณ ปพฺพชิตํ อุปาคมิ, สาธุ โว ลิจฺฉวิ เนส ธโมฺม;
ตโต จ กาเล อุปสงฺกมิตฺวา, ตเตฺถว ปสฺสาหิ รโห นิสินฺน’’นฺติฯ

๕๕๗. ตถาติ วตฺวา อคมาสิ ตตฺถ, ปริวาริโต ทาสคเณน ลิจฺฉวิ;
โส ตํ นครํ อุปสงฺกมิตฺวา, วาสูปคจฺฉิตฺถ สเก นิเวสเนฯ

๕๕๘. ตโต จ กาเล คิหิกิจฺจานิ กตฺวา, นฺหตฺวา ปิวิตฺวา จ ขณํ ลภิตฺวา;
วิเจยฺย เปฬาโต จ ยุคานิ อฏฺฐ, คาหาปยี ทาสคเณน ลิจฺฉวิฯ

๕๕๙. โส ตํ ปเทสํ อุปสงฺกมิตฺวา, ตํ อทฺทส สมณํ สนฺตจิตฺตํ;
ปฏิกฺกนฺตํ โคจรโต นิวตฺตํ, สีติภูตํ รุกฺขมูเล นิสินฺนํฯ

๕๖๐. ตเมนมโวจ อุปสงฺกมิตฺวา, อปฺปาพาธํ ผาสุวิหารญฺจ ปุจฺฉิ;
‘‘เวสาลิยํ ลิจฺฉวิหํ ภทเนฺต, ชานนฺติ มํ ลิจฺฉวิ อมฺพสกฺกโรฯ

๕๖๑. ‘‘อิมานิ เม อฎฺฐ ยุคา สุภานิ [ยุคานิ ภเนฺต (สฺยา. ก.)], ปฎิคณฺห ภเนฺต ปททามิ ตุยฺหํ;
เตเนว อเตฺถน อิธาคโตสฺมิ, ยถา อหํ อตฺตมโน ภเวยฺย’’นฺติฯ

๕๖๒. ‘‘ทูรโตว สมณพฺราหฺมณา จ, นิเวสนํ เต ปริวชฺชยนฺติ;
ปตฺตานิ ภิชฺชนฺติ จ เต [ภิชฺชนฺติ ตว (สฺยา. ก.)] นิเวสเน, สงฺฆาฏิโย จาปิ วิทาลยนฺติ [วิปาฎยนฺติ (สี.), วิปาตยนฺติ (ก.)]ฯ

๕๖๓. ‘‘อถาปเร ปาทกุฐาริกาหิ, อวํสิรา สมณา ปาตยนฺติ;
เอตาทิสํ ปพฺพชิตา วิเหสํ, ตยา กตํ สมณา ปาปุณนฺติฯ

๕๖๔. ‘‘ติเณน เตลมฺปิ น ตฺวํ อทาสิ, มูฬฺหสฺส มคฺคมฺปิ น ปาวทาสิ;
อนฺธสฺส ทณฺฑํ สยมาทิยาสิ, เอตาทิโส กทริโย อสํวุโต ตุวํ;
อถ ตฺวํ เกน วณฺเณน กิเมว ทิสฺวา,
อเมฺหหิ สห สํวิภาคํ กโรสี’’ติฯ

๕๖๕. ‘‘ปเจฺจมิ ภเนฺต ยํ ตฺวํ วเทสิ, วิเหสยิํ สมเณ พฺราหฺมเณ จ;
ขิฑฺฑตฺถิโก โน จ ปทุฎฺฐจิโตฺต, เอตมฺปิ เม ทุกฺกฎเมว ภเนฺตฯ

๕๖๖. ‘‘ขิฑฺฑาย ยโกฺข ปสวิตฺวา ปาปํ, เวเทติ ทุกฺขํ อสมตฺตโภคี;
ทหโร ยุวา นคฺคนิยสฺส ภาคี, กิํ สุ ตโต ทุกฺขตรสฺส โหติฯ

๕๖๗. ‘‘ตํ ทิสฺวา สํเวคมลตฺถํ ภเนฺต, ตปฺปจฺจยา วาปิ [ตปฺปจฺจยา ตาหํ (สี.), ตปฺปจฺจยา จาหํ (ปี.)] ททามิ ทานํ;
ปฎิคณฺห ภเนฺต วตฺถยุคานิ อฎฺฐ, ยกฺขสฺสิมา คจฺฉนฺตุ ทกฺขิณาโย’’ติฯ

๕๖๘. ‘‘อทฺธา หิ ทานํ พหุธา ปสตฺถํ, ททโต จ เต อกฺขยธมฺมมตฺถุ;
ปฎิคณฺหามิ เต วตฺถยุคานิ อฎฺฐ, ยกฺขสฺสิมา คจฺฉนฺตุ ทกฺขิณาโย’’ติฯ

๕๖๙. ตโต หิ โส อาจมยิตฺวา ลิจฺฉวิ, เถรสฺส ทตฺวาน ยุคานิ อฎฺฐ;
‘ปฎิคฺคหิตานิ จ ตานิ อสฺสุ, ยกฺขญฺจ ปเสฺสถ สนฺนทฺธทุสฺสํ’ฯ

๕๗๐. ตมทฺทสา จนฺทนสารลิตฺตํ, อาชญฺญมารูฬฺหมุฬารวณฺณํ;
อลงฺกตํ สาธุนิวตฺถทุสฺสํ, ปริวาริตํ ยกฺขมหิทฺธิปตฺตํฯ

๕๗๑. โส ตํ ทิสฺวา อตฺตมนา อุทคฺโค, ปหฎฺฐจิโตฺต จ สุภคฺครูโป;
กมฺมญฺจ ทิสฺวาน มหาวิปากํ, สนฺทิฎฺฐิกํ จกฺขุนา สจฺฉิกตฺวาฯ

๕๗๒. ตเมนมโวจ อุปสงฺกมิตฺวา, ‘‘ทสฺสามิ ทานํ สมณพฺราหฺมณานํ;
น จาปิ เม กิญฺจิ อเทยฺยมตฺถิ, ตุวญฺจ เม ยกฺข พหูปกาโร’’ติฯ

๕๗๓. ‘‘ตุวญฺจ เม ลิจฺฉวิ เอกเทสํ, อทาสิ ทานานิ อโมฆเมตํ;
สฺวาหํ กริสฺสามิ ตยาว สกฺขิํ, อมานุโส มานุสเกน สทฺธิ’’นฺติฯ

๕๗๔. ‘‘คตี จ พนฺธู จ ปรายณญฺจ [ปรายนญฺจ (สฺยา. ก.)], มิโตฺต มมาสิ อถ เทวตา เม [เทวตาสิ (สี. สฺยา.)];

ยาจามิ ตํ [ยาจามหํ (สี.)] ปญฺชลิโก ภวิตฺวา, อิจฺฉามิ ตํ ยกฺข ปุนาปิ ทฏฺฐุ’’นฺติฯ

๕๗๕. สเจ ตุวํ อสฺสโทฺธ ภวิสฺสสิ, กทริยรูโป วิปฺปฏิปนฺนจิโตฺต;
ตุวํ เนว มํ ลจฺฉสิ [เตเนว มํ น ลจฺฉสี (สี.), เตเนว มํ ลิจฺฉวิ (สฺยา.), เตเนว มํ ลจฺฉสิ (ก.)] ทสฺสนาย, ทิสฺวา จ ตํ โนปิ จ อาลปิสฺสํฯ

๕๗๖. ‘‘สเจ ปน ตฺวํ ภวิสฺสสิ ธมฺมคารโว, ทาเน รโต สงฺคหิตตฺตภาโว;
โอปานภูโต สมณพฺราหฺมณานํ, เอวํ มมํ ลจฺฉสิ ทสฺสนายฯ

๕๗๗. ‘‘ทิสฺวา จ ตํ อาลปิสฺสํ ภทเนฺต, อิมญฺจ สูลโต ลหุํ ปมุญฺจ;
ยโต นิทานํ อกริมฺห สกฺขิํ, มญฺญามิ สูลาวุตกสฺส การณาฯ

๕๗๘. เต อญฺญมญฺญํ อกริมฺห สกฺขิํ, อยญฺจ สูลโต [สูลาวุโต (สี. สฺยา.)] ลหุํ ปมุโตฺต;
สกฺกจฺจ ธมฺมานิ สมาจรนฺโต, มุเจฺจยฺย โส นิรยา จ ตมฺหา;
กมฺมํ สิยา อญฺญตฺร เวทนียํฯ

๕๗๙. ‘‘กปฺปิตกญฺจ อุปสงฺกมิตฺวา, เตเนว [เตน (สฺยา. ก.)] สห สํวิภชิตฺวา กาเล;
สยํ มุเขนูปนิสชฺช ปุจฺฉ, โส เต อกฺขิสฺสติ เอตมตฺถํฯ

๕๘๐. ‘‘ตเมว ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา, ปุจฺฉสฺสุ อญฺญตฺถิโก โน จ ปทุฏฺฐจิโตฺต;
โส เต สุตํ อสฺสุตญฺจาปิ ธมฺมํ,
สพฺพมฺปิ อกฺขิสฺสติ ยถา ปชาน’’นฺติฯ

๕๘๑. โส ตตฺถ รหสฺสํ สมุลฺลปิตฺวา, สกฺขิํ กริตฺวาน อมานุเสน;
ปกฺกามิ โส ลิจฺฉวีนํ สกาสํ, อถ พฺรวิ ปริสํ สนฺนิสินฺนํฯ

๕๘๒. ‘‘สุณนฺตุ โภโนฺต มม เอกวากฺยํ, วรํ วริสฺสํ ลภิสฺสามิ อตฺถํ;
สูลาวุโต ปุริโส ลุทฺทกโมฺม, ปณีหิตทโณฺฑ [ปณีตนโณฺฑ (ก.)] อนุสตฺตรูโป [อนุปกฺกรูโป (ก.)]ฯ

๕๘๓. ‘‘เอตฺตาวตา วีสติรตฺติมตฺตา, ยโต อาวุโต เนว ชีวติ น มโต;
ตาหํ โมจยิสฺสามิ ทานิ, ยถามติํ อนุชานาตุ สโงฺฆ’’ติฯ

๕๘๔. ‘‘เอตญฺจ อญฺญญฺจ ลหุํ ปมุญฺจ, โก ตํ วเทถ [วเทถาติ (ก.), วเทถ จ (สฺยา.)] ตถา กโรนฺตํ;
ยถา ปชานาสิ ตถา กโรหิ, ยถามติํ อนุชานาติ สโงฺฆ’’ติฯ

๕๘๕. โส ตํ ปเทสํ อุปสงฺกมิตฺวา, สูลาวุตํ โมจยิ ขิปฺปเมว;
‘มา ภายิ สมฺมา’ติ จ ตํ อโวจ, ติกิจฺฉกานญฺจ อุปฏฺฐเปสิฯ

๕๘๖. ‘‘กปฺปิตกญฺจ อุปสงฺกมิตฺวา, เตเนว สห [เตน สมํ (สี.), เตน สห (สฺยา. ก.)] สํวิภชิตฺวา กาเล;
สยํ มุเขนูปนิสชฺช ลิจฺฉวิ, ตเถว ปุจฺฉิตฺถ นํ การณตฺถิโกฯ

๕๘๗. ‘‘สูลาวุโต ปุริโส ลุทฺทกโมฺม, ปณีตทโณฺฑ อนุสตฺตรูโป;
เอตฺตาวตา วีสติรตฺติมตฺตา, ยโต อาวุโต เนว ชีวติ น มโตฯ

๕๘๘.โส โมจิโต คนฺตฺวา มยา อิทานิ, เอตสฺส ยกฺขสฺส วโจ หิ ภเนฺต;
สิยา นุ โข การณํ กิญฺจิเทว, เยน โส นิรยํ โน วเชยฺยฯ

๕๘๙.อาจิกฺข ภเนฺต ยทิ อตฺถิ เหตุ, สทฺธายิกํ เหตุวโจ สุโณม;
น เตสํ กมฺมานํ วินาสมตฺถิ, อเวทยิตฺวา อิธ พฺยนฺติภาโว’’ติฯ

๕๙๐.‘‘สเจ ส ธมฺมานิ สมาจเรยฺย, สกฺกจฺจ รตฺตินฺทิวมปฺปมโตฺต;
มุเจฺจยฺย โส นิรยา จ ตมฺหา, กมฺมํ สิยา อญฺญตฺร เวทนีย’’นฺติฯ

๕๙๑.‘‘อญฺญาโต [ญาโตมฺหิ (ก.)] เอโส ปุริสสฺส อโตฺถ, มมมฺปิ ทานิ อนุกมฺป ภเนฺต;
อนุสาส มํ โอวท ภูริปญฺญ, ยถา อหํ โน นิรยํ วเชยฺย’’นฺติฯ

๕๙๒.‘‘อเชฺชว พุทฺธํ สรณํ อุเปหิ, ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ ปสนฺนจิโตฺต;
ตเถว สิกฺขาย ปทานิ ปญฺจ, อขณฺฑผุลฺลานิ สมาทิยสฺสุฯ

๕๙๓.‘‘ปาณาติปาตา วิรมสฺสุ ขิปฺปํ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยสฺสุ;
อมชฺชโป มา จ มุสา อภาณี, สเกน ทาเรน จ โหหิ ตุโฏฺฐ;
อิมญฺจ อริยํ [อิมญฺจ (สฺยา.)] อฏฺฐงฺควเรนุเปตํ, สมาทิยาหิ กุสลํ สุขุทฺรยํฯ

๕๙๔.จีวรํ ปิณฺฑปาตญฺจ, ปจฺจยํ สยนาสนํ;
อนฺนํ ปานํ ขาทนียํ, วตฺถเสนาสนานิ จ;
ททาหิ อุชุภูเตสุ, วิปฺปสเนฺนน เจตสา [สทา ปุญฺญํ ปวฑฺฒติ (สฺยา. ก.)]ฯ

๕๙๕.ภิกฺขูปิ สีลสมฺปเนฺน, วีตราเค พหุสฺสุเต;
ตเปฺปหิ อนฺนปาเนน, สทา ปุญฺญํ ปวฑฺฒติฯ

๕๙๖.‘‘เอวญฺจ ธมฺมานิ [กมฺมานิ (สี. สฺยา.)] สมาจรโนฺต, สกฺกจฺจ รตฺตินฺทิวมปฺปมโตฺต;
มุญฺจ ตุวํ [มุเจฺจยฺย โส ตุวํ (ก.)] นิรยา จ ตมฺหา, กมฺมํ สิยา อญฺญตฺร เวทนีย’’นฺติฯ

๕๙๗.‘‘อเชฺชว พุทฺธํ สรณํ อุเปมิ, ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ ปสนฺนจิโตฺต;
ตเถว สิกฺขาย ปทานิ ปญฺจ, อขณฺฑผุลฺลานิ สมาทิยามิฯ

๕๙๘.ปาณาติปาตา วิรมามิ ขิปฺปํ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยามิ;
อมชฺชโป โน จ มุสา ภณามิ, สเกน ทาเรน จ โหมิ ตุโฏฺฐ;
อิมญฺจ อริยํ อฏฺฐงฺควเรนุเปตํ, สมาทิยามิ กุสลํ สุขุทฺรยํฯ

๕๙๙.จีวรํ ปิณฺฑปาตญฺจ, ปจฺจยํ สยนาสนํ;
อนฺนํ ปานํ ขาทนียํ, วตฺถเสนาสนานิ จฯ

๖๐๐.‘‘ภิกฺขู จ สีลสมฺปเนฺน, วีตราเค พหุสฺสุเต;
ททามิ น วิกมฺปามิ [วิกปฺปามิ (สี. สฺยา.)], พุทฺธานํ สาสเน รโต’’ติฯ

๖๐๑.เอตาทิสา ลิจฺฉวิ อมฺพสกฺกโร, เวสาลิยํ อญฺญตโร อุปาสโก;
สโทฺธ มุทู การกโร จ ภิกฺขุ, สงฺฆญฺจ สกฺกจฺจ ตทา อุปฏฺฐหิฯ

๖๐๒.สูลาวุโต จ อโรโค หุตฺวา, เสรี สุขี ปพฺพชฺชํ อุปาคมิ [ปพฺพชฺชมุปคจฺฉิ (ก.)];
ภิกฺขุญฺจ อาคมฺม กปฺปิตกุตฺตมํ, อุโภปิ สามญฺญผลานิ อชฺฌคุํฯ

๖๐๓เอตาทิสา สปฺปุริสาน เสวนา, มหปฺผลา โหติ สตํ วิชานตํ;
สูลาวุโต อคฺคผลํ อผสฺสยิ [ผุสฺสยิ (สฺยา. ก.)], ผลํ กนิฏฺฐํ ปน อมฺพสกฺกโร’’ติฯ

อมฺพสกฺกรเปตวตฺถุ ปฐมํฯ

๒. เสรีสกเปตวตฺถุ

๖๐๔[วิ. ว. ๑๒๒๘] สุโณถ ยกฺขสฺส วาณิชาน จ, สมาคโม ยตฺถ ตทา อโหสิ;
ยถา กถํ อิตริตเรน จาปิ, สุภาสิตํ ตญฺจ สุณาถ สพฺเพฯ

๖๐๕โย โส อหุ ราชา ปายาสิ นาม [นาโม (สี.)], ภุมฺมานํ สหพฺยคโต ยสสฺสี;
โส โมทมาโนว สเก วิมาเน, อมานุโส มานุเส อชฺฌภาสีติฯ

๖๐๖.‘‘วงฺเก อรญฺเญ อมนุสฺสฏฺฐาเน, กนฺตาเร อปฺโปทเก อปฺปภกฺเข;
สุทุคฺคเม วณฺณุปถสฺส มชฺเฌ, วงฺกํภยา นฏฺฐมนา มนุสฺสาฯ

๖๐๗.‘‘นยิธ ผลา มูลมยา จ สนฺติ, อุปาทานํ นตฺถิ กุโตธ ภกฺโข [ภิกฺโข (ก.)];
อญฺญตฺร ปํสูหิ จ วาลุกาหิ จ, ตตาหิ อุณฺหาหิ จ ทารุณาหิ จฯ

๖๐๘.‘‘อุชฺชงฺคลํ ตตฺตมิวํ กปาลํ, อนายสํ ปรโลเกน ตุลฺยํ;
ลุทฺทานมาวาสมิทํ ปุราณํ, ภูมิปฺปเทโส อภิสตฺตรูโปฯ

๖๐๙.‘‘อถ ตุเมฺห เกน วเณฺณน, กิมาสมานา อิมํ ปเทสํ หิ;
อนุปวิฏฺฐา สหสา สมจฺจ, โลภา ภยา อถ วา สมฺปมูฬฺหา’’’ติฯ

๖๑๐.‘‘มคเธสุ องฺเคสุ จ สตฺถวาหา, อาโรปยิตฺวา ปณิยํ ปุถุตฺตํ;
เต ยามเส สินฺธุโสวีรภูมึ, ธนตฺถิกา อุทฺทยํ ปตฺถยานาฯ

๖๑๑.‘‘ทิวา ปิปาสํ นธิวาสยนฺตา, โยคฺคานุกมฺปญฺจ สเมกฺขมานา;
เอเตน เวเคน อายาม สเพฺพ, รตฺตึ มคฺคํ ปฏิปนฺนา วิกาเลฯ

๖๑๒.‘‘เต ทุปฺปยาตา อปรทฺธมคฺคา, อนฺธากุลา วิปฺปนฏฺฐา อรเญฺญ;
สุทุคฺคเม วณฺณุปถสฺส มชฺเฌ, ทิสํ น ชานาม ปมูฬฺหจิตฺตาฯ

๖๑๓.‘‘อิทญฺจ ทิสฺวาน อทิฏฺฐปุพฺพํ, วิมานเสฏฺฐญฺจ ตวญฺจ ยกฺข;
ตตุตฺตรึ ชีวิตมาสมานา, ทิสฺวา ปตีตา สุมนา อุทคฺคา’’ติฯ

๖๑๔.‘‘ปารํ สมุทฺทสฺส อิมญฺจ วณฺณุํ, เวตฺตาจรํ [เวตฺตํ ปรํ (สฺยา.), เวตฺตาจารํ (ก.)] สงฺกุปถญฺจ มคฺคํ;
นทิโย ปน ปพฺพตานญฺจ ทุคฺคา, ปุถุทฺทิสา คจฺฉถ โภคเหตุฯ

๖๑๕.‘‘ปกฺขนฺทิยาน วิชิตํ ปเรสํ, เวรชฺชเก มานุเส เปกฺขมานา;
ยํ โว สุตํ วา อถ วาปิ ทิฏฺฐํ, อเจฺฉรกํ ตํ โว สุโณม ตาตา’’ติฯ

๖๑๖.‘‘อิโตปิ อเจฺฉรตรํ กุมาร, น โน สุตํ วา อถ วาปิ ทิฏฺฐํ;
อตีตมานุสฺสกเมว สพฺพํ, ทิสฺวา น ตปฺปาม อโนมวณฺณํฯ

๖๑๗.‘‘เวหายสํ โปกฺขรโญฺญ สวนฺติ, ปหูตมลฺยา [ปหูตมาลฺยา (สฺยา.)] พหุปุณฺฑรีกา;
ทุมา จิเม นิจฺจผลูปปนฺนา, อตีว คนฺธา สุรภึ ปวายนฺติฯ

๖๑๘.‘‘เวฬุริยถมฺภา สตมุสฺสิตาเส, สิลาปวาฬสฺส จ อายตํสา;
มสารคลฺลา สหโลหิตงฺคา, ถมฺภา อิเม โชติรสามยาเสฯ

๖๑๙.‘‘สหสฺสถมฺภํ อตุลานุภาวํ, เตสูปริ สาธุมิทํ วิมานํ;
รตนนฺตรํ กญฺจนเวทิมิสฺสํ, ตปนียปฏฺฏิหิ จ สาธุฉนฺนํฯ

๖๒๐.‘‘ชมฺโพนทุตฺตตฺตมิทํ สุมฏฺฐํ, ปาสาทโสปาณผลูปปนฺนํ;
ทโฬฺห จ วคฺคุ จ สุสงฺคโต จ [วคฺคุ สุมุโข สุสงฺคโต (สี.)], อตีว นิชฺฌานขโม มนุญฺโญฯ

๖๒๑.‘‘รตนนฺตรสฺมึ พหุอนฺนปานํ, ปริวาริโต อจฺฉราสงฺคเณน;
มุรชอาลมฺพรตูริยฆุฏฺโฐ, อภิวนฺทิโตสิ ถุติวนฺทนายฯ

๖๒๒.‘‘โส โมทสิ นาริคณปฺปโพธโน, วิมานปาสาทวเร มโนรเม;
อจินฺติโย สพฺพคุณูปปนฺโน, ราชา ยถา เวสฺสวโณ นฬินฺยา [นฬิญฺญํ (ก.)]ฯ

๖๒๓.‘‘เทโว นุ อาสิ อุทวาสิ ยกฺโข, อุทาหุ เทวิโนฺท มนุสฺสภูโต;
ปุจฺฉนฺติ ตํ วาณิชา สตฺถวาหา, อาจิกฺข โก นาม ตุวํสิ ยกฺโข’’ติฯ

๖๒๔.‘‘เสรีสโก นาม อหมฺหิ ยกฺโข, กนฺตาริโย วณฺณุปถมฺหิ คุตฺโต;
อิมํ ปเทสํ อภิปาลยามิ, วจนกโร เวสฺสวณสฺส รญฺโญ’’ติฯ

๖๒๕.‘‘อธิจฺจลทฺธํ ปริณามชํ เต, สยํ กตํ อุทาหุ เทเวหิ ทินฺนํ;
ปุจฺฉนฺติ ตํ วาณิชา สตฺถวาหา, กถํ ตยา ลทฺธมิทํ มนุญฺญ’’นฺติฯ

๖๒๖.‘‘นาธิจฺจลทฺธํ น ปริณามชํ เม, น สยํ กตํ น หิ เทเวหิ ทินฺนํ;
สเกหิ กมฺเมหิ อปาปเกหิ, ปุญฺเญหิ เม ลทฺธมิทํ มนุญฺญ’’นฺติฯ

๖๒๗.‘‘กึ เต วตํ กึ ปน พฺรหฺมจริยํ, กิสฺส สุจิณฺณสฺส อยํ วิปาโก;
ปุจฺฉนฺติ ตํ วาณิชา สตฺถวาหา, กถํ ตยา ลทฺธมิทํ วิมาน’’นฺติฯ

๖๒๘.‘‘มมํ ปายาสีติ อหุ สมญฺญา, รชฺชํ ยทา การยึ โกสลานํ;
นตฺถิกทิฏฺฐิ กทริโย ปาปธมฺโม, อุจฺเฉทวาที จ ตทา อโหสึฯ

๖๒๙.‘‘สมโณ จ โข อาสิ กุมารกสฺสโป, พหุสฺสุโต จิตฺตกถี อุฬาโร;
โส เม ตทา ธมฺมกถํ อภาสิ, ทิฏฺฐิวิสูกานิ วิโนทยี เมฯ

๖๓๐.‘‘ตาหํ ตสฺส ธมฺมกถํ สุณิตฺวา, อุปาสกตฺตํ ปฏิเทวยิสฺสํ;
ปาณาติปาตา วิรโต อโหสึ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยิสฺสํ;
อมชฺชโป โน จ มุสา อภาณึ, สเกน ทาเรน จ อโหสิ ตุฏฺโฐฯ

๖๓๑.‘‘ตํ เม วตํ ตํ ปน พฺรหฺมจริยํ, ตสฺส สุจิณฺณสฺส อยํ วิปาโก;
เตเหว กมฺเมหิ อปาปเกหิ, ปุญฺเญหิ เม ลทฺธมิทํ วิมาน’’นฺติฯ

๖๓๒. ‘‘สจฺจํ กิราหํสุ นรา สปญฺญา, อนญฺญถา วจนํ ปณฺฑิตานํ;
ยหึ ยหึ คจฺฉติ ปุญฺญกมฺมํ, ตหึ ตหึ โมทติ กามกามีฯ

๖๓๓. ‘‘ยหึ ยหึ โสกปริทฺทโว จ, วโธ จ พนฺโธ จ ปริกฺกิเลโส;
ตหึ ตหึ คจฺฉติ ปาปกมฺมํ, น มุจฺจติ ทุคฺคติยา กทาจิ’’ติฯ

๖๓๔. ‘‘สมฺมูฬฺหรูโปว ชโน อโหสิ, อสฺมึ มุหุตฺเต กลลีกโตว;
ชนสฺสิมสฺส ตุยฺหญฺจ กุมาร, อปฺปจฺจโย เกน นุ โข อโหสี’’ติฯ

๖๓๕. ‘‘อิเม จ สิรีสวนา [อิเม สิรีสูปวนา จ (สี.), อิเมปิ สิรีสวนา จ (ปี. ก.)] ตาตา, ทิพฺพา คนฺธา สุรภี สมฺปวนฺติ;
เต สมฺปวายนฺติ อิมํ วิมานํ, ทิวา จ รตฺโต จ ตมํ นิหนฺตฺวาฯ

๖๓๖. ‘‘อิเมสญฺจ โข วสฺสสตจฺจเยน, สิปาฏิกา ผลติ เอกเมกา;
มานุสฺสกํ วสฺสสตํ อตีตํ, ยทเคฺค กายมฺหิ อิธูปปนฺโนฯ

๖๓๗. ‘‘ทิสฺวานหํ วสฺสสตานิ ปญฺจ, อสฺมึ วิมาเน ฐตฺวาน ตาตา;
อายุกฺขยา ปุญฺญกฺขยา จวิสฺสํ, เตเนว โสเกน ปมุจฺฉิโตสฺมี’’ติฯ

๖๓๘. ‘‘กถํ นุ โสเจยฺย ตถาวิโธ โส, ลทฺธา วิมานํ อตุลํ จิราย;
เย จาปิ โข อิตฺตรมุปปนฺนา, เต นูน โสเจยฺยุํ ปริตฺตปุญฺญา’’ติฯ

๖๓๙. ‘‘อนุจฺฉวิํ โอวทิยญฺจ เม ตํ, ยํ มํ ตุเมฺห เปยฺยวาจํ วเทถ;
ตุเมฺห จ โข ตาตา มยานุคุตฺตา, เยนิจฺฉกํ เตน ปเลถ โสตฺถิ’’นฺติฯ

๖๔๐. ‘‘คนฺตฺวา มยํ สินฺธุโสวีรภูมึ, ธนตฺถิกา อุทฺทยํ ปตฺถยานา;
ยถาปโยคา ปริปุณฺณจาคา, กาหาม เสรีสมหํ อุฬาร’’นฺติฯ

๖๔๑. ‘‘มา เจว เสรีสมหํ อกตฺถ, สพฺพญฺจ โว ภวิสฺสติ ยํ วเทถ;
ปาปานิ กมฺมานิ วิวชฺชยาถ, ธมฺมานุโยคญฺจ อธิฏฺฐหาถฯ

๖๔๒. ‘‘อุปาสโก อตฺถิ อิมมฺหิ สเงฺฆ, พหุสฺสุโต สีลวตูปปนฺโน;
สโทฺธ จ จาคี จ สุเปสโล จ, วิจกฺขโณ สนฺตุสิโต มุตีมาฯ

๖๔๓. ‘‘สญฺชานมาโน น มุสา ภเณยฺย, ปรูปฆาตาย จ เจตเยยฺย;
เวภูติกํ เปสุณํ โน กเรยฺย, สณฺหญฺจ วาจํ สขิลํ ภเณยฺยฯ

๖๔๔. ‘‘สคารโว สปฺปฏิโสฺส วินีโต, อปาปโก อธิสีเล วิสุโทฺธ;
โส มาตรํ ปิตรญฺจาปิ ชนฺตุ, ธเมฺมน โปเสติ อริยวุตฺติฯ

๖๔๕. ‘‘มเญฺญ โส มาตาปิตูนํ การณา, โภคานิ ปริเยสติ น อตฺตเหตุ;
มาตาปิตูนญฺจ โย อจฺจเยน, เนกฺขมฺมโปโณ จริสฺสติ พฺรหฺมจริยํฯ

๖๔๖. ‘‘อุชู อวโงฺก อสโฐ อมาโย, น เลสกเปฺปน จ โวหเรยฺย;
โส ตาทิโส สุกตกมฺมการี, ธเมฺม ฐิโต กินฺติ ลเภถ ทุกฺขํฯ

๖๔๗. ‘‘ตํ การณา ปาตุกโตมฺหิ อตฺตนา, ตสฺมา ธมฺมํ ปสฺสถ วาณิชาเส;

อญฺญตฺร เตนิห ภสฺมี [ภสฺมิ (สฺยา.), ภสฺม (ก.)] ภเวถ, อนฺธากุลา วิปฺปนฏฺฐา อรญฺญ;
ตํ ขิปฺปมาเนน ลหุํ ปเรน, สุโข หเว สปฺปุริเสน สงฺคโม’’ติฯ

๖๔๘. ‘‘กึ นาม โส กิญฺจ กโรติ กมฺมํ, กึ นามเธยฺยํ กึ ปน ตสฺส โคตฺตํ;
มยมฺปิ นํ ทฏฺฐุกามมฺห ยกฺข, ยสฺสานุกมฺปาย อิธาคโตสิ;
ลาภา หิ ตสฺส ยสฺส ตุวํ ปิเหสี’’ติฯ

๖๔๙. ‘‘โย กปฺปโก สมฺภวนามเธยฺโย, อุปาสโก โกจฺฉผลูปชีวี;
ชานาถ นํ ตุมฺหากํ เปสิโย โส, มา โข นํ หีฬิตฺถ สุเปสโล โส’’ติฯ

๖๕๐. ‘‘ชานามเส ยํ ตุวํ ปวเทสิ ยกฺข, น โข นํ ชานาม ส เอทิโสติ;
มยมฺปิ นํ ปูชยิสฺสาม ยกฺข, สุตฺวาน ตุยฺหํ วจนํ อุฬาร’’นฺติฯ

๖๕๑. ‘‘เย เกจิ อิมสฺมึ สเตฺถ มนุสฺสา, ทหรา มหนฺตา อถวาปิ มชฺฌิมา;
สเพฺพว เต อาลมฺพนฺตุ วิมานํ, ปสฺสนฺตุ ปุญฺญานํ ผลํ กทริยา’’ติฯ

๖๕๒. เต ตตฺถ สเพฺพว ‘อหํ ปุเร’ติ, ตํ กปฺปกํ ตตฺถ ปุรกฺขตฺวา [ปุรกฺขิปิตฺวา (สี.)];
สเพฺพว เต อาลมฺพิสุ วิมานํ, มสกฺกสารํ วิย วาสวสฺสฯ

๖๕๓. เต ตตฺถ สเพฺพว ‘อหํ ปุเร’ติ, อุปาสกตฺตํ ปฏิเวทยึสุ;
ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา อเหสุํ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยึสุ;
อมชฺชปา โน จ มุสา ภณึสุ, สเกน ทาเรน จ อเหสุํ ตุฏฺฐาฯ

๖๕๔. เต ตตฺถ สเพฺพว ‘อหํ ปุเร’ติ, อุปาสกตฺตํ ปฏิเวทยิตฺวา;
ปกฺกามิ สโตฺถ อนุโมทมาโน, ยกฺขิทฺธิยา อนุมโต ปุนปฺปุนํฯ

๖๕๕. คนฺตฺวาน เต สินฺธุโสวีรภูมึ, ธนตฺถิกา อุทฺทิยํ [อุทฺทิย (ปี. ก.)] ปตฺถยานา;
ยถาปโยคา ปริปุณฺณลาภา, ปจฺจาคมุํ ปาฏลิปุตฺตมกฺขตํฯ

๖๕๖. คนฺตฺวาน เต สงฺฆรํ โสตฺถิวนฺโต, ปุเตฺตหิ ทาเรหิ สมงฺคิภูตา;
อานนฺที วิตฺตา สุมนา ปตีตา, อกํสุ เสรีสมหํ อุฬารํ;
เสรีสกํ เต ปริเวณํ มาปยึสุฯ

๖๕๗. เอตาทิสา สปฺปุริสาน เสวนา, มหตฺถิกา ธมฺมคุณาน เสวนา;
เอกสฺส อตฺถาย อุปาสกสฺส, สเพฺพว สตฺตา สุขิตา [สุขิโน (ปี. ก.)] อเหสุนฺติฯ

เสรีสกเปตวตฺถุ ทุติยํฯ

ภาณวารํ ตติยํ นิฏฺฐิตํฯ

๓. นนฺทกเปตวตฺถุ

๖๕๘. ราชา ปิงฺคลโก นาม, สุรฏฺฐานํ อธิปติ อหุ;
โมริยานํ อุปฏฺฐานํ คนฺตฺวา, สุรฏฺฐํ ปุนราคมาฯ

๖๕๙. อุเณฺห มชฺฌนฺหิเก [มชฺฌนฺติเก (สพฺพตฺถ)] กาเล, ราชา ปงฺกํ [วงฺกํ (ก.)] อุปาคมิ;
อทฺทส มคฺคํ รมณียํ, เปตานํ ตํ วณฺณุปถํ [วณฺณนาปถํ (สี. สฺยา.)]ฯ

๖๖๐. สารถึ อามนฺตยี ราชา –
“อยํ มโคฺค รมณีโย, เขโม โสวตฺถิโก สิโว;
อิมินา สารถิ ยาม, สุรฏฺฐานํ สนฺติเก อิโต”ฯ

๖๖๑. เตน ปายาสิ โสรโฏฺฐ, เสนาย จตุรงฺคินิยา;
อุพฺพิคฺครูโป ปุริโส, โสรฏฺฐํ เอตทพฺรวิฯ

๖๖๒. “กุมฺมคฺคํ ปฏิปนฺนมฺหา, ภึสนํ โลมหํสนํ;
ปุรโต ทิสฺสติ มโคฺค, ปจฺฉโต จ น ทิสฺสติฯ

๖๖๓. “กุมฺมคฺคํ ปฏิปนฺนมฺหา, ยมปุริสาน สนฺติเก;
อมานุโส วายติ คโนฺธ, โฆโส สุยฺยติ [สูยติ (สี. สฺยา.)] ทารุโณ”ฯ

๖๖๔. สํวิโคฺค ราชา โสรโฏฺฐ, สารถึ เอตทพฺรวิ;
“กุมฺมคฺคํ ปฏิปนฺนมฺหา, ภึสนํ โลมหํสนํ;
ปุรโต ทิสฺสติ มโคฺค, ปจฺฉโต จ น ทิสฺสติฯ

๖๖๕. “กุมฺมคฺคํ ปฏิปนฺนมฺหา, ยมปุริสาน สนฺติเก;
อมานุโส วายติ คโนฺธ, โฆโส สุยฺยติ ทารุโณ”ฯ

๖๖๖. หตฺถิกฺขนฺธํ สมารุยฺห, โอโลเกโนฺต จตุทฺทิสํ [จตุทฺทิสฺสา (ก.)];
อทฺทส นิโคฺรธํ รมณียํ [รุกฺขํ นิโคฺรธํ (สฺยา. ก.)], ปาทปํ ฉายาสมฺปนฺนํ;
นีลพฺภวณฺณสทิสํ, เมฆวณฺณสิรีนิภํฯ

๖๖๗. สารถึ อามนฺตยี ราชา, “กึ เอโส ทิสฺสติ พฺรหา;
นีลพฺภวณฺณสทิโส, เมฆวณฺณสิรีนิโภ”ฯ

๖๖๘. “นิโคฺรโธ โส มหาราช, ปาทโป ฉายาสมฺปโนฺน;
นีลพฺภวณฺณสทิโส , เมฆวณฺณสิรีนิโภ”ฯ

๖๖๙. เตน ปายาสิ โสรโฏฺฐ, เยน โส ทิสฺสเต พฺรหา;
นีลพฺภวณฺณสทิโส, เมฆวณฺณสิรีนิโภฯ

๖๗๐. หตฺถิกฺขนฺธโต โอรุยฺห, ราชา รุกฺขํ อุปาคมิ;
นิสีทิ รุกฺขมูลสฺมึ, สามโจฺจ สปริชฺชโน;
ปูรํ ปานียสรกํ, ปูเว วิเตฺต จ อทฺทสฯ

๖๗๑. ปุริโส จ เทววณฺณี, สพฺพาภรณภูสิโต;
อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ, โสรฏฺฐํ เอตทพฺรวิฯ

๖๗๒. “สฺวาคตํ เต มหาราช, อโถ เต อทุราคตํ;
ปิวตุ เทโว ปานียํ, ปูเว ขาท อรินฺทม”ฯ

๖๗๓. ปิวิตฺวา ราชา ปานียํ, สามโจฺจ สปริชฺชโน;

ปูเว ขาทิตฺวา ปิตฺวา จ, โสรโฏฐ เอตทพฺรวิฯ

๖๗๔. เทวตา นุสิ คนฺธพฺโพ, อทุ สกฺโก ปุรินฺทโท;
อชานนฺตา ตํ ปุจฺฉาม, กถํ ชาเนมุ ตํ มย’’นฺติฯ

๖๗๕. นามฺหิ เทโว น คนฺธพฺโพ, นาปิ [นมฺหิ (ก.)] สกฺโก ปุรินฺทโท;
เปโต อหํ มหาราช, สุรฏฺฐา อิธ มาคโต’’ติฯ

๖๗๖. ‘‘กึสีโล กึสมาจาโร, สุรฏฺฐสฺมึ ปุเร ตุวํ;
เกน เต พฺรหฺมจริเยน, อานุภาโว อยํ ตวา’’ติฯ

๖๗๗. ‘‘ตํ สุโณหิ มหาราช, อรินฺทม รฏฺฐวฑฺฒน;
อมจฺจา ปาริสชฺชา จ, พฺราหฺมโณ จ ปุโรหิโตฯ

๖๗๘. สุรฏฺฐสฺมึ อหํ เทว, ปุริโส ปาปเจตโส;
มิจฺฉาทิฏฺฐิ จ ทุสฺสีโล, กทริโย ปริภาสโกฯ

๖๗๙. ‘‘ททนฺตานํ กโรนฺตานํ, วารยิสฺสํ พหุชฺชนํ;
อเญฺญสํ ททมานานํ, อนฺตรายกโร อหํฯ

๖๘๐. ‘‘‘วิปาโก นตฺถิ ทานสฺส, สํยมสฺส กุโต ผลํ;
นตฺถิ อาจริโย นาม, อทนฺตํ โก ทเมสฺสติฯ

๖๘๑. ‘‘‘สมตุลฺยานิ ภูตานิ, กุโต [กุเล (สฺยา. ก.)] เชฏฺฐาปจายิโก;
นตฺถิ พลํ วีริยํ วา, กุโต อุฏฺฐานโปริสํฯ

๖๘๒. ‘‘‘นตฺถิ ทานผลํ นาม, น วิโสเธติ เวรินํ;
ลเทฺธยฺยํ ลภเต มโจฺจ, นิยติปริณามชํ [ปริณามชา (สี. ก.)]ฯ

๖๘๓. ‘‘‘นตฺถิ มาตา ปิตา ภาตา, โลโก นตฺถิ อิโต ปรํ;
นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ หุตํ, สุนิหิตํ น วิชฺชติฯ

๖๘๔. ‘‘โยปิ หเนยฺย ปุริสํ, ปรสฺส ฉินฺทเต [ปุริสสฺส ฉิเนฺท (สฺยา. ก.)] สิรํ;
น โกจิ กญฺจิ หนติ, สตฺตนฺนํ วิวรมนฺตเรฯ

๖๘๕. ‘‘อเจฺฉชฺชาเภชฺโช หิ [เภชฺโช (สี.), อเภชฺโช (สฺยา.), เภชฺชาสิ (ก.)] ชีโว,
อฏฺฐํโส คุฬปริมณฺฑโล;
โยชนานํ สตํ ปญฺจ, โก ชีวํ เฉตฺตุมรหติฯ

๖๘๖. ‘‘‘ยถา สุตฺตคุเฬ ขิเตฺต, นิเพฺพเฐนฺตํ ปลายติ;
เอวเมว จ โส ชีโว, นิเพฺพเฐโนฺต ปลายติฯ

๖๘๗. ‘‘ยถา คามโต นิกฺขมฺม, อญฺญํ คามํ ปวิสติ;
เอวเมว จ โส ชีโว, อญฺญํ โพนฺทึ ปวิสติฯ

๖๘๘. ‘‘ยถา เคหโต นิกฺขมฺม, อญฺญํ เคหํ ปวิสติ;
เอวเมว จ โส ชีโว, อญฺญํ โพนฺทึ ปวิสติฯ

๖๘๙.“จุลฺลาสีติ [จุฬาสีติ (สี. สฺยา. ก.)] มหากปฺปิโน [มหากปฺปุโน (สี.)], สตสหสฺสานิ หิ;
เย พาลา เย จ ปณฺฑิตา, สํสารํ เขปยิตฺวาน;
ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสเรฯ

๖๙๐.“‘มิตานิ สุขทุกฺขานิ, โทเณหิ ปิฏเกหิ จ;
ชิโน สพฺพํ ปชานาติ’, สมฺมูฬฺหา อิตรา ปชาฯ

๖๙๑.“เอวํทิฏฺฐิ ปุเร อาสึ, สมฺมูโฬฺห โมหปารุโต;
มิจฺฉาทิฏฺฐิ จ ทุสฺสีโล, กทริโย ปริภาสโกฯ

๖๙๒.“โอรํ เม ฉหิ มาเสหิ, กาลงฺกิริยา ภวิสฺสติ;
เอกนฺตกฏุกํ โฆรํ, นิรยํ ปปติสฺสหํฯ

๖๙๓.[เป. ว. ๗๐] “จตุกฺกณฺณํ จตุทฺวารํ, วิภตฺตํ ภาคโส มิตํ;
อโยปาการปริยนฺตํ, อยสา ปฏิกุชฺชิตํฯ

๖๙๔.[เป. ว. ๗๑] “ตสฺส อโยมยา ภูมิ, ชลิตา เตชสา ยุตา;
สมนฺตา โยชนสตํ, ผริตฺวา ติฏฺฐติ สพฺพทาฯ

๖๙๕.“วสฺสานิ สตสหสฺสานิ, โฆโส สุยฺยติ ตาวเท;
ลกฺโข เอโส มหาราช, สตภาควสฺสโกฏิโยฯ

๖๙๖.“โกฏิสตสหสฺสานิ , นิรเย ปจฺจเร ชนา;
มิจฺฉาทิฏฺฐี จ ทุสฺสีลา, เย จ อริยูปวาทิโนฯ

๖๙๗.“ตตฺถาหํ ทีฆมทฺธานํ, ทุกฺขํ เวทิสฺส เวทนํ;
ผลํ ปาปสฺส กมฺมสฺส, ตสฺมา โสจามหํ ภุสํฯ

๖๙๘.“ตํ สุโณหิ มหาราช, อรินฺทม รฏฺฐวฑฺฒน;
ธีตา มยฺหํ มหาราช, อุตฺตรา ภทฺทมตฺถุ เตฯ

๖๙๙.“กโรติ ภทฺทกํ กมฺมํ, สีเลสุโปสเถ รตา;
สญฺญตา สํวิภาคี จ, วทญฺญู วีตมจฺฉราฯ

๗๐๐.“อขณฺฑการี สิกฺขาย, สุณฺหา ปรกุเลสุ จ;
อุปาสิกา สกฺยมุนิโน, สมฺพุทฺธสฺส สิรีมโตฯ

๗๐๑.“ภิกฺขุ จ สีลสมฺปนฺโน, คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ;
โอกฺขิตฺตจกฺขุ สติมา, คุตฺตทฺวาโร สุสํวุโตฯ

๗๐๒.“สปทานํ จรมาโน, อคมา ตํ นิเวสนํ;
‘ตมทฺทส มหาราช, อุตฺตรา ภทฺทมตฺถุ เต’ฯ

๗๐๓.“ปูรํ ปานียสรกํ, ปูเว วิตฺเต จ สา อทา;
‘ปิตา เม กาลงฺกโต, ภนฺเต ตสฺเสตํ อุปกปฺปตุ’ฯ

๗๐๔. สมนนฺตรานุทฺทิเฏฺฐ, วิปาโก อุทปชฺชถ;
ภุญฺชามิ กามกามีหํ, ราชา เวสฺสวโณ ยถาฯ

๗๐๕. ‘‘ตํ สุโณหิ มหาราช, อรินฺทม รฏฺฐวฑฺฒน;
สเทวกสฺส โลกสฺส, พุโทฺธ อโคฺค ปวุจฺจติ;
ตํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉ, สปุตฺตทาโร อรินฺทมฯ

๗๐๖. ‘‘อฏฺฐงฺคิเกน มเคฺคน, ผุสนฺติ อมตํ ปทํ;
ตํ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉ, สปุตฺตทาโร อรินฺทมฯ

๗๐๗. ‘‘จตฺตาโร จ ปฏิปนฺนา [มคฺคปฏิปนฺนา (สี. สฺยา.)], จตฺตาโร จ ผเล ฐิตา;
เอส สโงฺฆ อุชุภูโต, ปญฺญาสีลสมาหิโต;
ตํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉ, สปุตฺตทาโร อรินฺทมฯ

๗๐๘. ‘‘ปาณาติปาตา วิรมสฺสุ ขิปฺปํ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยสฺสุ;
อมชฺชโป มา จ มุสา อภาณี, สเกน ทาเรน จ โหหิ ตุฏฺโฐ’’ติฯ

๗๐๙. ‘‘อตฺถกาโมสิ เม ยกฺข, หิตกาโมสิ เทวเต;
กโรมิ ตุยฺหํ วจนํ, ตฺวํสิ อาจริโย มมฯ

๗๑๐. ‘‘อุเปมิ สรณํ พุทฺธํ, ธมฺมญฺจาปิ อนุตฺตรํ;
สงฺฆญฺจ นรเทวสฺส, คจฺฉามิ สรณํ อหํฯ

๗๑๑. ‘‘ปาณาติปาตา วิรมามิ ขิปฺปํ, โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยามิ;
อมชฺชโป โน จ มุสา ภณามิ, สเกน ทาเรน จ โหมิ ตุฏฺโฐฯ

๗๑๒. ‘‘โอผุณามิ [โอปุณามิ (สี.), โอผุนามิ (สฺยา. ก.), โอปุนามิ (?)] มหาวาเต, นทิยา สีฆคามิยา;
วมามิ ปาปิกํ ทิฏฺฐึ, พุทฺธานํ สาสเน รโต’’ฯ

๗๑๓. อิทํ วตฺวาน โสรโฏฺฐ, วิรมิตฺวา ปาปทสฺสนา [ปาปทสฺสนํ (สฺยา. ก.)];
นโม ภควโต กตฺวา, ปาโมโกฺข รถมารุหีติฯ

นนฺทกเปตวตฺถุ ตติยํฯ

๔. เรวตีเปตวตฺถุ

๗๑๔. [วิ. ว. ๘๖๓] ‘‘อุเฏฺฐหิ เรวเต สุปาปธเมฺม, อปารุตทฺวาเร อทานสีเล;
เนสฺสาม ตํ ยตฺถ ถุนนฺติ ทุคฺคตา, สมปฺปิตา [สมชฺชตา (สี.)] เนรยิกา ทุเขนา’’ติฯ

๗๑๕. อิเจฺจว [อิเจฺจวํ (สฺยา. ก.)] วตฺวาน ยมสฺส ทูตา, เต เทฺว ยกฺขา โลหิตกฺขา พฺรหนฺตา;
ปเจฺจกพาหาสุ คเหตฺวา เรวตํ, ปกฺกามยุํ เทวคณสฺส สนฺติเกฯ

๗๑๖. ‘‘อาทิจฺจวณฺณํ รุจิรํ ปภสฺสรํ, พฺยมฺหํ สุภํ กญฺจนชาลฉนฺนํ;
กเสฺสตมากิณฺณชนํ วิมานํ, สุริยสฺส รํสีริว โชตมานํฯ

๗๑๗. ‘‘นารีคณา จนฺทนสารลิตฺตา [จนฺทนสารานุลิตฺตา (สฺยา.)], อุภโต วิมานํ อุปโสภยนฺติ;
ตํ ทิสฺสติ สุริยสมานวณฺณํ, โก โมทติ สคฺคปโตฺต วิมาเน’’ติฯ

๗๑๘. ‘‘พาราณสิยํ นนฺทิโย นามาสิ, อุปาสโก อมจฺฉรี ทานปติ วทญฺญู;
ตเสฺสตมากิณฺณชนํ วิมานํ, สุริยสฺส รํสีริว โชตมานํฯ

๗๑๙. ‘‘นารีคณา จนฺทนสารลิตฺตา, อุภโต วิมานํ อุปโสภยนฺติ;
ตํ ทิสฺสติ สุริยสมานวณฺณํ, โส โมทติ สคฺคปโตฺต วิมาเน’’ติฯ

๗๒๐. ‘‘นนฺทิยสฺสาหํ ภริยา, อคารินี สพฺพกุลสฺส อิสฺสรา;
ภตฺตุ วิมาเน รมิสฺสามิ ทานหํ, น ปตฺถเย นิรยทสฺสนายา’’ติฯ

๗๒๑. ‘‘เอโส เต นิรโย สุปาปธมฺม, ปุญฺญํ ตยา อกตํ ชีวโลเก;
น หิ มจฺฉรี โรสโก ปาปธมฺโม, สคฺคูปคานํ ลภติ สหพฺยต’’นฺติฯ

๗๒๒. ‘‘กึ นุ คูถญฺจ มุตฺตญฺจ, อสุจี ปฏิทิสฺสติ;
ทุคฺคนฺธํ กิมิทํ มีฬฺหํ, กิเมตํ อุปวายตี’’ติฯ

๗๒๓. ‘‘เอส สํสวโก นาม, คมฺภีโร สตโปริโส;
ยตฺถ วสฺสสหสฺสานิ, ตุวํ ปจฺจสิ เรวเต’’ติฯ

๗๒๔. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
เกน สํสวโก ลทฺโธ, คมฺภีโร สตโปริโส’’ติฯ

๗๒๕. ‘‘สมเณ พฺราหฺมเณ จาปิ, อเญฺญ วาปิ วนิพฺพเก;
มุสาวาเทน วเญฺจสิ, ตํ ปาปํ ปกตํ ตยาฯ

๗๒๖. ‘‘เตน สํสวโก ลทฺโธ, คมฺภีโร สตโปริโส;
ตตฺถ วสฺสสหสฺสานิ, ตุวํ ปจฺจสิ เรวเตฯ

๗๒๗. ‘‘หเตฺถปิ ฉินฺทนฺติ อโถปิ ปาเท, กเณฺณปิ ฉินฺทนฺติ อโถปิ นาสํ;
อโถปิ กาโกฬคณา สเมจฺจ, สงฺคมฺม ขาทนฺติ วิผนฺทมาน’’นฺติฯ

๗๒๘. ‘‘สาธุ โข มํ ปฏิเนถ, กาหามิ กุสลํ พหุํ;
ทาเนน สมจริยาย, สํยเมน ทเมน จ;
ยํ กตฺวา สุขิตา โหนฺติ, น จ ปจฺฉานุตปฺปเร’’ติฯ

๗๒๙. ‘‘ปุเร ตุวํ ปมชฺชิตฺวา, อิทานิ ปริเทวสิ;
สยํ กตานํ กมฺมานํ, วิปากํ อนุโภสฺสสี’’ติฯ

๗๓๐. ‘‘โก เทวโลกโต มนุสฺสโลกํ, คนฺตฺวาน ปุโฏฺฐ เม เอวํ วเทยฺย;
‘นิกฺขิตฺตทเณฺฑสุ ททาถ ทานํ, อจฺฉาทนํ เสยฺย [สยน (สี.)] มถนฺนปานํ;
น หิ มจฺฉรี โรสโก ปาปธมฺโม, สคฺคูปคานํ ลภติ สหพฺยตํ’ฯ

๗๓๑. ‘‘สาหํ นูน อิโต คนฺตฺวา, โยนึ ลทฺธาน มานุสึ;
วทญฺญู สีลสมฺปนฺนา, กาหามิ กุสลํ พหุํ;

ทาเนน สมจริยาย, สํยเมน ทเมน จฯ

๗๓๒. ‘‘อารามานิ จ โรปิสฺสํ, ทุเคฺค สงฺกมนานิ จ;
ปปญฺจ อุทปานญฺจ, วิปฺปสเนฺนน เจตสาฯ

๗๓๓. ‘‘จาตุทฺทสึ ปญฺจทสึ, ยา จ ปกฺขสฺส อฎฺฐมี;
ปาฎิหาริยปกฺขญฺจ, อฎฺฐงฺคสุสมาคตํฯ

๗๓๔. อุโปสถํ อุปวสิสฺสํ, สทา สีเลสุ สํวุตา;
น จ ทาเน ปมชฺชิสฺสํ, สามํ ทิฎฺฐมิทํ มยา’’ติฯ

๗๓๕. อิเจฺจวํ วิปฺปลปนฺตึ, ผนฺทมานํ ตโต ตโต;
ขิปึสุ นิรเย โฆเร, อุทฺธํปาทํ อวํสิรํฯ

๗๓๖. ‘‘อหํ ปุเร มจฺฉรินี อโหสึ, ปริภาสิกา สมณพฺราหฺมณานํ;
วิตเถน จ สามิกํ วญฺจยิตฺวา, ปจฺจามหํ นิรเย โฆรรูเป’’ติฯ

เรวตีเปตวตฺถุ จตุตฺถํฯ

๕. อุจฺฉุเปตวตฺถุ

๗๓๗. ‘‘อิทํ มม อุจฺฉุวนํ มหนฺตํ, นิพฺพตฺตติ ปุญฺญผลํ อนปฺปกํ;
ตํ ทานิ เม น [น ทานิ เม ตํ (สี. ก.)] ปริโภคเมติ, อาจิกฺข ภเนฺต กิสฺส อยํ วิปาโกฯ

๗๓๘. หญฺญามิ [วิหญฺญามิ (ก.)] ขชฺชามิ จ วายมามิ, ปริสกฺกามิ ปริภุญฺชิตุํ กิญฺจิ;
สฺวาหํ ฉินฺนถาโม กปโณ ลาลปามิ, กิสฺส [กิสฺสสฺส (สี.), กิสฺสสฺสุ (?)] กมฺมสฺส อยํ วิปาโกฯ

๗๓๙. ‘‘วิฆาโต จาหํ ปริปตามิ ฉมายํ, ปริวตฺตามิ วาริจโรว ฆมฺเม;
รุทโต จ เม [ทูรโต จ เม (สฺยา. ก.)] อสฺสุกา นิคฺคลนฺติ, อาจิกฺข ภเนฺต กิสฺส อยํ วิปาโกฯ

๗๔๐. ‘‘ฉาโต กิลโนฺต จ ปิปาสิโต จ, สนฺตสฺสิโต สาตสุขํ น วิเนฺท;
ปุจฺฉามิ ตํ เอตมตฺถํ ภทเนฺต, กถํ นุ อุจฺฉุปริโภคํ ลเภยฺย’’นฺติฯ

๗๔๑. ‘‘ปุเร ตุวํ กมฺมมกาสิ อตฺตนา, มนุสฺสภูโต ปุริมาย ชาติยา;
อหญฺจ ตํ เอตมตฺถํ วทามิ, สุตฺวาน ตฺวํ เอตมตฺถํ วิชานฯ

๗๔๒. ‘‘อุจฺฉุํ ตุวํ ขาทมาโน ปยาโต, ปุริโส จ เต ปิฎฺฐิโต อนฺวคจฺฉิ;
โส จ ตํ ปจฺจาสโนฺต กเถสิ, ตสฺส ตุวํ น กิญฺจิ อาลปิตฺถฯ

๗๔๓. ‘‘โส จ ตํ อภณนฺตํ อยาจิ, ‘เทหยฺย อุจฺฉุ’นฺติ จ ตํ อโวจ;
ตสฺส ตุวํ ปิฎฺฐิโต อุจฺฉุํ อทาสิ, ตเสฺสตํ กมฺมสฺส อยํ วิปาโกฯ

๗๔๔. ‘‘อิงฺฆ ตุวํ คนฺตฺวาน ปิฎฺฐิโต คเณฺหยฺยาสิ [อิงฺฆ ตุวํ ปิฎฺฐิโต คณฺห อุจฺฉุํ (สี.)], คเหตฺวาน ตํ ขาทสฺสุ ยาวทตฺถํ;
เตเนว ตฺวํ อตฺตมโน ภวิสฺสสิ, หฎฺโฐ จุทโคฺค จ ปโมทิโต จา’’ติฯ

๗๔๕. ขนฺตฺวาน โส ปิฏฺฐิโต อคฺคเหสิ, คเหตฺวาน ตํ ขาทิ ยาวทตฺถํ;
เตเนว โส อตฺตมโน อโหสิ, หโฏฺฐ จุทโคฺค จ ปโมทิโต จาติฯ

อุจฺฉุเปตวตฺถุ ปญฺจมํฯ

๖. กุมารเปตวตฺถุ

๗๔๖. ‘‘สาวตฺถิ นาม นครํ, หิมวนฺตสฺส ปสฺสโต;
ตตฺถ อาสุํ เทฺว กุมารา, ราชปุตฺตาติ เม สุตํฯ

๗๔๗. ‘‘สมฺมตฺตา [ปมตฺตา (ก.)] รชนีเยสุ, กามสฺสาทาภินนฺทิโน;
ปจฺจุปฺปนฺนสุเข คิทฺธา, น เต ปสฺสึสุนาคตํฯ

๗๔๘. ‘‘เต จุตา จ มนุสฺสตฺตา, ปรโลกํ อิโต คตา;
เตธ โฆเสนฺตฺยทิสฺสนฺตา, ปุเพฺพ ทุกฺกฏมตฺตโนฯ

๗๔๙. ‘‘พหูสุ วต [พหุสฺสุเตสุ (สี. ก.)] สเนฺตสุ, เทยฺยธเมฺม อุปฏฺฐิเต;
นาสกฺขิมฺหา จ อตฺตานํ, ปริตฺตํ กาตุํ สุขาวหํฯ

๗๕๐. ‘‘กึ ตโต ปาปกํ อสฺส, ยํ โน ราชกุลา จุตา;
อุปปนฺนา เปตฺติวิสยํ, ขุปฺปิปาสสมปฺปิตา [ขุปฺปิปาสาสมปฺปิตา (สี. ปี.)]ฯ

๗๕๑. ‘‘สามิโน อิธ หุตฺวาน, โหนฺติ อสามิโน ตหึ;
ภมนฺติ [จรนฺติ (สี. ปี.), มรนฺติ (สฺยา.)] ขุปฺปิปาสาย, มนุสฺสา อุนฺนโตนตาฯ

๗๕๒. ‘‘เอตมาทีนวํ ญตฺวา, อิสฺสรมทสมฺภวํ;
ปหาย อิสฺสรมทํ, ภเว สคฺคคโต นโร;
กายสฺส เภทา สปฺปโญฺญ, สคฺคํ โส อุปปชฺชตี’’ติฯ

กุมารเปตวตฺถุ ฉฏฺฐํฯ

๗. ราชปุตฺตเปตวตฺถุ

๗๕๓. ปุเพฺพ กตานํ กมฺมานํ, วิปาโก มถเย มนํ;
รูเป สเทฺท รเส คเนฺธ, โผฏฺฐเพฺพ จ มโนรเมฯ

๗๕๔. นจฺจํ คีตํ รตึ ขิฑฺฑํ, อนุภุตฺวา อนปฺปกํ;
อุยฺยาเน ปริจริตฺวา, ปวิสโนฺต คิริพฺพชํฯ

๗๕๕. อิสึ สุเนตฺต [สุนิต (ก.)] มทฺทกฺขิ, อตฺตทนฺตํ สมาหิตํ;
อปฺปิจฺฉํ หิริสมฺปนฺนํ, อุเญฺฉ ปตฺตคเต รตํฯ

๗๕๖. หตฺถิกฺขนฺธโต โอรุยฺห, ลทฺธา ภเนฺตติ จาพฺรวิ;
ตสฺส ปตฺตํ คเหตฺวาน, อุจฺจํ ปคฺคยฺห ขตฺติโยฯ

๗๕๗. ถเณฺฑิเล ปตฺตํ ภินฺทิตฺวา, หสมาโน อปกฺกมิ;
‘‘รโญฺญ กิตวสฺสาหํ ปุโตฺต, กึ มํ ภิกฺขุ กริสฺสสิ’’ฯ

๗๕๘. ตสฺส กมฺมสฺส ผรุสสฺส, วิปาโก กฏุโก อหุ;
ยํ ราชปุโตฺต เวเทสิ, นิรยมฺหิ สมปฺปิโตฯ

๗๕๙. ฉเฬว จตุราสีติ, วสฺสานิ นวุตานิ จ;
ภุสํ ทุกฺขํ นิคจฺฉิโตฺถ, นิรเย กตกิพฺพิโสฯ

๗๖๐. อุตฺตาโนปิ จ ปจฺจิตฺถ, นิกุโชฺช วามทกฺขิโณ;
อุทฺธํปาโท ฐิโต เจว, จิรํ พาโล อปจฺจถฯ

๗๖๑. พหูนิ วสฺสสหสฺสานิ, ปูคานิ นหุตานิ จ;
ภุสํ ทุกฺขํ นิคจฺฉิโตฺถ, นิรเย กตกิพฺพิโสฯ

๗๖๒. เอตาทิสํ โข กฏุกํ, อปฺปทุฏฺฐปฺปโทสินํ;
ปจฺจนฺติ ปาปกมฺมนฺตา, อิสิมาสชฺช สุพฺพตํฯ

๗๖๓. โส ตตฺถ พหุวสฺสานิ, เวทยิตฺวา พหุํ ทุขํ;
ขุปฺปิปาสหโต นาม [ขุปฺปิปาสาหโต นาม (สี. ปี)], เปโต อาสิ ตโต จุโตฯ

๗๖๔. เอตมาทีนวํ ญตฺวา [ทิสฺวา (สี.)], อิสฺสรมทสมฺภวํ;
ปหาย อิสฺสรมทํ, นิวาตมนุวตฺตเยฯ

๗๖๕. ทิเฏฺฐว ธเมฺม ปาสํโส, โย พุเทฺธสุ สคารโว;
กายสฺส เภทา สปฺปโญฺญ, สคฺคํ โส อุปปชฺชตีติฯ

ราชปุตฺตเปตวตฺถุ สตฺตมํฯ

๘. คูถขาทกเปตวตฺถุ

๗๖๖. ‘‘คูถกูปโต อุคฺคนฺตฺวา, โก นุ ทีโน ปติฏฺฐสิ [ทีโน หิ ติฏฺฐสิ (สี.)];
นิสฺสํสยํ ปาปกมฺมโนฺต, กึ นุ สทฺทหเส ตุว’’นฺติฯ

๗๖๗. ‘‘อหํ ภทเนฺต เปโตมฺหิ, ทุคฺคโต ยมโลกิโก;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คโต’’ฯ

๗๖๘. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, อิทํ ทุกฺขํ นิคจฺฉสี’’ติฯ

๗๖๙. ‘‘อหุ อาวาสิโก มยฺหํ, อิสฺสุกี กุลมจฺฉรี;
อโชฺฌสิโต มยฺหํ ฆเร, กทริโย ปริภาสโกฯ

๗๗๐. ‘‘ตสฺสาหํ วจนํ สุตฺวา, ภิกฺขโว ปริภาสิสํ;
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คโต’’ติฯ

๗๗๑. ‘‘อมิโตฺต มิตฺตวเณฺณน, โย เต อาสิ กุลูปโก;
กายสฺส เภทา ทุปฺปโญฺญ, กึ นุ เปจฺจ คตึ คโต’’ติฯ

๗๗๒. ‘‘ตเสฺสวาหํ ปาปกมฺมสฺส, สีเส ติฏฺฐามิ มตฺถเก;

โส จ ปรวิสยํ ปตฺโต, มเมว ปริจารโกฯ

๗๗๓. ‘‘ยํ ภทนฺเต หนนฺตญฺญ, เอตํ เม โหติ โภชนํ;
อหญฺจ โข ยํ หนามิ, เอตํ โส อุปชีวตี’’ติฯ

คูถขาทกเปตวตฺถุ อฏฺฐมํฯ

๙. คูถขาทกเปติวตฺถุ

๗๗๔. ‘‘คูถกูปโต อุคฺคนฺตฺวา, กา นุ ทีนา ปติฏฺฐสิ;
นิสฺสํสยํ ปาปกมฺมนฺตา, กึ นุ สทฺทหเส ตุว’’นฺติฯ

๗๗๕. ‘‘อหํ ภทนฺเต เปตีมฺหิ, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๗๗๖. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, อิทํ ทุกฺขํ นิคจฺฉสี’’ติฯ

๗๗๗. ‘‘อหุ อาวาสิโก มยฺหํ, อิสฺสุกี กุลมจฺฉรี;
อชฺโฌสิโต มยฺหํ ฆเร, กทริโย ปริภาสโกฯ

๗๗๘. ‘‘ตสฺสาหํ วจนํ สุตฺวา, ภิกฺขโว ปริภาสิสํ;
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๗๗๙. ‘‘อมิโตฺต มิตฺตวณฺเณน, โย เต อาสิ กุลูปโก;
กายสฺส เภทา ทุปฺปญฺญ, กึ นุ เปจฺจ คตึ คโต’’ติฯ

๗๘๐. ‘‘ตเสฺสวาหํ ปาปกมฺมสฺส, สีเส ติฏฺฐามิ มตฺถเก;
โส จ ปรวิสยํ ปตฺโต, มเมว ปริจารโกฯ

๗๘๑. ‘‘ยํ ภทนฺเต หนนฺตญฺญ, เอตํ เม โหติ โภชนํ;
อหญฺจ โข ยํ หนามิ, เอตํ โส อุปชีวตี’’ติฯ

คูถขาทกเปติวตฺถุ นวมํฯ

๑๐. คณเปตวตฺถุ

๗๘๒. ‘‘นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาตฺถ, กิสา ธมนิสนฺถตา;
อุปฺผาสุลิกา [อุปฺปาสุฬิกา (ก.)] กิสิกา, เก นุ ตุเมฺหตฺถ มาริสา’’ติฯ

๗๘๓. ‘‘มยํ ภทนฺเต เปตามฺหา, ทุคฺคตา ยมโลกิกา;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๗๘๔. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, เปตโลกํ อิโต คตา’’ติฯ

๗๘๕. ‘‘อนาวเฏสุ ติเตฺถสุ, วิจินิมฺหทฺธมาสกํ;

สเนฺตสุ เทยฺยธมฺมสุ, ทีปํ นากมฺห อตฺตโนฯ

๗๘๖. ‘‘นทึ อุเปม ตสิตา, ริตฺตกา ปริวตฺตติ;
ฉายํ อุเปม อุเณฺหสุ, อาตโป ปริวตฺตติฯ

๗๘๗. ‘‘อคฺคิวโณฺณ จ โน วาโต, ฑหโนฺต อุปวายติ;
เอตญฺจ ภเนฺต อรหาม, อญฺญญฺจ ปาปกํ ตโตฯ

๗๘๘. ‘‘อปิ โยชนานิ [อธิโยชนานิ (สี. ก.)] คจฺฉาม, ฉาตา อาหารเคธิโน;
อลทฺธาว นิวตฺตาม, อโห โน อปฺปปุญฺญตาฯ

๗๘๙. ‘‘ฉาตา ปมุจฺฉิตา ภนฺตา, ภูมิยํ ปฏิสุมฺภิตา;
อุตฺตานา ปฏิกิราม, อวกุชฺชา ปตามเสฯ

๗๙๐. ‘‘เต จ ตเตฺถว ปติตา [ตตฺถ ปปหิตา (ก.)], ภูมิยํ ปฏิสุมฺภิตา;
อุรํ สีสญฺจ ฆเฏฺฏม, อโห โน อปฺปปุญฺญตาฯ

๗๙๑. ‘‘เอตญฺจ ภเนฺต อรหาม, อญฺญญฺจ ปาปกํ ตโต;
สเนฺตสุ เทยฺยธมฺมสุ, ทีปํ นากมฺห อตฺตโนฯ

๗๙๒. ‘‘เต หิ นูน อิโต คนฺตฺวา, โยนึ ลทฺธาน มานุสึ;
วทญฺญู สีลสมฺปนฺนา, กาหาม กุสลํ พหุ’’นฺติฯ

คณเปตวตฺถุ ทสมํฯ

๑๑. ปาฏลิปุตฺตเปตวตฺถุ

๗๙๓. ‘‘ทิฎฺฐา ตยา นิรยา ติรจฺฉานโยนิ,
เปตา อสุรา อถวาปิ มานุสา เทวา; สยมทฺทส กมฺมวิปากมตฺตโน,
เนสฺสามิ ตํ ปาฏลิปุตฺตมกฺขตํ; ตตฺถ คนฺตฺวา กุสลํ กโรหิ กมฺม’’ฯ

๗๙๔. ‘‘อตฺถกาโมสิ เม ยกฺข, หิตกาโมสิ เทวเต;
กโรมิ ตุยฺหํ วจนํ, ตฺวํสิ อาจริโย มมฯ

๗๙๕. ‘‘ทิฎฺฐา มยา นิรยา ติรจฺฉานโยนิ, เปตา อสุรา อถวาปิ มานุสา เทวา;
สยมทฺทสํ กมฺมวิปากมตฺตโน, กาหามิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานี’’ติฯ

ปาฏลิปุตฺตเปตวตฺถุ เอกาทสมํฯ

๑๒. อมฺพวนเปตวตฺถุ

๗๙๖. ‘‘อยญฺจ เต โปกฺขรณี สุรมฺมา, สมา สุติตฺถา จ มโหทกา จ;
สุปุปฺผิตา ภมรคณานุกิณฺณา, กถํ ตยา ลทฺธา อยํ มนุญฺญาฯ

๗๙๗. ‘‘อิทญฺจ เต อมฺพวนํ สุรมฺมํ, สโพฺพตุกํ ธารยเต [ธารยติ (สฺยา. ก.)] ผลานิ;
สุปุปฺผิตํ ภมรคณานุกิณฺณํ, กถํ ตยา ลทฺธมิทํ วิมานํ’’ฯ

๗๙๘อมฺพปกฺกํ ทกํ [อมฺพปโกฺกทกํ (สี. สฺยา. ปี.), อมฺพปกฺกูทกํ (ก.)] ยาคุ, สีตจฺฉายา มโนรมา;
ธีตาย ทินฺนทาเนน, เตน เม อิธ ลพฺภติ''ฯ

๗๙๙''สนฺทิฏฺฐิกํ กมฺมํ เอวํ [สนฺทิฏฺฐิกํ เอว (สฺยา.)] ปสฺสถ, ทานสฺส ทมสฺส สํยมสฺส วิปากํ;
ทาสี อหํ อยฺยกุเลสฺ หุตฺวา, สุณิสา โหมิ อคารสฺส อิสฺสรา''ติฯ

อมฺพวนเปตวตฺถุ ทฺวาทสมํฯ

๑๓. อกฺขรุกฺขเปตวตฺถุ

๘๐๐.''ยํ ททาติ น ตํ โหติ, เทเถว ทานํ ทตฺวา อุภยํ ตรติ;
อุภยํ เตน ทาเนน [เตน (ก.)] คจฺฉติ, ชาครถ มาปมชฺชถา''ติฯ
อกฺขรุกฺขเปตวตฺถุ เตรสมํฯ

๑๔. โภคสํหรเปตวตฺถุ

๘๐๑.''มยํ โภเค สํหริมฺห, สเมน วิสเมน จ;
เต อเญฺญ ปริภุญฺชนฺติ, มยํ ทุกฺขสฺส ภาคินี''ติฯ

โภคสํหรเปตวตฺถุ จุทฺทสมํฯ

๑๕. เสฏฺฐิปุตฺตเปตวตฺถุ

๘๐๒.[ชา. ๑.๔.๕๔ ชาตเกปิ] ''สฏฺฐิวสฺสสหสฺสานิ, ปริปุณฺณานิ สพฺพโส;
นิรเย ปจฺจมานานํ, กทา อโนฺต ภวิสฺสติ''ฯ

๘๐๓.[ชา. ๑.๔.๕๕ ชาตเกปิ] ''นตฺถิ อโนฺต กุโต อโนฺต, น อโนฺต ปฏิทิสฺสติ;
ตถา หิ ปกตํ ปาปํ, ตุยฺหํ มยฺหญฺจ มาริสา [มม ตุยฺหญฺจ มาริส (สี. สฺยา. ปี.)]ฯ

๘๐๔.[ชา. ๑.๔.๕๓ ชาตเกปิ] ''ทุชฺชีวิตมชีวมฺห , เย สเนฺต น ททมฺหเส;
สเนฺตสุ เทยฺยธเมฺมสุ, ทีปํ นากมฺห อตฺตโนฯ

๘๐๕.[ชา. ๑.๔.๕๖ ชาตเกปิ] ''โสหํ นูน อิโต คนฺตฺวา, โยนิํ ลทฺธาน มานุสิํ;
วทญฺญู สีลสมฺปโนฺน, กาหามิ กุสลํ พหุ''นฺติฯ

เสฏฺฐิปุตฺตเปตวตฺถุ ปนฺนรสมํฯ

๑๖. สฏฺฐิกูฏเปตวตฺถุ

๘๐๖.''กิํ นุ อุมฺมตฺตรูโปว, มิโค ภโนฺตว ธาวสิ;
นิสฺสํสยํ ปาปกมฺมโนฺต [ปาปกมฺมํ (สฺยา. ปี.)], กิํ นุ สทฺทายเส ตุว''นฺติฯ

๘๐๗.''อหํ ภทเนฺต เปโตมฺหิ, ทุคฺคโต ยมโลกิโก;
ปาปกมฺมํ กริตฺวาน, เปตโลกํ อิโต คโตฯ

๘๐๘. ‘‘สฏฺฐิ กูฏสหสฺสานิ, ปริปุณฺณานิ สพฺพโส;
สีเส มยฺหํ นิปตนฺติ, เต ภินฺทนฺติ จ มตฺถก’’นฺติฯ

๘๐๙. ‘‘กึ นุ กาเยน วาจาย, มนสา ทุกฺกฏํ กตํ;
กิสฺส กมฺมวิปาเกน, อิทํ ทุกฺขํ นิคจฺฉสิฯ

๘๑๐. ‘‘สฏฺฐิ กูฏสหสฺสานิ, ปริปุณฺณานิ สพฺพโส;
สีเส ตุยฺหํ นิปตนฺติ, เต ภินฺทนฺติ จ มตฺถก’’นฺติฯ

๘๑๑. ‘‘อถทฺทสาสึ สมฺพุทฺธํ, สุเนตฺตํ ภาวิตินฺทฺริยํ;
นิสินฺนํ รุกฺขมูลสฺมึ, ฌายนฺตํ อกุโตภยํฯ

๘๑๒. ‘‘สาลิตฺตกปฺปหาเรน, ภินฺทิสฺสํ ตสฺส มตฺถกํ;
ตสฺส กมฺมวิปาเกน, อิทํ ทุกฺขํ นิคจฺฉิสํฯ

๘๑๓. ‘‘สฏฺฐิ กูฏสหสฺสานิ, ปริปุณฺณานิ สพฺพโส;
สีเส มยฺหํ นิปตนฺติ, เต ภินฺทนฺติ จ [นิปตนฺติ, โว ภินฺทเนฺตว (สี. ธมฺมปทฏฺฐกถา)]
มตฺถก’’นฺติฯ

๘๑๔. ‘‘ธเมฺมน เต กาปุริส, สฏฺฐิกูฏสหสฺสานิ, ปริปุณฺณานิ สพฺพโส;
สีเส ตุยฺหํ นิปตนฺติ, เต ภินฺทนฺติ จ มตฺถก’’นฺติฯ

สฏฺฐิกูฏเปตวตฺถุ โสฬสมํฯ

มหาวโคฺค จตุโตฺถ นิฏฺฐิโตฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

อมฺพสกฺกโร เสรีสโก, ปิงฺคโล เรวติ อุจฺฉุ;
เทฺว กุมารา ทุเว คูถา, คณปาฏลิอมฺพวนํฯ

อกฺขรุกฺขโภคสํหรา, เสฏฺฐิปุตฺตสฏฺฐิกูฏา;
อิติ โสฬสวตฺถูนิ, วโคฺค เตน ปวุจฺจติฯ

อถ วคฺคุทฺทานํ –

อุรโค อุปริวโคฺค, จูฬมหาติ จตุธา;
วตฺถูนิ เอกปญฺญาสํ, จตุธา ภาณวารโตฯ

เปตวตฺถุปาฬิ นิฏฺฐิตาฯ